פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאָטעריע זעה 5-טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 73 | Łódź, Piątek 25 marca 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ז אדר ב׳ תרצ״ב | № 73

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געז. „קולטור-ליגע" אפט. לאדז.

ארב. געז. פאר פיז שער דערציהונג „מארגענשטערן" 23 בוטשינער .23

זאל פילהארמאניע אפריהמארגען
שבת, ד. 2. אפריל, פינקטל. 10.30 פריה קומט פאר

גראנדיעזער פראגראם • ספעציעלע מוזיק •

פון דראמע, געזאנג און ספארט אויסגעפיהרט דורך די סעקציעס פון קולטור-ליגע און מארגנשטערן

אויפטריט פון כאר אונטער דער ליטונג פון פראפ. י. זאזולע. דראמ. סטודיע „באגינען" רעזשי: ס. ווינשטאק. ארקעסטער אינטער דער לייטונג פון ד״ר. א. זילבערבערג. גימנאסטישע גרופע ביים „מארגענשטערן" אונטער דער אנפיהרונג פון אינסטרוקטארען-קאלעגיום וועלען אויפפיהרען ספעציעלע צוגעגרייטע איבונגען לויט׳ן מוסטער פון די דייטשע ספארט-געזעלשאפטען. – בילעטען צום פרייז פון 50 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען אין „ארב.-ווינקעל" פאלוד. 20 אין „מאר. גענשטערן" און ביים אריינגאנג.

ווין כשר לפסח!

מיר מאכען בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום, אז די איינציגע פערטרעטונג אויף לאדז פון דער בעוואוסטער פירמע

Eszkol Hochglobe

Warszawa

בעקומט מען צו פאבריקס-פרייזען ביי

ח. ז. גאלדבערג, פולנאצנא 14 טעלעפאן 153-73

הורט און דעטייל — הורט און דעטייל

באמערקונג: ביי מיר איז אויך צו בעקומען

שפירט, וויין און ליקיער כשר לחג הפסח

קויפט נישט פריהער קיין סחורה

ביז איהר וועט זיך נישט איבערצייגן, אז די ביליגסטע קוועלע פון די נייעסטע

הערען- און דאמען-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען

צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען איז נור ביי דער גוט-בעקאנטער און רעעלער פירמע

M. i Sz. Rabinzon

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 45, tel. 120-41.

הורט און דעטייל! — רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג! — הורט און דעטייל!

36 — טוך- און קארט-לאגער — 36

B^CIA A. i R. MILGROM

fr., I piętro PIOTRKOWSKA 36 telef. 225-95

מיר עמפפעהלען צום פריהלינג און זומער-סעזאן

די נייעסטע אנציגער און פאלטא-שטאפען

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארד׳ס, ווי אויך דאמען-מאנטעל

גרויסער אויסוואהל!

36 — הורט און דעטייל! ■ ביליגע פרייזען! — 36

פעטריקאווער

דאס ניי-ערעפענטע

טוך- און קארט-געשעפט

אויף פעטריקאווער 23, פראנט, 2. שט. טעל. 226-39

מאכט בעקאנט, אז צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די מארערנסטע דאמען- און הערען-שטאפען פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארדט׳ס סחורות

צו קאנקורענץ-פרייזען.

בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערצייגען!

M. TAZBIR

מיט אכטונג

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון ק. מילגראם

לאדז, פעטריקאווער 23 פראנט, 2-טער שטאק.

הורט און דעטייל

ווארנונג!

גיט אכטונג אויף דער פאבריקס-מארקע מיט דעם נאָמען!

שוין ווייט 50 יאהר פאבריצירט מיין פירמע

Łódzka Manufaktura Pluszowa
Teodor Finster

בעט-פלוש-קאפעס פערזעהען מיט דער שוץ-מארקע דריי-עק מיט די אותיות Ł M P און צוגעגעבען דעם נאמען

Ł M P
TEODOR FINSTER

די אויסארבייטונגען, וואס זענען בעקאנט אין גאנצן לאנד מיט זייער גוטסקייט און אויספרובירטע קוואליטעט שמ׳ען מיט זייער אלגעמיינער אנעוקענונג און האבען זייער פעסטגעשטעלטע רענאמע צווישען די אפנעהמער.

די לעצטע צייטען בעמיהט זיך די קאנקורענץ נאכצומאכען די דאזיגע, בענוצענדיג דערביי מיין שוץ-מארקע, ווי צום ביישפיל דעם דריי-עק, אריינשטעלענדיג אנשטאט די אותיות Ł M P און דעם נאמען TEODOR FINSTER – אנדערע עהנליכע אותיות אהן א נאמען. דאס איז א געוועהנליכער מאנעוור אריינצופיהרען די אפנעהמער אין טעות און א חשק אונטערצורוקען די קויפער מינדערוועדטיגע נאכמאכונגען אנשטאט די בעקאנטע און אויספרובירטע סיי אין סארט און סיי אין דער קוואליטעט פון די קאפעס פון דער פירמע

ŁODZKA MANUFAKTURA PLUSZOWA
TEODOR FINSTER

די איצטיגע צייטען זענען שווער, אז מ׳זאל אויסגעבען געלד אויף מינדערווערטיגע פאלסיפיקאטען. די פולע גאראנטיע סיי אין דער קוואליטעט און גוטסקייט גיבען נור די קאפעס פון דער פירמע

Łódzka Manufaktura Pluszowa TEODOR FINSTER

ווארנונג: די קאפעס פון מיין פירמע זענען צו בעקומען ביי די הורט-סוחרים:
w Łodzi — WOLF PAKUŁA, ul. Południowa 2
i J. ROTENBERG, ul. Nowomiejska 1
w Warszawie — A. A. LITMANOWICZ, ul. Gęsia 5

שוין זונטאג ערעפענונג פון סטאניעווסקים צירק

דעם 27-טען ד. ח. 4 נאכמיטאג אויף שענקעוויטש רוג טראוגוטא׳

צי האט איהר שוין בעזוכט די ניי-ערעפענטע מאדערן-איינגעארדענטע
אייראפעאישע ביבליאטעק
„PALATYN" 89 פיעטריקאווער 89 ?
טעלעפאן 223-38 :—: פראנט, 1-טער שטאק
אויב נישט, שרייבט אייך תיכף איין אלס אבאנענט.
מיר בעזיצען די נייעסטע און מאדערנסטע ביכער שאפונגען אין פויליש, דייטש, פראנצויזיש, יודיש און העברעאיש. :—: א בעזונדערע ביכער-אפטיילונג פאר קינדער.
פרעסע און צייטשריפטען פון דער גאנצער וועלט אוים'ן ארט. פאר יוגענד א ספעציעלע הנחה. די ליי טו נ ג. 1981

נאך קורצע שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 21 יאהר אונזער הייס-געליבטע און אונפערגעסליכע טאכטער, שוועסטער און קוזינע

ג"ע

קיילה מרים אסטראוויעצקא

בת ר' אבא נ"י

די לויה קומט פאר היינט. פרייטאג, דעם 25 מערץ 1932. 12 א זייגער בייטאג פון טרויער הויז שרודמיעסקא 11 (פריהער צעגעלניאנא 22, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
1978
די טיפטרויערנדע עלטערן, ברידער, שוועסטערן און פאמיליע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער דאנק דעם גאנצען מיטגלידער-קאמיטעט, אויך די פרויען פון אונזערע מיטגלידער. פישלעוויטש סאלא, ליפמאן זאשא, פארבער העניא, נוסענבוים קריינדל, וואסערמאן דינה, פישלעוויטש רודע און פרל. ראזענצווייג אניא פאר זייער אונערמידליכער ארבייט ביים איינארדנען אונזער פורים-באל פון 22/III ד. י. אין ווייסען זאל פון מאנטויפעל. און ביים מיטווירקען אין דעם דערפאלג פון באל, אויך דאנקען מיר די ארטיסטען פון פילהארמאניע-טעאטער די ה"ה: הערשקאוויטש און באל-בירסקי פאר זייער בעשיינען אונזער שמחה מיט זייער אויפטרעטען.

די פערוואלטונג פון פעראייניגטע קירזשנער-צעך און הילפס-קאסע אין לאדז, זאוואדזקא 4.

נאך קורצע שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 73 יאהר און דעמועלבען טאג צו קבורה געקומען אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, שוויגערפאטער, גרויספאטער, ברודער, שוואגער און אנקעל

ג"ע משה אליעזר בן ר' יחיאל ז"ל

נאגער

(געוואוינט פאמארסקא 44)

וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
1994 די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne,
weneryczne
i moczopłciowe
(Naświetlania promieniami Roentgena)
Przyjmuje od 8³⁰ do 9½ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ei p. p.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פערוואלטונגס-מיטגליד חבר הערש הורעק צוליב'ן טויט פון זיין פאטער

דוד

אין אונזערע רייהען זאלט איהר א טרייסט געפינען
די פערוואלטונג
פון פראפ. ארבייטער-פעראיין פון דער פלייש-אינדוסטרי, לאדז בערעק יאסעלעוויטש 16
1982

געזיכערטע פרנסה
ס'ווערען געזוכט פעהיגע
אגענטען
צו אנ'ארטיקעל פון ערשטען געברויך גוט צו פערדינען נעגען קויציע
ביי ר. וועגמאן
בושעושינער 57 A.

כשר לפסח פאלגענדע ארץ-ישראלדיגע פראדוקטען וועלען זיין אויף פסח כשר לפסח
מצות פון באראן ראטשילדס מיהלען אין חיפה
שמן זית-זך (אל יו ע ז-אייל) אנשטאט שמאלץ און קאקוס-פוטער
מאנדלען, ראדזינקעס, פאמעראנצען, מיץ תפוח-זהב (ארץ-ישראל'דיגער זאפט),
קאנפיטורען פון פאמעראנצען און אתרוג, מיט א הכשר פון הרבנות הראשית אין ירושלים
צו בעקומען אין „תוצרת הארץ", שרודמיעסקא 1, טעל. 42-193.
1980

וויכטיג פאר האנדשוה-פאבריקאנטען!
די טריקאטאזש-פאבריק
1925
Broun i Rowinski
WARSZAWA, Leszno 78, tel. 11-12-81
נעמט אן צו פארבען און שלייפען שטאף פאר האנדשוה צו די ביליגסטע פרייזען
אויך אויה לאנגער פערטיגען שטאף אין אלע פארבען.

הילפס-פעראיין „עזרת אחים"
אין לאדז, זאוואדזקא 28

בעקאנטמאכונג.

מארגען, שבת צונאכטס, דעם 26-טען מערץ ה. י., 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל זאוואדזקא 28 די

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:

1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצער און אסעסארען; 3) קאסע-בעריכט פאר'ן יאהר 1931/32; 4) טעטיגקייטס-בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 5) בעשטעטיגען דעם ביודזשעט אויפ'ן יאהר 1932/33; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 7) פרייע פארשלאגען.

אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

מיט אכטונג די פערוואלטונג פון „עזרת אחים"
אין לאדז, זאוואדזקא 28.
1933

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער

פרל. שבע גאלדבלום
מיט ה' יוסף דאטשקא

גראטולירען מיר און ווינשען א גוט, גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען
נעכר. גאלדבלום און פאמיליע.
1917

מזל טוב צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער
פרל. פאלא סוכא
מיט ה' צעשעק יאקובאוויטש
ווינשען מיר אייך, אז אייער וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין און מיר זאלען דערלעבען פון אייך פיל גוטס
עלטערן יואל סוכא און פאמיליע.

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער פריינד
יואל סוכא און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער
פרל. פאלא
מיט ה' צעשעק יאקובאוויטש
איהר זאלט האבען פון זיי פיל נחת און פרייד.
1995
ישראל פשיבילסקי,
ירמיהו לוטערמאן,
יוסף מינץ,
שלום טענענבוים.

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר דעם חשוב'ן
ה' יואל סוכא און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאכטער פרל. פאלא
מיט ה' צעשעה יאקובאוויטש
און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט
יוסף וועלגיארזש און פאמיליע.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ווערמע פריינדין
1991
פרל. רעגינא קירש
מיט ה' יולעק שפיטשאק
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער לעבענסוועג מיט רויזען בעצירט זיין.
אבראם עלסנער, איזאק טאהן.

צו דער חתונה פון אונזער חשוב'ן מיטגליד
ה' דוד פאקולא מיט
פרל. רחל יודענהערץ
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
1999
חברה „אהבת בחורים"
לאדז, בזשעזשינער 5.

צו דער פערלאבונג פון
פרל. סאלא קאהן (אלעקסאנדער)
מיט ה' מאיע פעלדמאן (לאדז)
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
1945
אברהם וויגענסבערג און פרוי.

מזל טוב
א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער חשוב'ן מיטגליד
דוד פאקולא
צו זיין חתונה מיט פרל.
רחל יודענהערץ
וועלכע איז פארגעקומען פרייטאג דעם 18 מערץ ד. י.
די פערוואלטונג
פון מאפעצירער-צעך
אין לאדז.
1988

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען פריינד
אבראם טענענבורג
מיט פרל. רוזשא דעסאו
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
1984
זעליג מאלינסקי און פרוי.

טוך- און קארט-געשעפט
I. MILLER, Łódź Piotrkowska 5
Tel. 134-50
עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די
נייעסטע
דאמען- און הערען-שטאפען
פון דער פאבריק **Leonhardt, Woelker i Girbardt** צו פאבריקס-פרייזען.
אכטונג! די בעסטע איינקויפס-קוועלע פאר די ה"ה פאהרערס פון פויזען און פאמערן!!!
אויף לאגער געפינט זיך א רייכער אויסוואהל פון די בעסטע לעאנארד-שטאפען ווי: קאמגארן און שטרייכגארן צו פאבריקס-פרייזען,
ווי אויך קופאנען און פארטיע-שטאפען (אונטערפרייזיגע).

קמח חיטים כשר לפסח!
תחת השגחה של הראבינאט דפה
דערמיט מאכען מיר בעקאנט אז אונזער מיהל וואס גיט ארויס דאס בעסטע און פיינסטע
מעהל
איז אזוי ווי אלע יאהר שוין געכשר'ט געווארען אויף פסח אונטער דער השגחה פון היגן ראבינאט, מיט בעשטעלונגען קען מען זיך שוין ווענדען פערזענליך און טעלעפאניש. בעשטעלונגען פון דער פראווינץ ווערען שנעל און רעעל אויסגעפיהרט.
891 מיט אכטונג
Łódzka Spółdzielnia „MŁYNPOL"
לאדז, זאכאנטנא 47, טעל. 40-147

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘŚLIWY
נאוואמיעסקא 5, פראנט, II שטאק

די מאדערנסטע מענער=הוטען

1974

צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן פון די נייעסטע פאסאנען, אין אלע פארבען אין גרעסטען אויסוואהל עמפפעהלט די גוט-בעקאנטע לאנגיעהריגע

היטען= פאבריק פון **י. שווארצבערג, 50** פיעטריקאווער 50 אין הויף • 50 **!** קאנקורענץ-פרייזען סאלידע בעהאנדלונג **!**

Teatr MASKA

17 זגערזשער 17.

נאר 2 פארשטעלונגן ישעיה צוויליך

פון בעוואוסטען קאמיקער

מארגן, שבת, 4 נאכמ. ווערט געשפילט די בעקאנטע פיעסע אין 3 אקטען פון זילבערקאסטען ▬ מארגן, שבת, 9 אווענט ווערט געשפילט דער גרויסער וועלט שלאגער אין 5 בילדער פון קוצעס

„דער אייביגער נאר" ▬ „די שווארצע חופה"

ס׳נעהמען אנטייל פרויען: ראזענצווייג, פעדערמאן, לובארטאווסקא, צוויליך. מענער: ישראל לעווי, אריעל, דאווידאוו, צוויליך. לודנער א. א.   בילינע פרייזען פון 60 גר. ביז 2.10 זל.   1990

יין כשר לפסח!

מיר מאכען בעקאנט אונזער ג׳ קונדשאפט, אז דער איינצעל-פערקויף פון דער וויין-און מעהד-פאבריק פירמע

„פראגרעס"

אלטער מארק 2, וואס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאלג איז איבערגעטראגען געווארען

איז פראנט-געוועלב, אלטער מארק 1.

צוליב רעקלאמע פון ניי-ערעפענטען געוועלב, פערקויפען מיר א פלאש פון 1/4 ליטער גוטען ראזינען-וויין נומ׳ 6 נור 75 גר. און 1/4 ליטער דעם בעוואוסטען ראזינען-וויין נומ׳ 7 נור 85 גר.

איבערצייגט אייך מיט אייער פאמיליע, אז הנאה האבען פון גוטען וויין, וואס קאסט נישט טייער איז נאר ביי דער פירמע „פראגרעס".

מיט אכטונג וויין- און מעהד-פאבריק

פירמע **„פראגרעס"**

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

פאר לערע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר 5 גר. פאר באטשינקע און קווארט-פלעשער—10 גר.

מענער= היטען

איז גרעסטען אויסוואהל

בעקומט מען נור ביי

Skład Blachy Miedzianej i Różnych Metali

WŁADYSŁAW RATNER

Łódź, ul. Sienkiewicza Nr. 29.   **Telefon Nr. 164-54.**

Poleca W. P. P. ze swego składu:

BLACHY (miedziane, mosiężne, alpakowe (neusilbrowe), ołowiane i aluminiowe
i TASMY ((gładkie i deseniowe) normalnych wymiarów wszelkiej grubości.
RURY, PRĘTY, SZYNY i DRUTY miedziane i mosiężne oraz KOLBY miedziane.
CYNĘ w blokach i prątkach.
CYNK, OŁÓW, ANTYMON i ALUMINIUM hutnicze.
METALE BIAŁE i ŁOŻYSKOWE w blokach o gwarantowanym stopie.
WALCE DRUKARSKIE midziane, **PŁYTY do OPALARKI** (Saengeplatten) miedziane.
BLACHY MIEDZIANE wymiarowe i fasonowe oraz wszelkie inne metale dostarczam podług zamówień szybko z walcowni i hut krajowych i zagranicznych.

UWAGA. Jednocześnie komunikuję W.P.P., że kupuję za gotówkę każdą ilość złomu (szmelcu) MIEDZIANEGO.

זשיראנדאלען

עלעקטרישע אין די מאדערנסטע פאסאנען לויט׳ן אויסלענדישען סטיל אין א גרויסען אויסוואהל עמפעהלט

די לאמפען-פאבריק

Bcia ŁAJB

Łódź, Zgierska 9, tel. 164-99

מיר עמפפעהלען א גרויסען אויסוואהל פון זעמטליכע ראדיא-אפאראטען פון דער בעריהמטער וועלט-מארקע

Mende-Radjo

DRESDEN

1970   זאווי זעמטליכע ראדיא-טיילען.

עכטע גוטע און כשר׳ן וויין

צו די ביליגסטע פרייזען

צו 75 און 65 גראשען

פאר א 1/4 ליטער

צו בעקומען ביי דער לאנג-יעהריגער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז
נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

אזעלטענע געלעגענהייט

אנ׳ערשקלאסיגע וואוינונג

3 צימער און קוך

מיט אלע בעקוועהמליכקייטען אין צענטער שטאט. פראנט, באלקאן, טעלעפאן, פריש רעמאנטירט. צוזאמען מיט א פולשטענדיג הערליכע

כמעט נייע מעבעל-איינריכטונג

פון זאפארט אפצוגעבען צוגענגליכער פרייז. געניטערעס צו דערוויסען זיך אין דער אדמ. פון „נייעם פאלקסבלאט".

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג׳ קונדשאפט אז איך האב ערעפענט א מאדערן-איינגעארדנעטען

דאמען און הערען פריזיר-סאלאן

אויף 3 זשעלאנא 3

און האב אנגאזשירט ערשטקלאסיגע פאכמענישע קרעפטען. דער דאמען-סאלאן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דאמען-פריזירה. **BOLESŁAW** קאנקורענץ-פרייזען.
סאלידע בעהאנדלונג.   מיט אכטונג

W. GRAUZAM
3 ZIELONA 3   1979

קארטאפעל-מעהל

כשר לפסח

1-טע סארט „סופעריאר" מיט א הכשר

צו בעקומען ביי: **יעקב ראזענטאל**

39 פאלודניאווא 39

1914   טעל. 136-06.

Herren-Schneider-Atelier

A. PARZENCZEWSKI, Łódź.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז איך האב בעשלאסען צום קומענדיגען פריהלינג-סעזאן צוליב׳ן הערשענדען קריזיס, בעדייטענד פערקלענערן די פרייזען פון אלערארט בעשטעלונגען. גאראנטירט פינקטליכע אויספיהרונג לויט די נייעסטע פאסאנען פון אייגענע און אנפערטרויטע ווארען מיט די בעסטע צודאטען

מיט אכטונג **א. פארזשענטשעווסקי**

1882   לאדז, זאוואדזקא 29, פראנט וו. 7.

בעמערקונג: מיין שניידער-אטעליר עקזיסטירט פון 1910.

Meble

STYLOWE

אין דער בעסטער אויספיהרונג ביליג צו בעקומען

נארוטאוויטש 11 אין הויף

גאלדבערג

סטאלאווע, שלאפצימערן, גאבינעטען און ענצעלנע מעבעל געגענשטענדע

צו די ביליגסטע פרייזען   1992

שפייז-פעקלעך נאך רוסלאנד

שיקט ארויס דירעקט די איינציגע קאנצעסיאנירטע פירמע

„PRESTO"

WARSZAWA, Fredry 10, Tel. 707-10, PKO 5470

אגענטור אין לאדז,

ראדוואנסקא 25, וו. 10. טעל. 193-60.

יום-טוב׳דיגע פעקלעך:

מצות, געמאהלענע מצה און פסח׳דיג מעהל אינטער דער אויפזיכט פון ווארשאווער ראבינאט. גענזען-שמאלץ און א סך אנדערע ארטיקלען

מיר נעהמען אן ארטיקלען פון די קליענטען.

ווארנונג: אלע אנדערע פירמעס בעזיצען נישט קיין קאנצעסיעס אויף א דירעקטער איבערזענדונג פון פוילען נאך רוסלאנד.

6043

ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער-אטעליער פון
S. L. FINGERHUT
62 פיעטריקאווער 62, טעל. 173-58, פראנט, 2-טער שטאק

מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז ס'זענען שוין אנגעקומען די נייעסטע פריהלינג און זומער-מאדעלען אויפ'ן יאהר 1932
פון די גרעסטע פאריזער מאדע-הייזער.
בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון אייגענע און אנפערטרויטע שטאפען.
די פרייזען זענען צוגעפאסט צו די הײנטיגע פערהעלטנישען.
פאר בעאמטע'ס ספעציעלע גינסטיגע בעדינגונגען.
אכטונג! אכטונג!

קינא-טעאטער **BAJKA**
רוג בזשעזינער, פראנטשישקאנער 31
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
אנהייב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12-3 נ"מ זענען אלע פלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אנטייל פון פערגרעסערטען ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' לירוויער

גרייסער יום-טוב-פראגראם!
דער גרויבער פילם-סטאר
HARRY PEEL
אין דעם גרויסען סענסאציאנעלען פילם א. ג.
„ער אדער איך"
אויסער'ן פראגראם: א פרעהליכע אמעריקאנער קאמעדיע.

בײל-ערעפענטער
קלאנג-קינא-טעאטער **TECZA**
זאווישא 22

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב-שלאגער-פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג!
1) „איך לאנד פון זילבערנעם לייב"
פערבישע עפאכע.
2) „די קללה פונ'ם דור פון די מאנדארינען"
מיט דער כינעזישער פילם-שטערן
ANNA MAY WONG
קיוצליך: „דער קעביג פון די בעטלער"
אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג'

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20
מאכט דערמיט בעקאנט, אז די
פרייזען אויף אבגוסען זענען נאכאמאל
פערקלענערט געווארען

שייטלען
– מיט –
פאריזער שרינדען
ווי אויך
פערטיגע שייטלען
ווערען ערש-קלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט
און אנדולאציע
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש,
סקווערא ווא 15

צו דער חתונה פון מיין פריינד
ה' פריץ געלבערג
מיט פרל. חוה מינסקא
ווינשט א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
יוסף בערקאז.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
גרויסער יום-טוב-פראגראם!
גרויסער קלאנג-פילם א. ג.
מאראקא
אין די הויפט-ראלען:
GARY COOPER
MARLENA DIETRICH
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבען.
דער זאל איז גוט בעהייצט.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

1919 בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז דאס לאנגיעהריגע און בעוואוסטע
היטעל-געשעפט
פון מ. א. ראוויצקי לאדז, צעגעלניאנא 8 (פריהער 40)
עמפפעהלט צום איצטיגען פסח-און זומער-סעזאן א רייכען אויסוואהל פון פערש. טוכענע, סאמעטענע, זיידענע, קינדער, ווי אויך שילער-היטלען פון די בעסטע סחורות צו קאנקורענץ-פרייזן
די פירמע עקזיסטירט פון 1904.
רעיעלע בעהאנדלונג!

שייטלען
צו ביליגע פרייזען פון 15 ביז 40 זל.
מיט פאריזער שרינדען. איך נעהם אויך אן צו קעמען שייטלען און אנדולאציע צו 50 גר.
בעמ.: איך האב שטענדיג אויף לאגער שעהנע פערטיגע שייטלען. פולנאצנא 11,
רעכטס, 1-טער איינגאנג, 1-טער שטאק. 1892

רעכער
אויף דער מאשין
ווערען אויסגענייט
שרודמיעסקא 8.

וואַרנונג!
דערמיט פאדערען מיר אויף דעם לאקאטאר פון הויז פילסודסקיעגא 16
ברוך דימאנט
במשך 5 טעג צו בעצאהלען די כומר, וועלכע ער איז שולדיג פאר 3 יאהר דירה-געלד. אין געגענפאל וועלען מיר זיין געצוואונגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע, וועלכע מיר בעזיצען
בעלי-בתים פון
פילסודסקיעגא 16. 1949

וויכטיג פאר דאמען!
מאך איך די עלעגאנטעסטע דאמען-היטען נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטען איבערארבייט איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אדרעס
נאר פאר 2.50 זל.
23 זאוואדזקא 23 אין הויף, 2. איינגאנג לינקס פארטער.
בעמ.: צום איצטיגען סעזאן ווערט געמאכט נייע שטרוי, פילץ אויך זיידענע היטען
פון 5 זל. או.
„TOLA" 1691

1602 בעקאנטמאכונג.
דאמען-שניידער מ. ברייטשטיין
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פילסודסקיעגא 69 עק נארוטאוויטש
עמט אן בעשטעלונגען אויפמענטעל און קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדעלען צו צוגענגליכע פרייזען.
אין לעמשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11

Z intencji zaręczyn naszej
współpracowniczki
p. **Celi Cukierówny**
z p. **Izraelem Grohmanem**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Dawid Krymałowski
Moniek Rozengarten
i R. Goldman
1959

Dr. med. N. ROZEN
Stomatolog
choroby zębów, szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. d. Regualcjaz ębów
Roentgenodjagnostyka.
Andrzeja 7 :—: Telefon 216-57
Godz. przyjęć pd 3—7

מאשין-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סוכארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל-בעוואוסטער צוקערביע
ב. ווײַנבערג
38 פיעטריקאווער 38
טעל. 143-82

דאנקזאגונג.
מיר דאנקען אונזערע חשוב'ע חברים ישראל וויצענטאוווסקי און חבר ישראל'ס זרונג פאר זייער משמח זיין דעם היינטיגען פורים-אווענד סיי איז מוזיקאלישען טייל סיי אין ארטיסטישען טייל. מיר דאנקען אין נאמען פון דער גאנצער געזעלשאפט. 1976
אפרים גאלדפינגער און פרוי
שמחה אדינאנס
יחזקאל נוטערמאן.

מודעה.
מיר מאכען אויפמערקזאם יעדען בעקער פון לאדז, וואס וויל באקען מצות אויף פסח מיז וויסען אז דער ראביגאט וועט נישט פריהער מכשיר זיין ביי איהם דעם אויווען ביז ער וועט האבען א קוויטעל פון די שומרי ומזהירי שבת נארוטאוויטשא 11 אדער פון די שומרי שבת אלעקסאנדריסקא 19, אז ער איז א שומר שבת און איהם איז נישט דא קיין חלול ש"ק. און אויך דער וואס וועט וועלען דינגען ביי וועלכען בעקער א אויווען צו באקען מצות מוז אויך פריהער געוואויר ווערען ביי די שומרי שבת, צי דער אויווען פון דעם בעקער איז א כשר'ער אהן חלול ש"ק. די לאקאלען פון די שומרי שבת זענען טעגליך אלע נאכט פון 8 ביז 10.
שומרי ומזהירי שבת נרוטוביטש 11
ושומרי שבת אלכסנדריסקי 19
עם ועד הרבנים בראש 1987

יעדער איינציגער
האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווײַצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען, געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

די ביבליאטעק א. ג. אייזענשלאס
איז אפען
פרייטאג, שבת און זונטאג פון 5 ביז 7
מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך
און דאנערשטאג פון 7 ביז 10
מאנאטליכער אפצאהל 80 גר. ארבייטלאזע 60 גר

פאנבעס ווערען געבראכט אין
BAR ala FOURCHETT פיעטריק. 62
בעמ.: בעפארצוגט האבען די, וועלכע האבען שוין געארבייט ביי די בראנזשען. 1921

א פילאנטראפישע אינסטיטוציע
וויל אנגאזשירען
א פארפאלק
קינדערלאז, אין עלטער פון 40 ביז 50 יאהר.
דער מאן אלס פערוואלטער
און די פרוי אלס ווירטין
רעפלעקטאנטען ווערען געבעטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע אפערטען אונטער "G".
די אפערטען אין דער פוילישער שפראך, אייגנהענדיג געשריבען מיט אנגאבע פון די בעדינגונגען און רעפערענצען. 1956

צי ווייסט איהר!!!
אז דער יום טוב איז שוין אונטער די פלייצעס. דעריבער דאס ערשטע וואס איהר האט אייך צו בעזארגען איז א גוטען און א ביליגען הוט. דעריבער מיינע געעהרטע דאמען און מענער, קומט ברויכט איהר קויפען א הוט, האב איך צוגעגרייט צום קומענדיגען סעזאן א גרויסען אויסוואהל פערשידענע דאמען-און מענער היטען. גלייכצייטיג האב איך איינגעפיהרט מעכאנישע מאשינען אויף צו פאסאנירען מענער און דאמען-היטען אויף, אז זיי קומען ארויס גענצליך ניי און אלץ צו ביליגע פרייזען.
אדרעס: פערדער, זגערסקא 20 אדער לוטאמירסקא 2.

א ליכטיגען יום-טוב
קען מען נאר האבען, קויפענדיג
לאמפען
אלעראַרט צו די ביליגסטע פרייזען
ביי דער גוט בעקאנטער פירמע
אמפער, פאלודניאווא 15
רעיעלע בעהאנדלונג.
בעמערקונג: בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט לויט אנגעוויזענע צייכנונגען אין משך פון 2 טאג
1993

Dr. med. **H. KRAUSKOPF**
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אוונט 1117

לאָדז, 25 מערץ 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 25 מערץ 1932

ווער האָט מורא פאַר'ן אַנטיסעמיטיזם — יודען אָדער יאַהודים?

פון ש. ניגער

ביי די דייטשע יודען איז אַ פּאַניק. אַ מורא, אַ היסטערישע שרעק איז בעפאַלען אונזערע ברי־דער אין דייטשלאַנד: טאָמער קומט היטלער צו דער מאַכט...

קאָן קיינער נישט מיטפיהלען מיט זיי אַזוי טיף ווי מיר, געוועזענע רוסישע „אונטערטאַנען". מיר ווייסען דעם טעם פון אַן אַנטיסעמיטישער רעגירונג. מיר האָבען פערזוכט דעם טעם.... מיר האָבען אויסגעטרונקען דעם בעכער ביז'ן דעק.... און דאָך איז פאַר אונז אומגעריכט דער פחד און די אימה, וואָס דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם האָט אָנגעוואָרפען אויף די מערב־אייראָפּעאישע יודען אומעטום, וואו זיי געפינען זיך.

וואָס מיך אינטערעסירט — איז דער עצם פאַקט פון דער אויסערגעוועהנליכער נערוועזיטעט. מיר דוכט, אַז מיר, מזרח־אייראָפּעאישע יודען, האָבען שטאַרקערע נערווען. איז דאָך אונז גוט בעקאַנט דער שרעק פון פּאָגראָמען, נישט נאָר דער פּאָגראָם פון שרעק. האָבען מיר דאָך צעהנדליגער, הונדערטער יאָהרען געלעבט ביי יענע אומשטענדען, פאַר וועלכע מען האָט איצט אין דייטשלאַנד מורא, טאָמער וועלען זיי אָנקומען. און מיר זענען געווען אַזוי איינזאַם. עס האָבען נישט עקזיסטירט אין רוסלאַנד, אַזוי ווי עס עקזיסטירען נישט איצט אין פּוילען אָדער אין רומעניען אַזעלכע מעכטיגע אַנטיסעמיטען־פיינדליכע פאַקטאָרען, ווי די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטען. די דייטשע קאָמוניסטישע פּאַרטיי און גאַנץ בעדייטענדע עלעמענטען פון דער בירגערליכער דעמאָקראַטיע. עס איז אין רוסלאַנד נישט געווען מעגליך אַזאַ מין דערקלערונג, ווי די, וועלכע עס האָט געמאַכט ברינינג אין דעם דייטשען פּאַרלאַמענט, — אַ דערקלערונג, אַז יענע, וועלכע וועלען מאַכען אָנפאַלען אויף יודען, וועלען נישט אַריינגענומען ווערען אין דער אַרמיי! אַ רוסישער געהאַרט הויפּטמאַן וואָלט נישט געקאָנט זאָגען מיט דער זיכערקייט, מיט וועלכער דער פאָרשטעהער פון דער דייטשער ליטעראַטור האָט ביי זיין אָנקומען קיין אַמעריקע געזאָגט, — אַז „דאָס דייטשע פאָלק וועט נישט דערלאָזען קיין פּאָגראָמען". עס האָבען אין רוסלאַנד מיט אונז מיטגעפיהלט נאָר די סאָציאַליסטען און אַ טייל ליבעראַלען, — אַלץ אַזויגע, וועלכע זענען אַליין געווען פערפאָלגט פון דער רעגירונג... מיר זענען געווען שוצלאָז, מיר זענען געווען אַזוי דערנידעריגט, דערשלאָגען, אַ מוט האָט געקאָנט זיין ביי אונז נאָר אַ רעוואָלוציאָנערער, נישט קיין בירגערליכער מוט. מיר האָבען זיך געקאָנט שטיצען נאָר אויפ'ן כוח פון דער צוקונפט און נאָר דער גלויבען אין די וויזיעס פון משיח'ס צייטען, האָט געקאָנט זיין פאַר אונז אַ קוואַל פון דערמוטיגונג....

אין מערב־אייראָפּע איז די לאַגע אַנדערש. יודען זענען שוין לאַנג גלייכבערעכטיגטע בירגער. די בעפעלקערונג, אַזוי ווי די רעגירונג איז געוואוינט צו רעספּעקטירען אונזערע רעכט. יודען זענען נישט הפקר אין דייטשלאַנד. מעהר נאָך: זיי זענען אַ טייל פונ'ם הערשענדיגען קלאַס, זיי האָבען אַ ווירקונג אויפ'ן גאַנג פונ'ם מלוכה־לעבען, זיי האָבען מאַכט, זיי זאָגען אַ דעה און זיי זענען ביז איצט געווען ברייט אין דער דעה... האָבען זיי, דאַכט זיך, נישט געדאַרפט זיין ביי זיך אַזוי געפאַלען. האָבען זיי, דאַכט זיך, געמעגט פערמאָגען אַ גרעסערע איינוויינינגסטע ווידערשטאַנדס־קראַפט, — געמעגט פיהלען זיך אינערליך פעסטער, זיכערער, ווי עס האָבען זיך געפיהלט די רוסישע יודען אין די צייטען פון פּלעווע, קרושעוואַן, פּורישקעוויטש.

די מערב־אייראָפּעאישע יודען האָבען, דאַכט זיך, געקאָנט זאָגען צו זיך אַליין:

— מיר האָבען בייגעקומען דעם פּאַרלאַמענטאַרישען אַנטיסעמיטיזם, דאַרפען מיר זיך נישט שרעקען אַזוי אויך פאַר די אַנטי־פּאַרלאַמענטאַרישע המנ'ס.

אָבער די יודען אין דייטשלאַנד זאָגען עס אינ'ם ענין פון „אָבוועהר דעם אַנטיסעמיטיזמוס", נישט, אַזוי ווי זיי וואָלטען גאָר נישט געווען געניט אַזוי ווי דאָס זאָל זיין פאַר זיי אַ נייע זאַך. פון וואַנען נעהמט זיך אָט די אומבעהאָלפענקייט און אומזיכערקייט?

פריהער ווי אַלץ, דערפון, וואָס די „נאַציס" גרייטען זיך צו פערכאַפּען די מאַכט, זיי גרייטען זיך איינצונעהמען די פּאָזיציע, די פעסטונג, וואו די דייטשע יודען זענען געוואוינט געווען צו געפינען זיך. עס האַלט, הייסט עס, דערביי, אַז די מלוכה־אָרגאַנען, וועלכע זענען געווען ביז אַהער אַ געוועהר אין די הענד פון יודען, זאָלען איבערגעהן אין די הענד פון זייערע ערנסטע פיינד, דאָס איז אַ נייע לאַגע. אינ'ם פאַר־רעוואָלוציאָנער'ען רוסלאַנד זענען מיר געוואוינט געווען צו איהר. פאַר דעם עמאַנסיפּירטען דייטשען יודען זענען עס אומשטענדען, וואָס ער האָט געגלויבט, אַז זיי וועלען זיך שוין מעהר נישט אומקעהרען. „רוסישע" אומשטענדען, רעכטלאָזיגקייט, אויסנאַהמס־געזעצען, גאַסען־אָנפאַלען, פּאָגראָמען — דאָס איז נישט אַנטיסעמיטיזם אינ'ם מאָדערנעם זינען פונ'ם וואָרט, דאָס איז געטאָ, מיטעלאַלטער. אַ סוף צו די אַלע, אַזוי שווער דערגרייכטע, נצחונות פון פרייהייט און גלייכבערעכטיגונג....

אָט די מעגליכקייט, אָט די מורא, מוז באמת אויפוועקען אינ'ם יודען פינסטערע און ביטערע געדאַנקען. דאָס קאָן באמת פיהרען איהם צו פערצווייפלונג. איז דאָך נישט גלייך אַ שקלאַף, וואָס רייסט זיך פון די קייטען (און דאָס איז געווען דער רוסישער יוד אין די צייטען פון צאַר) צו אַ בעפרייטען קנעכט (וואָס מען וויל אויף איהם צוריק אָנטאָן קייטען). אַזאַ מענש פיהלט זיך אומגליקליכער..

איז דאָס איינע פון די אורזאַכען, פאַר וואָס די דייטשע יודען זענען אַזוי צושראָקען. עס איז אָבער דאָ נאָך אַן אורזאַך, אַ מעהר אַלגעמיינע. דער עמאַנסיפּירטער און האַלב־אַסימילירטער יוד איז בכלל מעהר סענסיטיוו צום יודען־האַס ווי די ברייטע יודישע פאָלקסמאַסען.

וואָס ווינציגער יוד איינער איז געווען, אַלץ מעהר האָט ער זיך אָפּגעגעסען דאָס האַרץ, וואָס הענרי פאָרד האָט גערעדט שלעכטס אויף יודען. וואָס ווינציגער איינער האָט געהאַלטען פון יודען און יודישקייט אַלץ מעהר האָט איהם פערדראָסען, וואָס דער דעטראָיטער מיליאָנער האַלט נישט פון זיי

אַזוי איז עס געווען אין אַמעריקע, — און אַזוי איז עס אויך אין אייראָפּע. די יודען, וואָס לעבען פאַר זיך און וואָס האָבען נישט קיין ענגע פערבינדונגען מיט דער נישט־יודישער וועלט, קאָנען זיך פערגינען צו זיין גלייכגילטיג צו איהר און צו איהרע — גוטע אָדער שלעכטע — רייד וועגען דעם יודישען כאַראַקטער, אָבער דער יוד, וואָס איז שוין האַלב אָדער דריי־פערטעל גוי, — פאַר איהם איז די גויאישע עפענטליכע מיינונג וויכטיגער ווי די יודישע. איהם ציהט ווי מיט צוואַנגען צו דער נישט יודישער געזעלשאַפט, ער וויל זיך צונויפגיסען מיט איהר, און ער פיהלט זיך פאַר איהר פעראַנטוואָרטליך אַפילו דאַן, ווען זי לאָזט איהם צו צו זיך. זי איז זיין האָפענונג, זיין מוסטער, זיין אידעאַל, — און עס פערדריסט איהם שוין דאָס אַליין, וואָס עס זענען דאָ פלעקען אויף דער זון, פגימה'ס אין זיין אידעאַל. דער עיקר אָבער איז, וואָס די „פלעקען" פערשטעלען פון איהם דאָס „ליכט"... דער אַנטיסעמיטיזם טרייבט איהם צוריק צו יודען און יודישקייט. אָט פון וואַנען עס נעהמט זיך דער טיפער פערדרוס.

די היטלערס בעליידיגען דעם גוי אינ'ם אַסימילירטען יודען. דער יוד אין איהם וואָלט זיך געקאָנט אויסלאַכען פון זיי. זאָלען זיי רעדען וואָס זייער האַרץ גלוסט, זאָלען זיי בילען... ווער בעשטעהט אום זיי? וואָס פאַר אַ ווערט האָבען זייערע עם־האָרצישע רייד, זייערע העסליכע זידלערייען, זייערע אומפערשעמטע בלבולים? איי־וואָס, זיי בעגענען זיך נישט מיט בילען אַליין, — זיי בייסען! דאַרף מען זיך היטען, דאַרף מען נעהמען אַ שטעקען אין האַנט, בעוואָפענען זיך... אָבער פיהלען זיך מאָראַליש געקרענקט, בעליידיגט? ווער זענען זיי, אָט די פיהרערס פונ'ם „סאָציאַליזם פאַר נאַראָנים" אָט די פערפיהרערס און פערפיהרטע, אַז זיי זאָלען קאָנען אָנריהרען דעם כבוד פון אַן אַלטען און גרויסען קולטור־פאָלק?

אַזוי וואָלט געקאָנט טראַכטען דער יוד אינ'ם יאַהודי. אָבער דער יוד, דער אמת'ער שטאָלץ פונ'ם אמת'ען יודען, איז אין איהם אויסגעוועפּט געוואָרען, עס איז געבליבען אַן אינפעריאָריטעט־קאָמפּלעקס, אַ מורא נישט פערשעהמט צו ווערען, נישט דערנידעריגט צו ווערען, אַ מורא וואָס נעהמט זיך פון צו ווינציג אַכטונג צו זיך אַליין און צופיל אָפּשיי פאַר אַנדערע...

עס איז באַטירליך, אַז מיר, „יודישע" יודען, זאָלען אַנדערש רעאַגירען אויפ'ן יודען האַס, ווי די יודען, וועלכע זענען אויף העלפט גוים, פאַר אונז איז דער אַנטיסעמיטיזם אַ פיזישע, אַן עקאָנאָמישע, אַ פּאָליטישע געפאַהר; זיי שטערט ער אויך גייסטיג, מאָראַליש: ער צעשטערט זייער פּאָליטיש גלייכגעוויכט, ער ניכטערט זיי אויס פון זייערע אַסימילאַטאָרישע אילוזיעס, ער שטעלט זיך, ווי אַ קאַלטע וואַנט, צווישען זיי און זייערע אידעאַלען, ער שטויסט זיי צוריק צום געטאָ, צו יענעם געטאָ, פון וועלכען זיי זענען, ווי זיי האָבען געגלויבט, שוין לאַנג אויסגעלייזט געוואָרען, ער רינגעלט זיי אַרום מיט שאָטענס פון אַ בייזער און אַ טונקעלער פערגאַנגענהייט און — דאָס ערגסטע — ער דערמאָהנט זיי, אַז זיי זענען נישט געקוקט אויף אַלע אונטערשיידען, אַזעלכע יודען ווי אַלע אַנדערע...

און ער איז באמת פאַר זיי אומגעריכטער און שרעקליכער ווי פאַר אונז. (טאָג).

נאַטור־היילונג אָדער מעדיצינישע קונסט

(מעדיצינישע שמועסען)

פון ד"ר י. רוזשאַנער

— 1. —

אין די גאָר אַלטע צייטען איז די מעדיצין געווען אומבעקאַנט די נאַטור אַליין פלעגט זיך בעמיהען מיט אייגענע כוחות געזונד צו מאַכען דעם מענשען בשעת אַ קראַנקהייט, אָדער בעת אַן אומגליקס־פאַל. די מעדיצינישע לעהרע איז געבוירען און אויפגעהאָדעוועט געוואָרען אין דער שויס פון דער נאַטור, תחילת האָט מען די נאַטור פשוט נאָכגעמאַכט, מ'האָט געהאַט פאַרשריבען פערשידענע היילמיטלען, וועלכע זענען בענוצט געוואָרען דערפאַר, ווייל זיי פלעגען העלפען. פאַר וואָס אייגענטליך העלפען זיי, דאָס האָט מען נישט געוואוסט. קראַנקע, וואָס האָבען געגליהט (הויכע טעמפּעראַטור) פלעגען זיך גלייך אַריינלייגען אין בעט, אָדער אַנדער אָפּרוה־אָרט, זיי פלעגען אויפהערען עסען, דערפאַר האָבען זיי אַ סך געטרונקען, מחמת ס'האָט זיי געברענט אינוועניג. די אַמאָליגע רופאים (אויך די היינטיגע) פלעגען דעריבער שיקען אַזעלכע קראַנקע אין בעט, געהייסען עסען נאָר לייכטע מאכלים און אַ סך טרינקען. איצט פאַרשטעהען מיר די דאָזיגע פאָרש[illegible] אַמאָל אָבער איז עס געווען פּשוט נאָכאַהמונג, אַ קאָפּיע פון דעם, וואָס די נאַטור פלעגט אַליין שאַפען. די מעדיצינישע לעהרע האָט זיך ענטוויקעלט שטופּענווייז, בהדרגה'דיג. איצט שטעלט זי שוין מיט זיך פאָר איינס פון די הויפּט־געביטען אין מענשליכען לעבען, אויך זי קוקט זיך צו צו דער נאַטור, זי נוצט אויס איהרע קרעפטען, אָבער אין איהר אַרסענאַל געפינען זיך אומצעהליגע ערפינדונגען פון מענשליכען געניוס, זי האָט איינגעשפּאַנט אין איהר דינסט די כעמיע, פיזיק, באָטאַניק א. א., וועלכע שטעלען טאָג־טעגליך צו איהר פערפיגונג די בעסטע דערגרייכונגען, וואָס קענען זיין בייהילפיג אין קאַמף מיט דעם מענשליכען שונא — די קראַנקהייט. אמת, אויך איצט זענען פאַראַן דאָקטוירים און אַפילו גאַנצע אַנשטאַלטען, וואָס בעהויפּטען, אַז נאָר און טאַקע אויסשליסליך די נאַטור דאַרף און קען בעשיצען דעם מענשען, אין פאַל פון אַ קראַנקהייט.

דער קאַמף, אָדער דאָס האַרמאָנישע צו[illegible]לעבען פון נאַטור־היילונג און מעדיצינישער קונסט געהער צו די אינטערעסאַנטעסטע קאַפּיטלען פון דער מעדיצינישער געשיכטע.

כדי בולט'ער צו אילוסטרירען דאָס פערהאַלטען זיך פון דער מעדיצינישער קונסט פון איין זייט און פון דער נאַטור אַלס הייל־פאַקטאָר פון דער צווייטער, וויל איך דאָ ברענגען אַן אינטערעסאַנטען ביישפּיל, געהענדיג אין גאַס דערשפּירט עמיצער פלוצלונג אַ וועהטאָג אין אויג, דאָס אויג ברענט איהם — אַ פּיצעלע קויהל איז איהם אַריינגעפאַלען אין אויג. די נאַטור בלייבט אין אַזאַ פאַל נישט פּאַסיוו, דער אָרגאַניזם וויל פאַר יעדען פּרייז משלח זיין דעם אומגעוואונשענעם גאַסט, וואָס טוט ער דער צו? דאָס אויג הויבט אָן גיך צו פּינטל[illegible], אפשר וועט אויף אַזאַ אופן געלונגען צו פערטרייבען דאָס ברעקעל קויהל, ס'העלפט נישט? אַ צווייטער קעמפער שטעלט זיך אין דינסט: די קליינע טרעהרען־גרוטשאַלען (דריזען) הויבען אָן טיכטיג צו פּראָדוצירען, די טרעהרען פליסען ווי אַ שטראָם און פּרובען אָפּצושווענקען און אַרויסצוטרייבען דעם נישט געוואונשענעם גאַסט, אַמאָל געלונגט עס טאַקע די נאַטור־קרעפטען אַליין האָבען זיך אַן עצה געגעבען דער שמערץ ווערט כסדר שוואַכער, דאָס ברענען הערט אויף אַ סימן, אַז ס'פּיצעל קויהל איז אַרויס.

נישט שטענדיג איז עס אָבער אַזוי. ס'פּאַסירט, אַז די אַלע הילפס־מיטלען העלפען נישט, די טרעהרען פליסען דאָס אויג ווערט רויט, געשוואָלען און מ'מוז זיך ווענדען צו אַ דאָקטאָר, צו דער מעדיצינישער קונסט, טוט מען עס נישט, קען עס גורם זיין צו גאַנץ ערנסטע קאָמפּליקאַציעס, ביז צום פערלירען דאָס אויג. די זעלבע [illegible] קען מען בעמערקען ביי אַ צווייטען פאַל, ס'פּאַסירט אַ מענש אַן אומגליק, ער צובריכט אַ פוס[illegible], בעמיהט זיך די נאַטור אַליין, אַז די ביינער זאָלען זיך צוזאַמענוואַקסען, אָבער אָהן אַ מעדיצינישער אינטערווענץ וואַקסען זיי זיך אָפּטמאָל צוזאַמען צום שאַדען פאַר די שפּעטערדיגע פונקציעס, בעוועגונגען פון פוס. די נאַטור היילט און די מעדיצין היילט, דער חילוק? די נאַטור, [illegible] עס בליינדערהייט, נישט רעכענענדיג זיך מיט די שמערצען פון חולה. די מעדיצין אָבער טוט עס מיט אויסרעכנונג, זי בעמיהט זיך ווי ווייט מעגליך צו [illegible]דערן די יסורים און זי געדענקט תמיד דערין, אַז דער חולה זאָל שפּעטער פיהלען ווי אַמווייניגסטען די פאָלגען פון דער קראַנקהייט, אָדער אומגליקס־פאַל די שוץ־מיטלען פון דער נאַטור [illegible] פערשידענאַרטיג און מעכטיג, אָבער זיי קענען אָפּט מאָל גאָר שאַדען ברענגען און צושטערען דעם אָרגאַן, וועלכען זיי ווילען ראַטעווען. למשל, דאָס אויג, וואָס כ'האָב פריהער דערמאָהנט, אויב די אַלע מיטלען פון דער נאַטור העלפען נישט צו פערטרייבען דאָס פּיצעל קויהל, האָבען די הייל־מיטלען נאָר גורם־געווען, אַז ס'אויג איז געוואָרען געשוואָלען און ס'קען דערגעהן ביז פערלירען די ראיה אויף דעם אויג, אויב מ'בענוצט נישט די מעדיצינישע הילף. אַ צווייטער נאָך בולט'ערער ביישפּיל: ביים עסען פאַלט אַריין אין דער טראַכעא (לופט־רעהר) אַ ביינדעל, דער מענש הויבט אָן שטיקען מיט דער הילף פון סיפע אויסאָטמונגען שטרעבט דער אָרגאַניזם אַרויסצושטופּען דאָס ביינדעל געלונגט עס איז דאָך גוט, געלונגט עס אָבער נישט, האָט דער זעלבסט־שוץ פון אָרגאַניזם נאָך פיל פערערגערט די לאַגע. די שלים־הויט פון דער טראַכעא ווערט רויט (דאָס בלוט קומט גיך אויף דעם בעדראָהטען אָרט און וויל פערניכטען דעם שונא. די טראַכעא ווערט פון דער אָנשוועלונג איינגעשרומפּען און אָנשטאָט אַ ישועה, קען קומען אַ קאַטאַסטראָפע — דער בעטרעפענדער קען דערשטיקט ווערען. ווי מיר זעהען, בעמיהט זיך שטענדיג די נאַטור צו העלפען, זי טוט עס אָבער אָהן דעם מענשליכען פערשטאַנד מיט וואָס ערקלערט עס זיך, וואָס ביי דער נאַטור פּאַסירט אָפּט, אַז די כוונה און דער ענדציל געהען אין צוויי ענטקעגענגעזעצטע ריכטונגען? זי וויל העלפען, און דערפיהרט [illegible] ווער ווייס! אפשר ליגען דאָ פאַר אונז אומבעקאַנטע, העכערע צילען. די נאַטור שטרעבט טאַקע צוהילף צו קומען דעם אָרגאַניזם, איהר הויפּט־ציל איז אָבער מעגליך נישט דער יחיד, דער איינצעלנער מענש, נאָר דער כלל. דער גאַנצער מענשליכער מין אַלס אַזעלכער. גאַנץ אַנדערש האַנדעלט דער דאָקטאָר, ער שטעלט זיך [illegible] זיין הויפּט־ציל דעם איינצעלנעם מענשען, דעם קראַנקען, די געגענוואַרט, נישט די ווייטע צוקונפט.

דער דאָקטאָר מוז דעריבער אויסנוצען די נאַטור־קרעפטען, אָבער ער מוז מיט זיי דיריגירען, פיהרען זיי אין די וועגען, וואו זיי קענען העלפען, ביים קלענסטען פערלוסט פון צייט און ביי די מעגליכסט קלענסטע שמערצען. די סיפיליס־קראַנקהייט שטעלט נישט פאַר אין דאָס פּרט קיין [illegible] אויסנאַהם.

ווי מען האט געלערענט אין די ישיבה'ס פון אמאליגען בבל

רב און זיין ראלע אין יודישען קולטור-לעבען. — צוועלף הונדערט תלמידים און וואס זיי האבען געלערנט. — רב'ס ווארימע בעציהונגען מיט'ן פראסטען מענשען. — זיינע ליבעראלע געזעצען אין די אינ-טערעסען פון ארבייטער און בנוגע דעם פאמיליען-לעבען. — ווי זיין איינפלוס איז געוואקסען. — זיין פיער-און-צוואנציג-יעהריגע טעטיגקייט אלס יודישער פיהרער פון בבל.

פון ש. ראָזענפעלד

1.

אין די פריהערדיגע צוויי אַרטיקלען וועגען דעמזעלבען ענין איז שוין דערצעהלט געווען פון דעם שווערען וועג, וואָס רב האָט דורכגעמאַכט, ביז ער האָט געגרינדעט זיין ישיבה אין סורא, אָדער מתא-מחסיא, און אַליין געוואָרען דאָרט ראש-ישיבה, הגם ער איז נישט געווען קיין מוסמך פון נשיא אין ארץ-ישראל.

רב'ס ישיבה איז געשטאַנען אין אַ גרויסען, ווייטען גאָרטען, וואָס די ישיבה-לייט פלעגען אַליין בעאַרבייטען און דערפון ציהען זייער חיונה, די דאָזיגע ישיבה האָט געמאַכט גרויס אויפזעהען אין אַלע יודישע ישובים, און אַפילו אין ארץ-ישראל, ווי אויף אַ „קליינעם בית-המקדש" האָט מען דאָרט געקוקט אויף רב'ס ישיבה, און אין בבל איז מען, פון איין עק לאַנד צום אַנדערען דערפרעהט געווען מיט איהר. אין שפעטערע צייטען האָבען אמוראים אויסגעדרינגען פון פסוקים אין דער תורה און אין נביאים אָנווייזונגען אויף די ישיבות אין בבל — די זענען, אַלזאָ, פון דער השגחה פאָראויס בעשטימט געווען. אָבער בלויז די גרויסע חשיבות פון די ישיבות האָבען אַרויסגערופען אַזוינע דרשות.

מ'דערצעהלט, אַז אין אַ קורצער צייט אַרום, נאָך דעם, ווי די ישיבה אין סורא איז געגרינדעט געוואָרען, האָט זי געצעהלט צוועלף הונדערט תל-מידים, מ'האָט געלערנט די משנה פון רבי יהודה הנשיא. מ'האָט אָבער שטודירט אויך אַנדערע משניות, וואָס רבי יהודה הנשיא האָט אויסגעלאָזט, און זיי אין זיינע משניות נישט אַריינגענומען. מ'האָט זיך פונאַנדערגעקליבען אין די בעהויפטונגען פון די תנאים, מ'האָט פערגליכען בעהויפטונגען מיט בעהויפטונג און געפרובט אַזוי אַרום קלאָר צו מאַכען די מאָטיוען, אָדער די טעמים, פאַרוואָס האָט די משנה דווקא אַזוי געזאָגט, צי גע'פסק'ענט און נישט אַנדערש, כדי די דאָזיגע מאָטיוען אַנווענדען אויך אין אַנדערע פאַלען. און נאָך אַלע פאָרשונגען האָט מען אָפּגעשטימט און בעשטימט, וואָס פאַר אַ משנה זאָל אין פראַקטיש-רעליגיעזען לעבען אָנגע-נומען ווערען. די תלמידים פון רב'ס ישיבה, און אויך פון שמואל'ס, האָבען גאַנצע תורה'ס אַרויסגע-טראַגען פון דאָרט, און האָבען זיי פערשפרייט צווישען יודען איבער'ן גאַנצען לאַנד.

און נאָ דאַ מיטעל איז אָנגעווענדעט געוואָרען כדי צו פערשפרייטען די תורה אין פאָלק.

אַלע האַלב יאָהר, סוף ווינטער — אין חודש אדר, און סוף זומער — אין חודש אלול, פלעגען זיך צונויפקומען די געלערנטע און חשוב'ע פון אַלע שטעט אין די ישיבה-צענטערען. די ראשי ישיבות, מיט זייערע תלמידים און די פאָרשטעהער פון די ישיבות, גיבען אָפּ אַ בעריכט וועגען די אויפטוען פון די ישיבות פאַר'ן פערגאַנגענעם האַלבען יאָהר און צייכענען אָן אַרבייט פאַר'ן קומענדיגען האַלבען יאָהר. אַרום די פראַגען, וואָס שטעהען אויף דער טאָג-אָרדנונג, ווערען געפיהרט הייסע דעבאַטען, אָט די פערזאַמלונגען הייסען כלה. די זיבען פאָר-זיצער פון די פערזאַמלונגען הייסען „ראשי כלה". דאָס איז געווען אַ זעהר ווירדיגע פאַזיציע ביי יו-דען, ביז היינט נאָך בעטען יודען אין שבת'דיגען דאַווענען, פאַר'ן לעבען און געזונט פון די „ראשי כלה"... אַזאַ פערזאַמלונג האָט געדויערט אַ גאַנצען חודש. איבער צעהן טוי-זענט מענשען פלעגען זיך דאָ צונויפקומען אויף די פערזאַמלונגען. באַון דאָס געהערטע און דאָס געזעהענע פלעגען זיי פונאַנדערטראַגען אין פאָלק.

און רב'ס נאָמען איז געוואַקסען אַלץ גרעסער און גרעסער, אַזוי אַז רבי יוחנן, דער גרעסטער אמורא פון ארץ-ישראל, האָט רב'ן גערופען: „אונ-זערע רביים פון בבל". און זיין שוואָגער, ריש-לקיש'ן, מאַכט ער אַ בייזען פאָרוואורף דערפאַר וואָס ער האָט לייכטזיניג אַ פראַגע געטאָן: „ווער איז עס דער רב?" הגם ער האָט איהם זעהר גוט געקענט.

און רב איז גרויס געוואַקסען נישט בלויז אַלס „טרוקענער לערנער", ווי די היינטיגע „חסידים" זענען געוואוינט צו זאָגען, נאָר אויך דאָס גע-פיהלס-לעבען האָט ער פערזאָרגט, דען די שענסטע און טיפסטע תפילות, וואָס יודען פערמאָגען, ווי „ומפני חטאינו" אָדער „מלכיות, זכרונות און שופרות" אין דער ראש-השנה'דיגער שמונה-עשרה, אָדער די האַרציגע תפילה פון ראש-חודש בענטשן — די אַלע האָט רב פערפאַסט, און נאָך פיל אַנדערע און פיל תפילות, וואָס זענען שוין אַפילו פון פריהער בעקאַנט געווען ביי יודען, אָבער נישט שטאַרק אָפּ-געהיט, האָט ער בעפעסטיגט און פערוואָרצעלט אין יודישען פאָלק.

און רב איז גרויס געוואַקסען נישט בלויז אויפ'ן רעליגיעזען געביט, נאָר אויך אויפ'ן גע-ביט פון סאָציאַלען לעבען און פאַמיליען-לעבען. און בבל איז נישט געווען קיין אייניציגער געביט פון מענשליכער בעשעפטיגונג, וואו רב זאָל נישט קומען מיט אַן עצה, מיט אַ גוט-וואָרט, מיט אַ ווייטען קוק, וואָס זאָל גילטען ווי אַ ריכט-שנור, אָדער זאָל אָנווייזען אַ ריכטונג פאַר דעם, וואָס איז פראַקטיש פעראינטערעסירט מיט דער זייט פון לעבען.

ער האָט עס געהאַלטען פאַר וויכטיג פאַר דער ענטוויקלונג פון בבל'ס יודענטום, אַז יודען זאָלען האָבען דרך-ארץ פאַר אַ תלמיד-חכם. פלעגט ער זאָגען: אַפילו די פשוט'ע רייד פון אַ תלמיד-חכם דאַרפען געלערנט ווערען. און געווען פאַלען, ווען ער האָט געלאָזט געבען מלקות איינעם, וואָס האָט בעליידיגט דעם בית-דין שמש, ווען יענער איז גע-קומען צו איהם אין נאָמען פון בית-דין. דערפאַר האָט ער אויך איינגע'חזר'ט זיינע לאַנדסלייט, אַז כל זמן דער צדיק בלייבט אין אַ שטאָט, איז ער איהר שיינדעל, איהר שיינקייט, איהר בעהרונג; פערלאָזט ער די שטאָט, פערשווינדט פון איהר איהר שיין, איהר שיינקייט און איהר ציהרונג. אָבער הגם צדקות און געלערנטקייט איז געשטאַנען ביי איהם אויף דער העכסטער מדרגה, האָט ער כסדר דעסטוועגען אָנגעזאָגט די זייניגע: „שינדט אָפּ אַ נבלה אינמיטען מאַרק, און פערדין דיין גראָשען, נאָר זאָג נישט אַ כהן בין איך. אַ גרויסער מענש בין איך", און אַזאַ אַרבייט פאַסט מיר נישט, ווי אַ צוגאָב דערצו פלעגט ער אויך זאָגען: „בעסער אַ הויפען פון דר'עד, איידער אַ טאָן פון בוידעם". דען: „פינסטער איז די וועלט פון דעם, וואָס קוקט אַרויף צום פרעמדענ'ס טיש". אָדער: „ווער עס קויפט זיך אַ בעל-הבית, וואָס איז איהם מפרנס, דער געהערט צו יענע אומגליקליכע, וואָס שרייען און קיינער ענטפערט זיי נישט". וואָרים אַ מענש, ווי אַ פאָלק, דאַרף קודם כל זעהען צו זיין זעלבסט-שטענדיג אַ בעל-הבית פאַר זיך.

.2

און אַ גרויסער בעל-רחמים איז ער געווען אויף לעבעדיגע בעשעפענישען, ווי אויף לעבעדיגע מענשען. פון איהם שטאַמט דאָס וואָרט: „אַ מענש טאָר זיך נישט זעצען צום טיש עסען, איידער ער האָט פריהער געגעבען עסע זיין שאָף או זיין רינד".

האָט געטראָפען, אַז אַ תלמיד-חכם פון ארץ-ישראל איז אַראָפּגעקומען קיין בבל. האָט ער גע-בעטען ביי די אָרטיגע בעלעבאַטים עפּעס צו פער-דינען, האָט מען איהם נישט געגעבען. האָט ער געבעטען עסען, האָט מען איהם נישט געגעבען. איז רב געוואָרען אויפגעבראַכט און האָט געזאָגט: הפנים זיי שטאַמען נישט, די היגע בעלעבאַטים, פון אברהם אבינו, נאָר פון דעם „ערב רב", וואָס איז אויפגעגאַנגען מיט די יודען אינאיינעם פון מצרים. וואָרים אברהם אבינו'ס קינדער האָבען רח מנות אויף מענשען...

און געשטורעמט האָט ער אויף שווינדלער, וואָס בעהאַלטען זייער פערדאָרבענקייט מיט כלומר'שט גוטע מעשים. אַזוי פלעגט ער זאָגען: „אויב אַ יוד פון שטעטעל נרשא האָט זיך צו-קושט מיט דיר, צייל אַקאָרשט איבער דיינע ציין (צי האָט ער נישט איינעם אַרויסגע'גנב'עט); אויב אַ פומבדי'תא'ר האָט דיך בעגלייט, ענדער דיין אכסניה (כדי יענער זאָל נישט באַרעם קומען דיך בערויבען)", א. ד. גל. — וועדטלעך, וואָס בעווייזען זיין האַס צו אַזוינע מיני ברואים.

רב פלעגט אויך אָפּט דערצעהלען די „מעשה מיט'ן פאַלשען געזעץ", וואָס האָט געבראַכט צום

(ווייטער זעה 10-טע זייט).

אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע!..

פון דער סעריע: „צרות פון אַ בעווייבטען"

פון י. אַבערזשאַנעק

אַ מאָדנע פאָלק די ווייבער, אַז נישט געראַכט גאָלען זיי ווערען!

ווי איהר מאַכט מיט זיי טויג נישט, וואָס איהר זאָלט נישט טון, זענט איהר נישט יוצא. זענט איהר אַ גוטער מאַן, קריכט זי אַריין אין די הויזען, און פיהרט אייך אויפ'ן שטריקעל. זענט איהר אַ שלעכטער מאַן, קריגט זי „נאַפּאַדען" און מאַכט זיך אַנאַליזעס. מאַכט איהר נייע קאָסטיומען, זיצט די גאַנצע טעג אין „גראַנד" און וואַרפען „אַטשקעס" סאָמער מאַכט איהר נישט, איז נאָך ערגער — געפונען זיך אַנדערע, וואָס מאַכען יאָ... ווי איהר מאַכט מיט זיי, טויג נישט, וואָס איהר זאָלט נישט טון, זענט איהר נישט יוצא.

דאָס ערגסטע איז אָבער דער ערשטער אַרויס-פאָהר: אַזוי-לאַנג, ווי זיי זיצען אונטערן אויווען, איז נאָך האַלבע צרות, טאָמער דערשפירען זיי נאָר דעם טעם פון עולם-הזה, טאָמער קריגען זיי נאָר דאָס ביסעלע „סוואָבאָדע", זאָל מען בעהיט און בעשערימט ווערען — דאָס ערגסטע, הערט איהר, איז דער ערשטער אַרויספאָהר!

וועגען וואָס דערצעהל איך אייך דאָס? דאָס אַלץ איז דאָך, דאַכט זיך, פאַר קיינעם קיין נייעס נישט? וועלכען בעווייבטען מאַן, איז עס נישט בע-קאַנט די דאָזיגע זאַכען?

איך מיין עס אַקעגען דעם, וואָס איהר זאָגט — געוואוינהייט. געוואוינהייט איז די צווייטע נאַטור, בפרט ביי ווייבער: טאָמער געוואוינען זיי זיך צו צו עפּעס, איז ביטער, און צו וואָס געוואוינען זיי זיך נישט צו? האָבען זיי זיך צוגעוואוינט צו קורצע קליידלעך, זענען 70-יעהריגע זקנות געוואָ-רען קימפעט-קינדער, איז ווידער געוואָרען אַ מאָ-דע לאַנגע קליידער, זעהען 15-יעהריגע מיידלעך אויס ווי באָבעס... איז געווען אַ מאָדע צעפּ, איז דער חופה-טאָג, ווען מ'האָט געדאַרפט אָפּשניידען די האָר געווען תשעה-באב. איז געוואָרען אַ מאָ-דע „פּאָלעטשקעס", ווערען עלטער-באָבעס — „כלאָפּטשיצעס". אַמאָליגע צייטען, ווען גרויכערט פּאַפּיראָסען האָבען נאָר מענער, האָט איהר זיך געמוזט היטען נישט צו רויכערען אין אַ דאַמען-געזעלשאַפט, און טאָמער האָט איהר חס-וחלילה אַרויסגעלאָזט אַ טראָפּ רויך, אויף אַ דאַמען-פּנים, זענט איהר כיט'ן חיות נישט זיכער געווען. איצט, אַז ס'איז געוואָרען אַ מאָדע דאַמען-סאַקעוקעס מיט פּאַפּיראָסען-טאַשען, זענען זיי אַלע מיטאַמאָל געוואָרען „פּאַלאַנצע", און „קורזשען" אויף וואָס די וועלט שטעהט — מאָלע צו וואָס ווייבער טון זיך צוגעוואוינען!...

צו וואָס האָט זי זיך צוגעוואוינט? — צו זאַ-זי האָט זיך אויך צוגעוואוינט און איצט קען זי זיך געבען נישט קיין אָרט געפונען.

צי וואָס האָט זי זיך צוגעוואוינט? — צו זאַ-קאָפּאַנע. הערט יודען, פון וואָס ווייבער קענען אַלץ ליידען:

צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען, איז מיין יודענע היי-יעהריגען ווינטער געפאָהרען קיין זאַ-קאָפּאַנע.

איהר מיינט פון וואָוילטאָג? אַז זי איז זיך געפאָהרען „באַווען"? ווי אַנדערע היינטיגע „מענ-זשאַטקעס", וואָס פאָהרען כלומרשט זיך „פּאַפּראַ-וויען" און אין זינען האָבען זיי שמד'קייט?... חס וחלילה! מיין יודענע איז נישט פון די. זי איז געפאָהרען, ווייל... ווייל... נו, ווייל איהר שכנ'טע איז אויך געפאָהרען. צו וואָס איז געפאָהרען די שכנ'טע? ווייל זי שטעהט אונטער דער „אָפּיעקע" פון אַ יונגען דאָקטאָר, און דער דאָקטאָר אַליין איז אויך געפאָהרען....

און אַזוי ווי מיין יודענע זאָל געזונד זיין, דאַרף האָבען „פּאָוויעטשע", טאָ, מיט וואָס, איך בעט אייך, איז זי ערגער פון דער שכנ'טע. פאַר-וואָס? אי, זי האָט נישט קיין יונגען דאָקטאָר? גלויבט מיר, ס'איז נאָר פון פוילקייט.... זי איז אַ פוילע, ווען זי וואָלט נאָר געווען אַביסעלע מעהר „ענערגיטשנע". וואָלט זי געהאַט נישט איין דאָק-טאָר, נאָר צוויי אַדוואָקאַטען צו...

הקיצור, מיין יודענע זאָל געזונד זיין, האָט זיך צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען געלאָזט קיין זאַקאָפּאַנע.

מילא, ווי אַזאַ „ערשטער אַרויספאָהר" ווירקט אויף אַ יודענע, דאַרף מען דאָך אייך נישט דער-צעהלען — אין זיבעטען הימעל איז זי געווען. זי האָט ערשט געעפענט די אויגען. אַ ווייסע וועלט, אַ פרייע וועלט, אַ שעהנע וועלט, אַ ליכטיגען הימעל, בלישטשענדיגע שטערען, בערג און שניי — אַזוי האָט זי מיר געשריבען, און געענדיגט די „פּאָעזיע", האָט זי — איטשע בער, שיק פסף...

און איך האָב טאַקע געשיקט — אַ ברירה האָב איך געהאַט? אַ ווייסע וועלט, אַ פרייע וועלט, אַ שעהנע וועלט, צו אַזאַ ביסעל בלישטשענדיגע שטערען, צו אַזאַ ביסעל בערג מיט שניי, דאַרף מען האָבען דאָס אמת'ע ביסעל כסף....

נאָר נישט דאָס בין איך אויסען. נישט וועגען איהר דאָרט זיין, וויל איך דערצעהלען, נאָר וועגען איהר צוריק קומען:

די היינטיגע וואָך איז מיין יודענע צוריקגע-קומען פון זאַקאָפּאַנע, אַ שוואַרצע, אַן אָפּגעבער'ענ-טע — גאָר נישט די אייגענע.

— האַ? וואָס איז דאָס? — האָב איך מיין יודענע געפרעגט — פון וואַנען קומסטו דאָס? קום 2 מיטאָג אין בעט און לייענען ביכער? פון מצרים? — זעה נאָר, ווי פערשוואַרצט דו ביזט נעבעך געוואָרען!...

— כא... כא.... כאַ.... — האָט זי זיך צו-לאַכט — דאָס הייסט אָפּגעברענט? דו זאָלסט זע-הען, ווי אַנדערע ווייבער ווערען אין זאַקאָפּאַנע „פערשוואַרצט"? דאָרט איז אַן אַנדערע זון. דאָרט איז אַן אַנדערע וועלט, דאָרט ברענט מען זיך אום ווינטער — אַך זאַקאָפּאַנע!....

אָט אַזוי האָט מיין ווייבעל גענומען „דעקלאַ-מירען" וועגען זאַקאָפּאַנע, וועגען די זאַקאָפּאַנער זון, וועגען די זאַקאָפּאַנער בערג, וועגען דעם זאַ-קאָפּאַנער הימעל, און זאַקאָפּאַנער בלישטשענדיגע שטערען.

און דאָ הויבט זיך אָן דאָס ריכטיגע — זי בענקט נאָך זאַקאָפּאַנע. זי קען זיך נישט צו גע-וואוינען צו דער שטיקענדיגער לאָדזער לופט. דער רויך „דושעט" זי. זי קען זיך נישט קיין אָרט גע-פונען. גאָרנישט געפעלט איהר, נישט דער לאָדזער הימעל, נישט די לאָדזער שטערען, נישט די לאָד-זער לבנה. ווי קען מען עפּעס לעבען אָהן בערג — שרעקליך!....

דרעהט זי זיך נעבעך אַרום גאַנצע טעג ווי אַ שאָטען אויף דער וואַנד. זי האַלט אין איין צי-טערען, אַז דער „זענג" אויפ'ן פּנים, זאָל חלילה נישט בלאַסער ווערען, אַז די זאַקאָפּאַנער פאַרב, זאָל חלילה נישט בלאַסער ווערען. דרעהט זי זיך אַרום ווי אַ נעכטיגע, אַ צעדולטע, רעדט נישט מיט קיינעם, מ'עסט נישט און שלאָפט נישט — ס'ציהט זי צוריק צו די בערג.... צו דער ווייסער וועלט...

די לעצטע טעג, איז זי שוין ממש נישט צו דערקענען ממש אונערטרעגליך: וואָס איך פרעג זי, ענטפערט זי:

אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע.

כ'קום אַהיים 10 אָווענד. ווער מיר ווייב, און וואָס מיר ווייב? די קוך איז קאַלט, די בעטען נישט געבעט, אַרום 2 ביינאַכט, אַז זי איז אַהיימ-געקומען, פרעג איך זי:

גאָלדע פייגעל, וואָס איז דאָס פאַר אַ „פּזשאַנ-דעק"? ענטפערט זי.

אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע!..

צו מאָרגענס, איך קום אַהיים צום מיטאָג. מיין ווייבעל ליגט אין בעט און לייענט אַ בוך.

— ביזט קראַנק, גאָלדע פייגעל? — פרעג איך זי.

— ווער קראַנק!? וואָס קראַנק? — האָט זי זיך אויף מיר אָנגעבייזערט.

— וואָס דען איז דאָס סאַרע מאָדע ליגען ביז סטו נישט אַמאָל פון דער מאָדערע, אָדער גאָר

— אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע — האָט זי מיר געענטפערט.

נעכטען קום איך אַהיים אומסגעריכט. זעה איך אין קאָרידאָר אַ שטייפען „—בעכער" — אַ קאַפּעלוש, הייסט עס.

מסתמא, אַ בעל-חוב, טראַכט איך מיר. עפען איך אויף די טיר, האָב איך געזעהען — הלוואַי, וואָלט איך נישט געזעהען....

איז מיין יודענע אויף מיר אַרויס מיט אַ ויצעקו: אידיאָט! אונערצויגענער מענש! דו ווייסט נישט, אַז מ'געהט אַריין אין אַ שטוב, דאַרף מען פריהער אָנקלאַפּען?

— וואָס? אָנקלאַפּען? צו אַן אייגען ווייב אָנקלאַפּען? און וואָס איז דאָס עפּעס סאַרע נייע מאָדע ביי דיר!? אין מיטען העלען טאָג ביי זיך אין דער שטוב.

— אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע — האָט זי קאַלטבלוטיג געענטפערט.

די לעצטע צוויי טעג, האָט זי זיך גענומען צו אַ נייע „פּראָפעסיע": זי געהט אַ גאַנצען טאָג אויף די טרעפּען. געהט אַרויף אויפ'ן פירטען שטאָק, און צוריק אַראָפּ. ווידער אַרויף און ווי-דער אַראָפּ.

פרעג איך זי: גאָלדע פייגעל, וואָס איז דאָס סאַרע משוגעת? סתם קריכען אויף די טרעפּען אַראָפּ און אַרויף?

— אַזוי טוט מען אין זאַקאָפּאַנע — האָט זי געענטפערט: אַרויף אויפ'ן באַרג און אַראָפּ פון באַרג, ווידער אַרויף און ווידער אַראָפּ.

דאָס ערגסטע איז אָבער מיט די נעכט: גאַנ-צע נעכט זינגט זי פון שלאָף עפּעס אַזעלכע מאָדנע משונה'דיגע זמירות: רומבע, שמומבע, און דערביי קאָפּעט זי מיט די פיס.

וועק איך זי איבער: גאָלדע פייגעלע, דו שלאָפסט?

— כ'שלאָף נישט, כ'בין אויף — ענטפערט זי מיר.

— וואָס דען זינגסטו עפּעס אַזעלכע מאָדנע זמירות אין מיטען נאַכט? און וואָס קאָפּעסט דו עפּעס מיט די פיס?

— אַזוי טוט מען, האָט זי מיר געענטפערט — אין זאַקאָפּאַנע!...

צו וואָס ווייבער קענען זיך אַלץ צוגעוואוי-נען, און דאָס ערגסטע, הערט איהר, איז ביי ווייבער דער ערשטער אַרויספאָהר...

אנ'אייזערנער זשיראנט
פון די לעצטע לאדזער חכמות

דיסקאנטער: דעם וועקסעל קען איך אננעה־מען, באר דער זשיראנט מוז זיין א פעלזענפעסטער.

קליענט: פעלזענפעסט? כ'וועל אייך געבען אנ'אייזערנעם זשיראנט — געהט צו אויפ'ן נייעם מארק צו קאשטשושקאן.

א „צעשאסענע" בראנזשע
א שמועס צווישען לעדינעהער

דו ווייסט, איך וואלט געוואלט זיין דער שלום פארמיטלער צוויי ; כינע און יאפאן.

און איך וואלט פאר קיין שום געלד, נישט געוואלט צולעגען א פינגער צו אזא „צושאסענע" בראנזשע.

אין ליטעראטען־פעראיין

מ'פרעגט דערשעלען : האסט עפעס היי־יאהר ארויסגעגעבען ?

— יא — ענטפערט הערשעלע — מיט א חודש צוריק דעם לעצטען גראשען.

א גליק־שידוך
די פאננע סאלטשע איז נערעכט

ווי מיינען זי, פאנע סאלטשע, זי מיינען אז זי טון גוט, וואס זי ווערען פערלאבט מיט מאר־גיעקען ?

— זיכער! דאס איז א גליק־שידוך.

— מיט וואס זענען זי אזוי זיכער?

— ווייל אלע מיינע בעסטע קאלעזשאנקעס רע־דען מיך אפ....

פערשיט די גרייפלער
א סצענע. וואס טרעפט לעצטענס אפט ביי לאדזער סוחרים

בעל־חוב (צו דער דינסט): איז דער הער דא אינדער־היים ?

דינסט: נישטא, אוועקגעגאנגען.

בעל־חוב: ווייסען זי נישט, ווען דער הער וועט אהיימקומען?

דינסט (עפענט די טיר פון צווייטען צימער און שרייט אריין): הער, וואס זאל איך איצט זאגען ?

ער ווייסט אויך דערפון...

דו ווייסט, מאקס, אייך זאך געפעלט מיר נישט פון מיין ווייב: וואס זי רעדט פון שלאף.

מיר געפעלט אויך נישט דער דאזיגער חסרון פון דיין ווייב.

אין „אוזשאנד סקארבאווי"
דער נאשעלניס און דער נישט נעהארכזאמער „פלאטניק"

נאטשעלניק (צו א יעראריסטען שטייער־צאה־לער): שוין 3 חדשים זאג איך אייך, איהר זאלט מיט אייער ריקסטאנדס קומען מאר־גען! און איהר קומט סדר היינט !

לשון הרע

מ'זאגט אז:

דאס, וואס מארשאל פילסודסקי פאהרט יעדעס יאהר פאר זיין נאמענסטאג קיין אויסלאנד, האט א שטארקען צוזאמענהאנג מיט'ן בידזשעט פון טעלע גראף און פאסט־מיניסטעריום.

מ'זאגט אויך:

אז די סאניאציע האט בדעה ארייגצוטראגען א פראיעקט אין סיים, צו ארעסטירען אלע שיקעלדיגע מחמת זיי „קוקען קרום" אויף דער רעגירונג.

אין עגיפטען

ווי געפעלען אייך, פאניע מארשאלקו, די עגיפ־טישע מומיעס ?

— הם... פונקט ווי אונזערע סיים־דעפוטא־טען.

פראווינצער אין לאדז
איהר בארעמטער

א סטריקאווער יוד איז געקומען מיט זיין פרוי קיין לאדז. אין אווענד זענען זיי אריין אין „קא־סינא" זעהען טרעיאטער.

אין דעם בילד זעהט מען א שלאקס־רעגען רופט זיך אפ דאס ווייב:

— זעהסט, בעריש, כ'האב דיר נאך אין דער פריה געזאגט, אז ס'וועט זיין א „בוזשע" — ס'האט מיר א גאנצע נאכט געריסען דער פיס.

אין דער קראנקען־קאסע

דאקטאר: אייער פולס געהט זייער לאנגזאם.

קראנקער: ס'מאכט נישט אויס, הער דאק־טאר — כ'האב צייט.

דער נייעסטער פריהלינגס־האסטיום

מיט אזא קאסטיום איז מען פריהלינג־צייט טער פון איבערטון זיך...

אנאנס

צו אלע ארבייטסלאזע און פרנסה'לאזע לאד־זער סוחרים !

אין צוזאמענהאנג מיט דער איצטיגער לאגע אין דער מאנופאקטור און אין אנדערע בראנזשעס, רופען מיר א

גרויסע סוחרים־קאנפערענץ

כדי אויסצוארבייטען א געמיינזאמען מעמאריאל צום מיניסטער וועגען געבען די לאדזער סוחרים בעשעפטיגונג

אלס רעדלער
ביי די מצות

מיר האלטען, אז אין קיין שום בראנזשע האט זיך דאס „רעדעל" אזוי נישט איבערגעדרעהט ווי ביי די לאדזער מאנופאקטוריסטען....

מיט אכטונג

די האנדעלס־קאמער אין לאדז.

„א פאלשע שבועה"
אונטערגעהערטע דין־תורה ביי א היגען מורה־הוראה

ביי א היגען מורה הוראה איז פארגעקומען א דין־תורה. וועקסעלמאן האט געהאט א טענה צו שטעקעלדרעהער'ן, אז מיט א יאהר צוריק האט ער זיך ביי איהם געבארגט טויזענד זל. און ביז היינט נישט אפגעגעבען.

שטעקעלדרעהער איז זי דמודה, אז ער האט ביי וועקסעלמאנען געבארגט טויזענד זל. נאר ער האט איהם באלד אפגעגעבען.

— קענסט שווערען דערויף? — פרעגט וועק־סעלמאן.

— געוויס! און שטעקעלדרעהער האט געשוואו־רען.

ביים ארויסגעהען שרייט וועקסעלמאן צו שטע־קעלדרעהער'ן: דו שייגעץ! גנב! ווי אזוי האסטו געוואגט פאלש צו שווערען? קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין — איך האב דיר אמאל כאטש א גראַ־שען געבארגט?...

—=:O:=—

אנ'אלטער בעקאנטער

דו ווייסט מענדעל, מיר קענען זיך שוין צוואַנ־ציג יאהר.

— אמת.

— טא בארג מיר 50 זלאטעס.

— דאס נישט.

— פארוואס?

— ווייל איך קען דיך שוין 20 יאהר...

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 73 — פרייטאג, דעם 25 מערץ 1932

אז די ווייבער טאנצען „רומבא"

ווערען די מענער אמעז...

צום הונדערטסטען יאהרצייט פון יאהאן וואלפגאנג געטהע

געטהע אין איטאליען, בילד פון י. ה. טישבוין.

געטהע אויפ'ן טויטען-בעט.

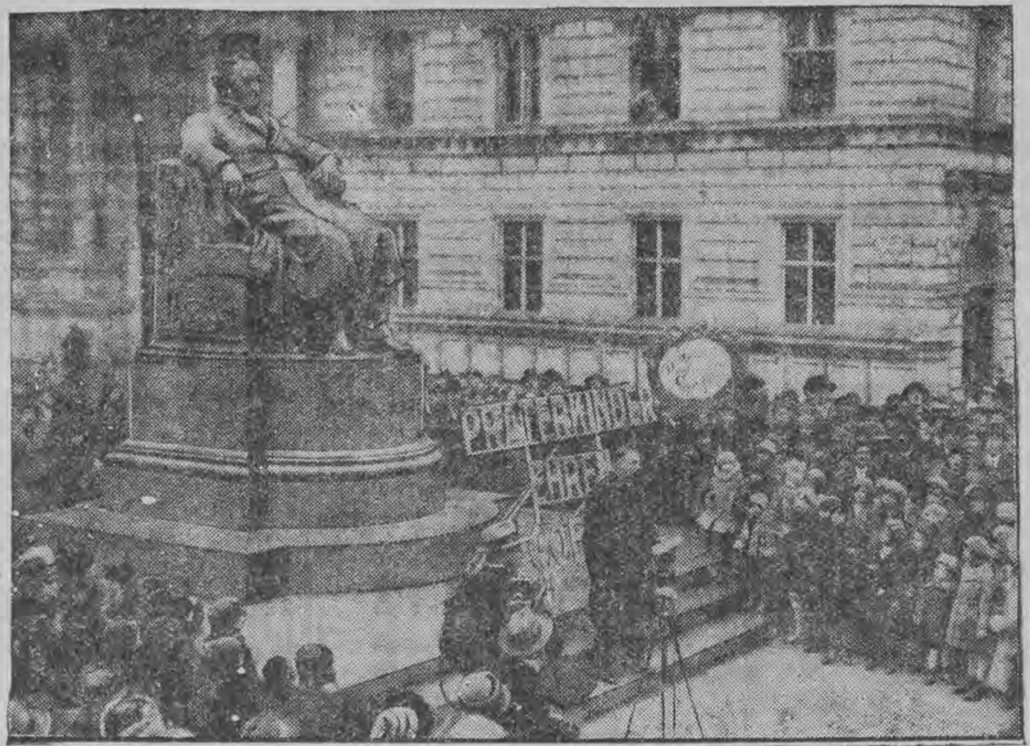

קינדער-פייערליכקייטען פאר'ן געטהע - דענקמאל אין ווין.

געטהע און זיין גרויסער פריינד, דער דיכטער פרידריך שילער.

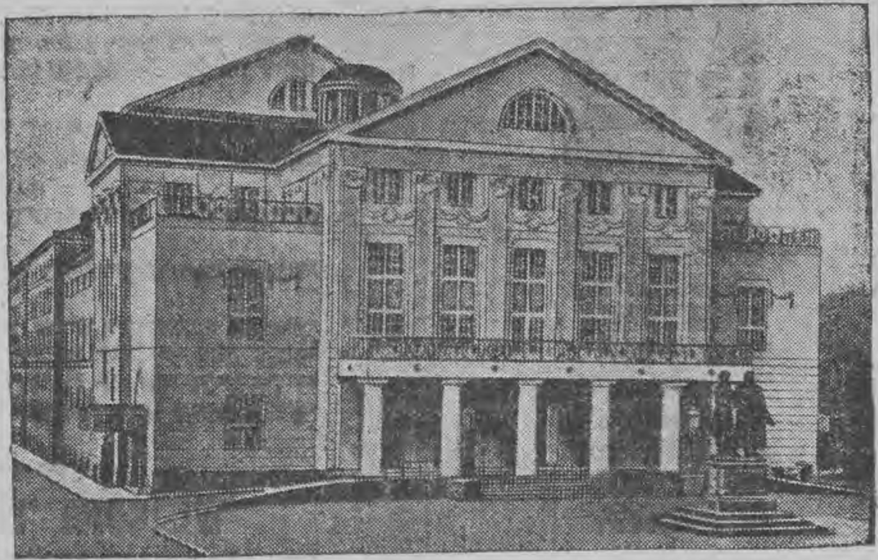

דאס נאציאנאל טעאטער אין ווייאמאר, וואו עס קומען פאר די גרויסע געטהע פייערונגען.

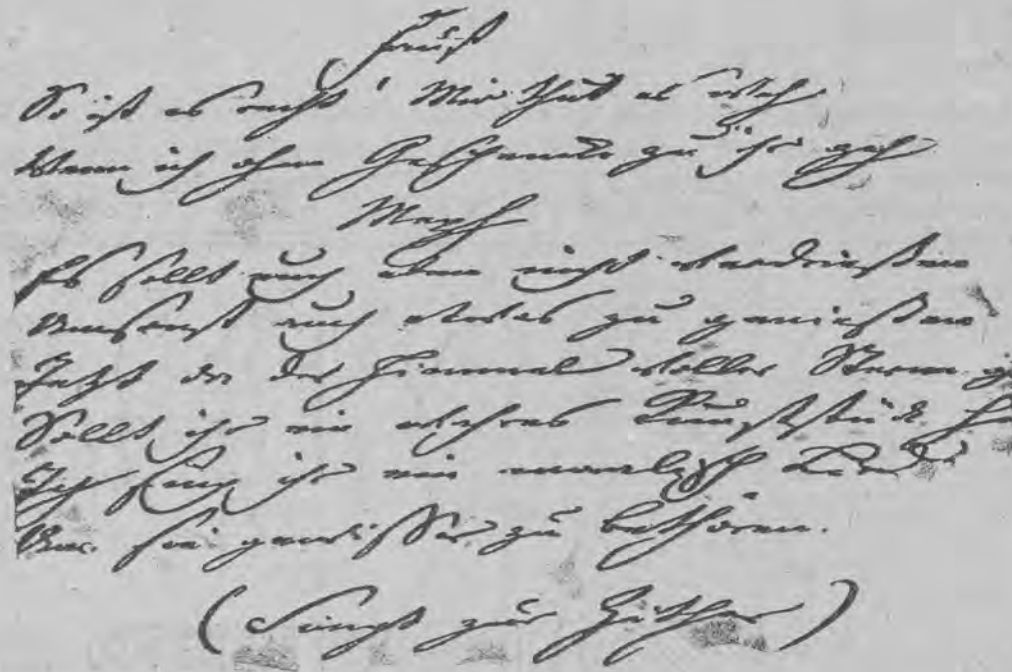

געטהע'ס אויטאגראף, א פאר שורות פון „פאוסט".

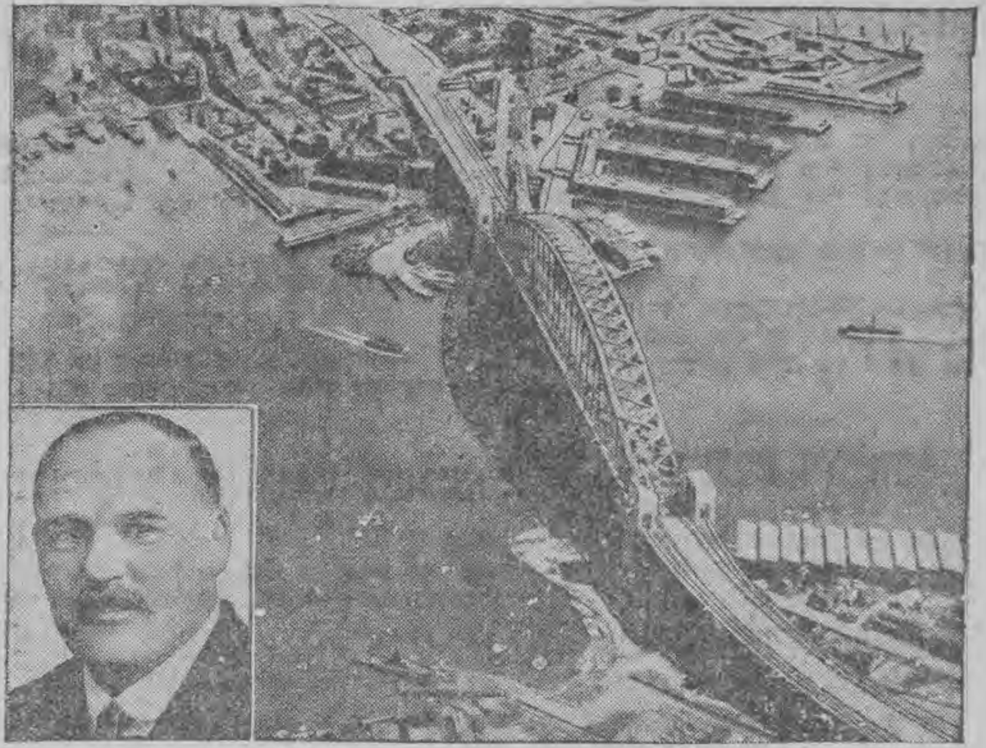

אױבען רעכטס: אין סידנעי (אױסטראליען) האט מען געעפענט אײנע פון די גרעסטע בריקען אין דער װעלט. בײ דער ערעפנונג האבען פּאַרזאַמעלט געװאָלט אַרײנװאַרפען אין װאַסער דעם פּרעמיער פון דרום־װעלס י. לאַנג. דער אַטענטאַט איז ניט געלונגען.

אין דער זײט רעכטס: דער בעריהמטער דיריגענט מאסקאגיני איז אַלט געװאָרען 65 יאַהר.

אונטען רעכטס: פּראָיעקט פון אַ לופט־האַפען אין פּאַריז, דער האַפען זאָל זיך געפינען אויף דער סען.

צום 150־טען געבורטס־טאָג פון בעריהמטען פּעדאַגאָג פרידריך פרעבעל. דער ערשטער פרעבעל גאָרטען אין טהירינגען. אױבען אין דערמיט פ. פרעבעל.

נײע עסטרײכישע מטבעות מיט׳ן בילד פון קאָמפּאָזיטאָר יאָזעף הײדן.

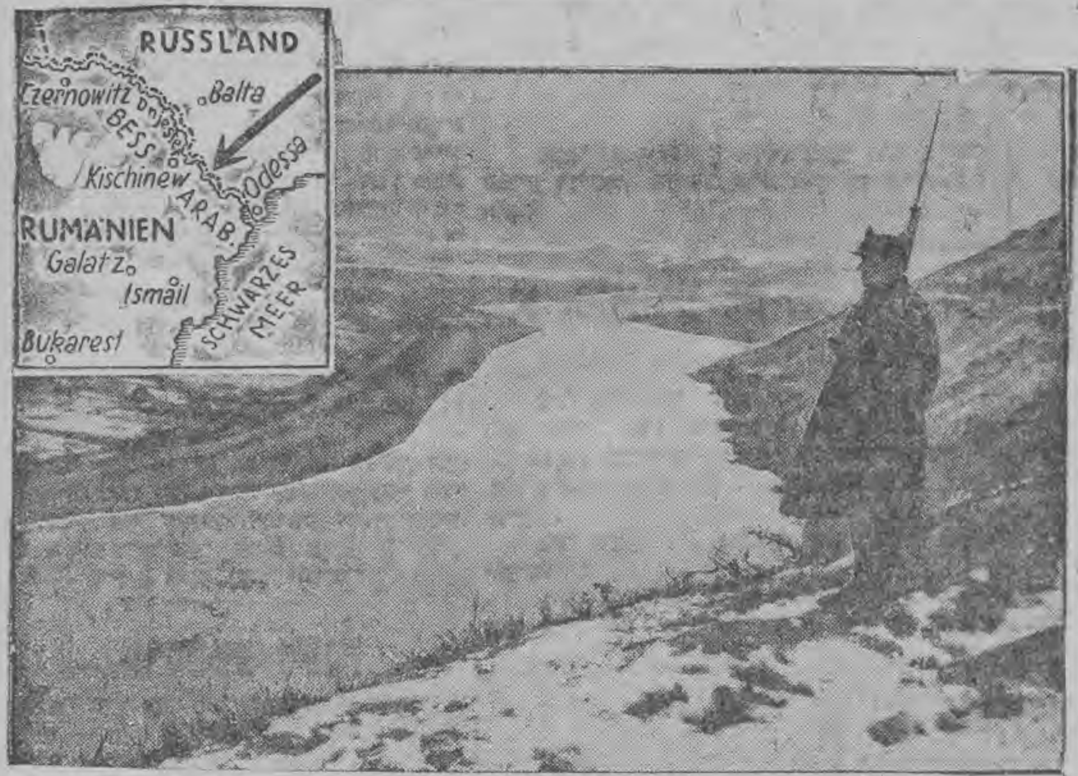

אױבען לינקס: די טראגישע גרעניץ. אַ רומענישער װאַך־פּאָסטען בײם דניעסטער, אויף דער גרעניץ צװישען רומעניען און רוסלאַנד. אויף דער גרעניץ זענען שוין אומגעקומען טױזענדער מענשען.

אינדערמיט לינקס: דער בעריהמטער דײטשער קונסט היסטאָריקער, פּראָפ. דעהיאָ איז געשטאָרבען אין עלטער פון 82 יאַהר.

אונטען לינקס: טאַנץ פון יאַפּאַנישע קינדער אין יאַפּאַנישע נאַציאָנאַלע קאָסטיומען.

פאָליטיק פון וואָך

אין דער פּאָליטיק איז שוין געוואָרן יום־טובדיג, אין פּוילען האָט מען אַדורכגעפיהרט אַ רעקאָנסטרוקציע אין דער רעגירונג, דייטשלאַנד וואַרט אויף די צווייטע פּרעזידענט־וואַהלען; פראַנקרייך דרהט זיך אָפּ; ענגלאַנד איז פערנומען מיט׳ן פונט, אַמעריקע בעשעפטיגט זיך מיט׳ן אויסזוכען לינדבערגס צוגערויבט קינד; ראַטען־פערבאַנד קוקט די יאַפּאַנער אויף די הענט און יאַפּאַן און כינע ווייסען אַליין נישט ווי זיי האַלטען אין דער וועלט.

עס איז שוין יום־טובדיג אין דער וועלט־פּאָליטיק.

יום־טוב איז יום־טוב, האָט מען אַוועקגעלעגט די פּאָליטישע „קעסעל־כלים" און מען איז עוסק אין פראַוועןן יום־טוב.

איצטער זעהט מען ערשט די חשיבות און דעם כח פון אַ יום־טוב. מען ווערט פטור פון דער בודיגער פּאָליטיק און קאָפּדרעהענישע דיפּלאָמאַטיע.

עס וואָלט דעריבער פּשוט געווען אַ גליק, ווען עס קאָן זיין אַ גאַנץ יאָהר יום־טוב

—=[:0:]=—

א געגרעכטע טענה

כ׳שטעל אייך פאָר, חברים, דאָס איז מיין צווייטע העלפט — האָט אַ יונגער בעל־הבית׳ל פאָרגעשטעלט דיין יונג ווייבעל.

— אַך, ווי פאַלש די מענער זענען — האָט די יונגע פרוי געזאָגט. ערשט נעכטען האָסטו געזאָגט, אַז איך בין ביי דיר אַלץ, און היינט בין איך שוין ביי דיר געוואָרען אַ העלפט.

א דאנק דער פרוי

מאַן: דו ווייסט, פרויען זאָגען, אַז די גרויסע האָר מאַכען מיך „זיימפּאַנטיש".

פרוי: נו, און דו האָסט נאָך טענות, אַז דיין פרויקייט האָסטו מיר צו פערדאַנקען.

אנ׳אויסגעשלאָסענע זאַך

האָסט געהערט, מענדעל, אין דער באָד איז אַ יוד געשטאָרבען אין דער וואַנע.

— הע, הע, דערפאַר זעהסטו, האָב איך שוין נישט קיין מורא, אַז איך וועל שטאַרבען אין דער וואַנע....

דער נייעסטער לאָדזער וויץ
ער גיט א רונדיגע ציפער

פאַבריקאַנט (צו אַ גאַליציאַנער סוחר): אַלזאָ, פּאַניע דרייער, וויפיל קריג איך פון אייך אויפ׳ן חוב?

סוחר: כ׳קען אייך געבען אַ רונדיגען ציפער.

פאַבריקאַנט: דהיינו?

סוחר: אַ „זעראָ".

א „גענויע אויפקלערונג" וועגען הכנסה־שטייער
לייען און פערשטעה דעם ,דזש. אוסטאַוו״

אין „דזשעניק אוסטאַוו" פון 6־טען פעברואַר 1932, איז פערעפענטליכט אַ פעראָרדנונג פון פינאַנץ־מיניסטעריום וועגען הכנסה־שטייער מיט גענויע אנווייזונגען פון די אויסגערעכענטע „סטאַפּניעס".

מיר גיבען די „גענויע" אַנווייזונגען איבערווערטליך:

„דער דיפערענץ דאַרף בערעכענט ווערען אויף אַזאַ אופן, אַז פון דער הכנסה פון אַ העכערע „סטאַפּניע" נאָך אַפּרעכענען דעם שטייער זאָל נישט בלייבען ווייניגער, וויפיל ס׳בלייבט איבער פון אַ גרעסערע הכנסה, נישט קוקענדיג אויף דער קלענערע „סטאַפּניע". נאָכ׳ן אַפּרעכענען דעם שטייער אויף דער אויסגעפאַלענער סטאַפּניע, וואָס פאַלט אויס לויט׳ן אַרט. 112 אַ.

די שטייער־צאָהלער, האָבען אַלזאָ אַ „גאַנץ גענויע" „אויפקלערונג" וועגען דער אויסמעסטונג פון הכנסה־שטייער....

ווי אזוי א שדכן רעקלאַמירט זיך
אין אַ וואַרשאווער יודישער צייטונג

אין אַ וואַרשאווער יודישע צייטונג לייענען מיר אַזאַ אַנאָנס:

„אַנ׳אַרבייטסזאַמער, עהרענהאַפטער שדכן, מיט ברייטע בעקאַנטשאַפט, האָט אויך לאַגער פער שידכים פאַרטיען. אַ סך פאַמיליעס פיהלען זיך גליקליך מיט דייערע קינדער, אַ דאַנק מיין אונערמידליכער אַרבייט.

—=:0:=—

א „גלענצענדע אויסקונפט"
וואָס איין לאָדזער סוחר גיט וועגען א קאָנקורענט

אין „גראַנד" טרעפען זיך צווי בעקאַנטע סוחרים. זאָגט איינער: איהר ווייסט, פּאַניע אביונזאָן, מ׳האָט זיך נעכטען ביי מיר געפרעגט אויף אייך.

— נו, וואָס האָט איהר געזאָגט, פּאַניע דלותמאַן? ס׳האָט זיך געהאַנדעלט וועגען קרעדיט?

כ׳האָב געגעבען די בעסטע אויסקונפט, אַז מ׳קען צו אייך האָבען דעם פולסטען צוטרוי, אַז אייער אונטערשריפט איז בעסער פון פאָזונאַנסקי׳ס מזומן, אַז איהר זענט אַ גרויסער גביר, און אַז איהר פערדינט יעהרליך אַ מיליאָן זל.

— נו, דאָס איז אַביסעל איבערגעטריבען. יעדענפאַלס דאַנק איך אייך זעהר פאַר דער גוטער אויסקונפט, און אפשר וואָלט איך געקענט וויסען, ווער ס׳האָט זיך געפרעגט?

דער נאַטשעלניק פון אוושאַנד סקאַרבאָווי...

דער קבלת פנים
פון ב. קאָוונער

אַ יודישער זינגער, וואָס זינגט פאָלקס־לידער האָט מיר דערצעהלט:

מיט עטליכע יאָהר צוריק, בשעת איך בין נאָך געווען יונגער און שעהנער און פרעהליכער, און די שטימע איז געווען פרישער, בין איך געווען איינגעלאַדען קיין לאָדז אויף דריי קאָנצערטען.

איידער איך בין אַהין געקומען האָט זיך דאָס יודישע לאָדז געטומעלט און גערעש׳ט. מיין אימפּרעסאַריאָ האָט געשריבען, אַז איך בין מוראַ׳דיג פּאָפּולער; אַז איך וועל האָבען אַ גרויסען ערפאָלג; די בילעטען פערקויפען זיך ווי מצה־וואַסער; די דאָרטיגע יודישע צייטונגען גיבען מיר שעהנע נאָטיצען; מען פערגלייכט מיך מיט קאַרוזאָ; מיין בילד, ווערט אַריינגעהן אין אַלע צייטונגען אין דעם טאָג פון דעם ערשטען קאָנצערט.

קורץ און גוט, ס׳וועט זיין לעבעדיג און פרעהליך! איך וועל מאַכען געלד און ער וועט מאַכען געלד.

געקומען קיין לאָדז, האָט מיך מיין אימפּרעסאַריאָ אָפּגעוואַרט מיט אַ גרויסען טייערען אויטאָ. אין אויטאָ איז געזעסען אַ יוד מיט אַ רויטען קאַרק, פיין געקליידעט, מיט אַ פיין בערדעל.

— דאָס איז הער פישמאַן — האָט מיין אימפּרעסאַריאָ איהם פאָרגעשטעלט פאַר מיר; ער איז דער גרעסטער פּאַטריאָט, וואָס איהר פערמאָגט; ער וויל, אַז איהר זאָלט נישט נעהמען קיין האָטעל, נאָר זיין ביי איהם די עטליכע טעג; ער וויל האָבען די גרויסע זכיה אייך צו האָבען פאַר זיין גאַסט.

— אמת! — האָט זיך אָפּגערופען מיין פּאַטריאָט. אייער זיין אין מיין הויז, וועט זיין ביי מיר דער גרעסטער כבוד! איך בעט אייך און זאָגט מיר נישט אָפּ; עס וועט אייך ביי מיר גאָרנישט פעהלען.

האָב איך איהם געענטפערט:

— שטעהן די גאַנצע צייט ביי אייך, פּאַסט מיר נישט; עס איז נישט שעהן; איך וועל איצט פערפאָהרען אין האָטעל „גראַנד" און גלייך וועל איך אייך בעזוכען.

— ווען? — פרעגט מיין גרויסער פּאַטריאָט.

— ווען, ווייס איך נאָך נישט. איך וועל אייך שוין לאָזען וויסען.

דערווייל האָט דער פּאַטריאָט גענומען 60 בילעטען און באַלד בעצאָהלט פאַר זיי.

— וואָס טויג אייך פופציג בילעטען? — האָט איהם מיין אימפּרעסאַריאָ געפרעגט.

— פאַר מיין גאַנצער משפּחה.

די ערשטע נאַכט איז געווען אַ גרויסער ערפאָלג. די צווייטע נאַכט, אַביסעל אַ קלענערער; די דריטע נאַכט האָט געגאָסען אַ מבול; איז מען גלאַט נישט געקומען. און אַז קיינער איז נישט געקומען, האָב איך נישט גערדאַרפט זינגען. האָב איך געהאַט צייט. זאָגט צו מיר דער חסיד מיינער:

— היינט איז די ריכטיגע צייט צו בעזוכען מיין הויז. אָט געה איך שוין אַפרוּפען. אַז מען זאָל אָנגרייטען אַ שעהנעם מאָהלצייט, מיט עופות און מיט ווין און מיט אַ גוט ביסעל בראַנפען. און מען זאָל פערבעטען אונזער משפּחה און גלאַט אַזוי גוטע פריינד און ליבהאָבער פון פאָלקס־לידער. עס וועט זיין ביז 50 מאַן.

שטעל איך אַ פראַגע:

— נו, און אייער פרוי איז צופרידען? עס איז דאָך פאַר איהר אַ שווערע אַרבייט.

אויב מיין ווייב איז צופרידען? מיין ווייבעל איז אייער גרעסטע פּאַטריאָטקע:

— ווען־זשע פאָהרען מיר?

— באַלד.

— קענען איך געהן דערווייל עפּעס נעהמען אין מויל אַריין?

— זאָל גאָט היטען; ביי מיר איז אָנגעגרייט אַ מאָהלצייט פון פויגעל־מילך.

מיין חסיד איז אין זיבעטען הימעל פאַר גליק: „דער היינטיגער אָוונד וועט מיר אייביג ליגען אין זכרון — האָט ער געזאָגט — „מיין וואונש איז מקוים געוואָרען; מיין חלום איז געוואָרען אויס חלום... אך, וועט זיך מיין ווייבעל פרעהען מיט אייך; זי וועט אייך אויפנעהמען, ווי מען נעהמט אויף אַ קעניג"

און אָט שטעלט זיך אָפּ דער אויטאָ נעבען אַ הויז, איך טו אַ קוק — אַ הויז ווי אַלע אָרימע הייזער.

— דאָ וואוינט איהר?

— יאָ.

— פאַרוואָס איז עפּעס פינסטער ביי אייך אין הויז?

— ס׳איז גאָרנישט.... מיין ווייבעל איז אַוודאי אין דער קיך.

ער, דער חסיד מיינער איז אַרויף די פאָר שטיגען און מיר הינטער איהם.

מיט אַ ציטערדיגער האַנד, האָט ער אָנגעקלינגען.

— וואָס ציטערט איהר אַזוי? — האָב איך איהם געפרעגט.

— גאָרנישט, גלאַט אַזוי... פון צופיל פרייד.

באַלד האָט זיך געעפענט די טיר און ס׳האָט זיך בעוויזען אַ פעטע יודענע מיט אַ בעזים אין האַנד און נישט מיט איהר קול האָט זי גענומען שרייען:

— האַ, האָסט מיר שוין געבראַכט צו שלעפען אַ חברה שאַרלאַטאַנעס? קאָרטען־שפּילערס? אויסוואָרפען? און זי האָט זיך פערמאָסטען אויף אונז מיט דעם בעזים.... איך וועל דיר ווייזען, ווי אַוועקצוגעהען אויף אַ גאַנצער וואָך פון הויז!

פערשטעהט זיך, אַז איך מיט מיין אימפּרעסאַריאָ האָבען זיך באַלד אָפּגעטראָגען... מיר וועלען דאָך ניט געהן וואַרטען ביז אַ ווילד־פרעמדע פרוי וועט אונז דערלאַנגען מיט אַ בעזים.

שטעהענדיג אין גוס־רעגען און וואַרטענדיג אויף אַ דראָשקע, איז אונטערגעקומען מיין פּאַטריאָט און ביי אונז געבעטען מחילה: איך בין די גאַנצע וואָך נישט אַהיימגעקומען שלאָפען... איך האָב געשפּילט אין קאָרטען, האָב איך מורא געהאַט אַליין אַהיימצוקומען... האָב איך גערעכענט, אַז איך וועל קומען מיט אַ פּאָר פרעמדע מענשען, וואָס זי קען נישט און ווייסט נישט, וועט זי זיך שעהמען און מיך אַריינלאָזען אין הויז.... דערפאַר האָב איך אייך אַזוי געבלאָפט מכוח אַ מאָהלצייט... וואָס טוט נישט אַ יוד צוליב שלום־בית?.. האָט עס נישט געהאָלפען.... איהר וועט מיר מוזען מוחל זיין.... איך האָב געמיינט גוט,... איך האָב געוואָלט מין; בעשיצען.... איז מיר נישט געגאַנגען... האָט מיר אַ גוטע נאַכט... מאָרגען וועל איך בעמיהען זיך צו זיין ביי אייער קאָנצערט....

4 ליטערעס
וועגען דער רעדוקציע פון 4 מיניסטעריום׳ס

אין דער נאָהענטסטער צייט זאָל רעדוצירט ווערען פיר מיניסטעריומס.

ווי מ׳שמועסט, האָט בעת די פראַגע איז בעהאַנדעלט געוואָרען אין מיניסטאָרען־ראַט מאַרשאַל פילסודסקי זיך אויסגעדריקט: די דאָזיגע פיר מיניסטעריומס זענען נויטיג 4 ליטערעס....

איך וועל אייך, פאַלגעז, פּאַניע נאַטשעלניקו!
אונטערגעהערט פאַר דער „מילשא"

טורמע־אויפזעהער (צו אַנ׳אַרעסטאַנט, אַ גנב, וואָס איז אָפּגעזעסען דעם וויראָק): נו, איצט היט אייך, איהר זאָלט נישט ווידער אַמאָל אַריינפאַלען אין אַ שלעכטער געזעלשאַפט.

גנב: כ׳האָף, אַז מיר וועלען זיך שוין מעהר נישט זעהען.

לייבּיש׳ל ווילקער און מענדעלי נאָוואָמיעסקער
פערענטפערט א האַרבע קשיא

זאָג מיר לייבישל, דו ביזט אַ בעלעזענער. די קאָמוניסטען ווילען אונטערבּרענגען ס׳געלד. איך פערשטעה נישט, ווי אַזוי קען מען אויסקומען אָהן געלד?

ווילסט וויסען מענדעל, ווי אַזוי? געה אַראָפּ אויף דער נאָוואָמיעסקא גאַס און פרעג דעם ערשטען בעסטען סוחר....

א שרייבער מיט סוחרישע פעהיגקייטען
א מעשה׳לע וועגען מאָטעלע פראַנקענטאַל

וועגען מאָטעלע פראַנקענטאַל, דערצעהלט מען אַזאַ מעשה:

אַנומעלט האָט ער זיך בעמיהט אין אַ היגער באַנק וועגען אַנ׳הלוואה.

דערביי האָט ער דעם דירעקטאָר געוויזען זיינע דראַמען.

— איהר האָט זיי אַליין אָנגעשריבען? — האָט דער דירעקטאָר געפרעגט פראַנקענטאַלען.

— וואָסער׳ע פראַגע — האָט מאָטעלע געענטפערט.

— און פערקויפט האָט איהר אויך עפּעס פון זיי?

— נישט עפּעס — אַ סך.

— אויב אַזוי — האָט דער דירעקטאָר געענטפערט, אַנגאַזשיר איך אייך אין אונזער האַנדעלס־אָפּטיילונג. אויב איהר האָט די „סחורה" געקענט פערקויפען, בעוויזט איהר קאָלאָסאַלע סוחרישע פעהיגקייטען...

—=):0:(=—

א רעקלאַמע נישט מעהר

פון טאַבאַק־מאָנאָפּאָל אויף די פּאַפּיראָסען „עגיפּסקע" און „ספינקס".

ווי לצים רעדען, איז די גאַנצע רייזע פון מאַרשאַל פילסודסקי קיין עגיפּטען אַ רעקלאַמע

הלוואי איהם געזאָגט

אָנגעשטעלטער: בעל־הבית, איך וואָלט זעהר גערן געוואָלט געהן היינט אויף מיין שוויגער׳ס לוויה?

בעל־הבית: נישט בלויז איהר וואָלט געוואָלט!

פּאַראַטעקעס אין „נאַטור"
וואס דער סעקוועסטראַטאָר האָט פערנומען

צו אַ קצב, וואָס האָט נאָר וואָס חתונה געהאַט מיט אַ צווייטע פרוי, אַנ׳אַלמנה פון אַ קצב, איז אַריינגעקומען דער סעקוועסטראַטאָר מאַכען אַ דייענטשע.

דער סעקוועסטראַטאָר האָט אין זיין פּראָטאָקאָל געשריבען:

„לויט דער פעראָרדנונג פון 10. מערץ 1932, האָב איך ביים קצב חיים פריידיק פערנומען 2 בהמות פון ערשטען ווייב, און 1 אָקס פון צווייטען ווייב".

ס׳ווענדט זיך וואו

ווי אַלט ביזטו, קליינער?

אין דער היים 10 יאָהר, אין דער שולע 8, און אויפ׳ן טראַמוואַי — 5 יאָהר...

וואו נעמט מען דעם קאָמאַרניק?
ווירטכלייט וועגען פּאָליטיק

אַמבעסטען וואָלט געווען, ווען די פעלקערליגע וואָלט די יאַפּאַנער אַפּגעזאָגט די דירה אין שאַנכאַי.

יאָ, אָבער וואו בעהמט מען דעם קאָמאַרניק, וואָס זאָל וועלען אויספיהרען די עקסמיסיע!

א גנב און ארענטליכער מענש
לויט לאָדזער בעגריפען

וואָס איז דער חילוק פון אַ גנב ביז אַנ׳אָרענטליכען מענש?

ביי די היינטיגע צייטען, איז אַ גנב דער, וועלכען מ׳האָט שוין געכאַפּט ביי אַ גנבה. און אַנ׳אָרענטליכער מענש איז דער, וועלכען מ׳וועט ערשט כאַפּען.

א מענש מיט אייזערנע נערוועז

ליבט איהר מוזיק?

זעהר! אָבער ס׳מאַכט נישט אויס, איך האָב אייזערנע נערווען — שפּילט ווייטער.

בלוטיגע סטודענטען־אונרוהען אין רומעניען

חרוב־געמאכט די שוהל אין יאסי און בעפאלען יודישע געוועלבער

בוקאַרעשט, 24. (ספ. טעל.) די רעפאַרמען, וואָס די רעגירונג פיהרט איין אין די הויך־שולען אַז די סטודענטען פון יורי׳ און מעדיצין, מוזען האָבען אַ 5־יעהריגע פראַקטיק, באַכדעם ווי זיי ענדיגען — האָט דערפיהרט צו סטודענטען־דעמאָנסטראַציעס, ביי וואָס עס איז געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס מיט פאָליציי. 40 פערזאָן זענען שווער־פערוואונדעט געוואָרען פון ביידע צדדים.

אַנ׳ערך 3000 סטודענטען האָבען בעלאַגערט דעם בנין פון דער פאָליציי־דירעקציע און בענוצט גאַז־באָמבעס.

פאָליציי האָט די סטודענטען צוטריבען, באַר די סטודענטען־מאַניפעסטאַציעס האָבען נישט אויפגעהערט, ערשט אין אווענד, ווען עס איז אָנגעקומען מיליטער, איז געוואָרען רוהיג.

וויען, 24. (ספ. טעל.) די היגע פרעסע ברענגט ידיעות פון בוקאַרעשט וועגען די ערנסטע צוזאַמענשטויסען צווישען די סטודענטען פון דער „אייזערנער גוואַרדיע" מיט דער פאָליציי.

די סטודענטען זענען געווען בעוואָפענט מיט אייזערנע שטעקענעס און רעוואָלווערען. אַ פראָקוראָר און איניגע פאָליציאַנטען זענען פערוואונדעט געוואָרען.

ביי אַ צווייטען צוזאַמענשטויס זענען פערוואונדעט געוואָרען אַ קאָמיסאַר און 6 פאָליציאַנטען.

אויך אין יאַסי איז געקומען צו בלוטיגע צוזאַמענשטויסען מיט די סטודענטען.

זשאַנדאַרמעריע און פאָליציי האָבען בענוצט געוועהר און די סטודענטען זענען זיך פונאַנדערגעלאָפען און זיך באַריקאַדירט אין אַקאַדעמישען הויז. דאָ איז פאָרגעקומען אַ שיסעריי. די סטודענטען האָבען אַרויסגעשאָסען פון הויז און די זשאַנדאַרמעריע האָט געענטפערט מיט אַ שטאַרקע שיסעריי.

פע־האַן פערוואונדעטע זשאַנדאַרמען.

יאַסי, 24. (ספ. טעל.) די אויפגערעגטע סטודענטען האָבען זיך געוואָרפען אויף דער שוהל און פולשטענדיג חרוב געמאַכט, די סטודענטען האָבען זיך אויך אַריינגעריסען אין די יודישע גאַסען און אויסגעהאַקט די שויבען פון די יודישע געוועלבער און האָבען געוואָלט פּאָגראָמירען.

זשאַנדאַרמען און פאָליציי האָבען צוטריבען ד יכוליגאַנעס.

בוקאַרעשט, 24. (ספ. טעל.) עס הערשט אַ גרויסער פאַניק. איבער די גאַסען מאַרשירט מיליטער.

די אוניווערזיטעט איז געשלאָסען. דער מיניסטער־ראַט האָט אָבגעהאַלטען אַ ספּעציעלע זיצונג וועגען דער געשאַפענער סיטואַציע, מען האַלט, אַז די געשעהענישען טראָגען אַ פּאָליטישען כאַראַקטער.

פערטרויליכע קאָנפערענץ וועגען דער ווירטשאַפטליכע לאַגע

וואַרשאַ, 24. (ספ. טעל.) אין דער פריוואַטער וואוינונג פון פרעמיער פּריסטאָר איז פאָרגעקומען אַ פערטרויליכע קאָנפערענץ איבער דער ווירטשאַפטליכער לאַגע אין לאַנד.

אין דער קאָנפערענץ האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון דער לאַנדווירטשאַפט און אינדוסטריע פון די ב. ב. קרייזען.

די מינדערהייטען אין לעטלאַנד מאַכען אויס 25 פּראָצ. פון דער גאַנצער בעפעלקערונג

ריגע, (יט"א) בעת דער דעבאַטע אין דער אַדמיניסטראַציע־קאָמיסיע פון לעטישען סיים איבער׳ן רעגירונגס־פּראָיעקט וועגען אָפּשאַפען דעם געברויך פון מינדערהייטען־שפּראַכען אין די אָפיציעלע אַמטען, איז בעקאַנט געוואָרען, אַז די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין לעטלאַנד מאַכען אויס 25 פּראַצ. פון דער גאַנצער בעפעלקערונג. דער פּרעמיער האָט אין זיין רעדע, בעגרינדענדיג דעם רעגירונגס־פּראָיעקט אָפען מודה געווען, אַז עס האַנדעלט זיך וועגען צווינגען די בעפעלקערונג צו בענוצען זיך מיט דער לעטישער שפּראַך.

מצד דער אָפּאָזיציע איז אָנגעוויזען געוואָרען, אַז חוץ די מינדערהייט־פעלקער בענוצען זיך נישט מיט דער לעטישער שפּראַך אויך בעדייטענדע טיילען פון דער לעטישער בעפעלקערונג, וועלכע געברויכען אַ דיאַלעקט, וואָס איז בעקאַנט אַלס „זעמגאַלער" און איז לחלוטין פרעמד דער מעה־הייט פון לעטישען פאָלק.

וויפיל יודישע היימלאָזע זענען איינגעאָרדנעט געוואָרען דורך דעם פליטים־ביוראָ ביים פעלקער־בונד

קאָנסטאַנטינאָפּאָל. (י.ט.אַ.) לויט די אינפאָרמאַציעס פון י.ט.אַ.־פאָרשטעהער אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל האָט דאָס היגע ביוראָ פאַר פליטים הילף ביים פעלקער־בונד ערטיילט אין משך פון די לעצטע 5 יאָהר הילף אַנ׳ערך 900 יודישע פליטים „שטאַטסלאָזע" געוו. רוסישע בירגער. אַנ׳ערך 50 פּראָצ. פון זיי איז דורך דעם ביוראָ אָפּגעשיקט געוואָרען אין די לענדער פון דרום־אַמעריקע, 19 פּראָצ. — צפון־אַמעריקע, 13 פּראָצ. — א"י, 11 פּראָצ. — פראַנקרייך.

פערבאַנד פון ציוניסטען־רעוויזיאָניסטען אין לאָדז
(ברית הצ"הר)

נאַרוטאָוויטשאַ 20 פילהאַרמאָני׳ע־זאַל נאַרוטאָוויטשאַ 20

מיטוואָך, דעם 30. מערץ ד. י. 8.30 אָווענד וועט

ד"ר וואָלפגאַנג פאָן ווייזל (ירושלים)

מיטגליד פון ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט

אויפטרעטען מיט אַ רעפעראַט אויף ד. ט.:

„ציוניזם אָדער קאָמוניזם אַלס לעזונג פון יודישען פּראָבלעם"

בילעטען פון 1 זלאָטי איז שוין צו בעקומען אין דער קאַסע פו „פילהאַרמאָניע".

1971

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע

5־טע קלאַס, 13־טער ציהונגס־טאָג

Po 5000 zł. na nry: 30095 117725

Po 3000 zł. na nry: 8441 23134 67643 146532

Po 2000 zł. na nry: 5320 9577 21274 21550 39430 78755 84001 90365 93040 96490 103610 122272 132950 148961

Po 1000 zł. na nry: 5528 6959 18936 25130 26012 26272 28704 30630 31964 37867 41614 46918 47223 52601 52737 70350 78178 81453 84063 84464 86956 98576 101344 102049 108597 111444 118207 119789 123284 128009 137398 139809 140999 141671 142685 145064

Po 500 zł. na nr: 504 584 1979 2530 2719 4092 4643 5027 5270 5599 5735 7564 7746 10444 10704 11610 11949 11997 12469 13274 144439 14793 15061 16603 16726 17055 17132 18231 19165 19668 20072 22860 22693 23563 23040 25981 27236 28568 28591 28764 29240 29322 29914 30348 31140 31328 32299 32383 33369 33400 36002 37269 40556 41356 42052 42290 42841 44551 45610 46819 46656 47663 48122 48753 48818 49258 51316 51613 53586 54348 55134 55136 55257 57224 57823 58698 59058 59009 59173 59442 60600 66296 66249 66308 67534 68157 69649 69812 71203 71739 73089 73514 74137 7452 76708 77561 78915 79469 80252 80571 81250 81393 81944 82845 84424 84877 85964 86017 88397 88699 89246 89649 90101 90570 91165 92877 94075 94540 94589 94922 95636 96783 97257 98911 101509 102498 103007 104009 105126 105339 105509 107641 109121 109721 110502 110857 112899 113235 114195 114487 114913 115104 115128 15960 118058 119247 119371 119570 121513 121813 122074 122765 123200 125183 126876 127541 127813 128242 128461 128469 128807 129753 130976 131144 132177 132310 132571 133983 134147 134732 136112 139214 139231 140588 142075 142088 142430 143371 133983 134147 134732 136112 139214 139321 140588 142075 142088 142430 143371 144371 144174 144547 145297 145623 145783 148783 148237 148712 149319 151128 152067 152405 155188 156014 156649 158414 158832 159060 159413 159840.

Po 250 złotych wygrały numery następujące:

62 120 234 363 447 518 58 715 812 36 95 915 76 1045 67 103 15 46 281 346 67 487 542 48 64 75 639 49 711 19 25 810 990 2119 99 246 353 66 68 487 542 48 64 75 639 49 711 19 25 810 990 2119 99 246 353 66 68 507 29 632 79 740 840 55 926 71 3067 92 126 208 305 39 567 689 735 825 965 4125 68 99 204 43 79 320 38 65 472 704 68 801 35 935 5049 285 368 418 46 97 551 65 92 753 78 944 67 6005 7 78 117 45 248 300 66 416 68 569 81 737 90 809 24 938 7064 164 253 378 584 91 98 627 [illegible] 53 97 93 780 89 931 71 8045 88 174 203 321 34 42 415 622 45 724 62 80 803 15 42 996 9105 232 61 92 387 91 497 527 37 54 66 601 730 59 824 86 920 10036 66 78 92 96 98 178 285 94 380 401 2 8 62 64 79 566 611 35 845 984 11016 28 60 103 62 82 395 528 618 42 57 719 66 95 814 86 932 12007 267 77 311 80 542 85 646 59 65 96 722 805 12 67 13046 141 66 219 81 350 93 402 16 50 52 604 714 855 913 14176 497 514 56 653 904 17 30 57 99 15054 127 44 80 275 336 613 771 814 54 99 983 16065 116 26 55 66 85 216 303 510 98 667 855 941 50 17219 77 422 79 574 676 734 810 65 83 920 22 18044 124 221 419 83 99 504 46 808 22 91 916 33 82 19021 40 157 302 685 763 20049 199 330 46 579 602 45 85 701 68 840 49 53 58 21013 22 83 138 48 203 53 354 403 10 21 71 86 503 740 870 97 22004 68 254 60 314 421 27 518 25 48 688 837 918 23052 168 82 229 324 72 414 75 522 74 93 655 757 809 15 31 912 97 24071 110 12 39 46 202 50 55 342 434 519 83 695 738 59 811 912 49 25021 57 143 47 208 79 457 58 542 50 83 61 804 69 65 983 26071 163 94 212 29 301 7 97 646 502 15 51 627 790 828 36 915 95 27051 116 203 86 317 31 42 46 87 411 91 527 615 780 883 917 68 28047 170 337 542 67 623 723 73 929 58 29060 209 315 57 69 443 59 603 79 887 94 916 18 60 78

30105 251 96 315 654 95 842 79 83 84 905 12 13 41 31042 144 73 322 408 51 521 37 55 89 695 792 911 23 47 32120 75 266 74 91 329 93 97 419 504 55 637 917 33081 174 98 264 484 501 18 724 43 868 34101 68 267 77 354 66 92 437 52 616 51 75 99 774 946 35573 76 628 904 39 36077 120 93 488 545 718 31 48 923 65 72 37057 172 276 94 392 432 75 530 46 88 708 93 858 922 3801 359 67 83 103 66 88 213 50 54 365 68 414 52 62 516 63 68 655 812 987 39021 129 52 218 386 497 555 736 898 923 38 40100 83 262 615 746 819 41003 4 118 25 234 424 508 29 758 78 889 909 49 70 42062 59 131 76 78 383 95 428 531 79 627 31 743 43000 11 164 87 384 554 715 841 85 924 44005 47 83 90 182 252 61 97 316 43 93 508 60 631 870 995 45058 108 14 18 432 43 551 79 80 98 803 81 983 46050 102 32 83 225 26 67 96 300 404 96 503 50 87 628 54 724 67 808 14 957 47182 492 564 722 844 56 70 931 48088 92 154 214 327 40 82 96 461 92 57 614 73 709 891 937 61 67 73 49131 39 337 401 569 601 761 93 986 97 50045 51 256 59 97 379 414 59 82 502 38 603 10 42 43 93 759 97 892 51035 45 180 83 395 425 33 531 91 622 92 802 30 45 975 52059 68 126 457 60 502 603 63 730 61 53097 263 85 385 546 825 35 87 978 54069 86 245 332 83 517 73 642 46 746 67 935 67 55117 244 65 86 481 545 611 982 56137 54 559 693 757 58 891 99 989 57008 25 130 32 235 304 506 694 824 43 67 80 85 960 58030 32 80 98 140 330 37 432 48 550 831 59018 176 228 68 92 389 492 502 45 75 722 950

60088 202 95 431 61 514 66 665 811 93 765 77 61041 147 66 216 53 300 [illegible] 81 505 35 627 790 95 62199 208 322 84 525 38 90 665 87 777 84 940 46 63080 137 45 231 32 48 68 439 542 47 725 58 870 94 964 70 64014 126 36 235 59 371 77 81 83 466 539 66 614 739 41 838 901 20 24 63 77 65027 50 123 26 67 364 453 70 527 634 50 51 752 66045 297 310 58 474 81 96 516 650 63 90 97 839 91 944 73 95 67093 109 24 204 23 69 70 349 679 774 803 68026 127 56 271 323 405 66 537 60 93 663 64 773 74 928 92 69040 118 49 71 222 305 15 70 487 98 520 53 632 90 741 838 939 59 88 89 70024 41 57 147 238 391 92 401 76 87 607 11 17 22 75 81 734 68 83 808 32 47 80 944 70 82 71046 51 52 220 481 521 624 38 62 712 33 849 916 72013 21 100 211 304 12 15 25 43597 502 8 26 516 615 825 47 72 73010 54 99 100 27 243 48 322 402 69 741 841 48 57 963 66 74009 114 204 64 323 36 450 88 769 75023 222 390 404 49 63 77 97 592 602 15 75 996 76045 49 87 109 44 88 232 59 306 24 83 412 14 543 62 71 647 51 81 98 720 921 77207 90 402 53 505 15 62 75 690 740 890 78001 4 49 289 742 92 820 74 87 924 45 79034 163 213 87 303 34 461 80 569 642 82 763 866 87 901 80053 113 276 78 469 928 30 39 81047 68 118 93 254 306 67 404 67 512 66 645 987 82027 128 80 309 50 56 65 71 442 58 94 575 710 74 98 889 927 97 83097 101 17 32 244 371 411 562 612 825 952 75 84021 74 148 71 290 363 523 36 757 77 964 85034 59 180 442 92 543 52 64 74 616 34 72 86 796 97 804 43 99 86014 94 226 67 89 312 612 14 26 37 44 76 94 709 88 906 87159 254 370 614 35 49 55 713 908 88140 216 314 437 38 517 63 803 21 89043 143 273 303 72 440 60 65 751 841 47 938

90010 376 90 411 93 512 664 710 922 68 85 91040 67 132 77 377 419 802 73 942 92121 280 382 433 540 604 27 766 868 87 93159 246 372 76 82 478 739 883 946 55 94024 120 61 221 42 51 68 428 641 44 719 92 95026 50 52 184 219 345 441 60 84 564 627 736 86 983 96179 256 78 347 485 502 625 706 24 65 804 939 49 54 97096 213 72 335 74 590 650 716 839 949 77 94 98106 19 225 70 328 446 528 65 615 70 758 856 972 99036 74 204 348 67 76 471 519 51 53 603 38 48 59 714 911 32 100146 68 301 34 65 471 516 39 60 718 38 915 101071 106 205 264 411 59 560 613 38 733 69 78 870 901 35 102031 37 99 203 82 376 493 538 602 725 45 821 61 92 994 103094 450 543 64 642 55 978 104017 174 207 48 60 380 419 86 601 16 20 708 91 842 76 97 10543 82 97 147 56 401 594 618 87 752 73 90 845 60 907 52 74 75 106072 76 134 64 279 81 518 75 603 33 89 731 868 962 93 107028 81 269 60 77 312 69 643 90 726 90 97 942 108091 136 81 241 458 536 630 46 48 815 27 904 50 109070 328 86 583 691 719 76 79 871 927 99

110081 128 49 50 [illegible] 713 71 89 94 509 38 745 63 88 841 [illegible] 97 111047 152 257 75 81 96 574 [illegible] 73 778 801 947 112008 64 177 210 35[illegible]477 513 95 749 818 113113 53 55 61 224 25 28 71 410 14 81 748 114046 137 85 232 35 311 82 99 584 734 77 902 51 62 115044 104 93 325 79 592 661 75 767 [illegible] 866 67 73 94 358 116009 23 241 300 01 564 79 85 87 90 608 52 117061 221 58 64 388 410 41 70 84 577 638 80 756 65 848 64 990 114901 38 [illegible] 215 96 352 414 535 624 99 703 32 43 809 119135 265 89 91 318 465 72 716 97 870

120019 50 68 169 75 290 341 452 504 31 39 652 66 87 700 41 64 974 121013 123 87 204 318 67 484 576 718 35 83 885 938 83 97 122032 50 123 76 416 555 70 92 98 654 809 18 944 123057 59 71 76 136 218 30 32 37 51 439 82 539 48 96 600 43 71 83 712 865 95 99957 75 124059 99 131 98 287 316 77 446 551 57 58 62 66 94 613 35 51 82 938 90 12508 82 142 62 73 202 78 451 525 716 90 623 39 96 126009 23 60 86 124 26 373 562 657 784 815 33 47 911 61 127026 147 59 358 69 407 531 53 68 76 78 648 51 700 128071 99 112 453 79 81 509 612 94 755 70 823 129029 163 320 22 46 588 765 80 815 17 907 08 51 65 69 130004 68 197 208 47 94 355 72 402 96 587 646 131016 34 140 259 66 78 479 94 533 816 39 52 54 978 132003 91 182 92 373 447 84 698 838 71 938 133016 25 151 277 322 562 67 648 736 39 63 83 939 65 79 134040 117 19 200 373 578 625 49 79 96 845 926 73 96 135163 208 350 586 757 860 914 26 34 97 136001 09 55 185 207 364 422 564 607 831 959 137038 42 223 441 43 65 98 501 794 800 911 42 138153 287 317 83 59 476 617 61 740 47 803 19 989 97 139031 197 736 446 57 88 90 96 618 729 82 804 966 140268 87 89 376 409 19 59 63 509 648 867 925 47 141055 94 103 38 280 312 55 45473 89 99 506 750 809 65 142141 58 204 19 66 304 22 26 499 516 25 37 57 745 68 805 28 913 14 65 143108 439 743 54 801 23 144033 84 59 109 38 96 361 99 427 563 96 948 145115 55 71 275 85 88 354 78 417 625 48 871 908 29 77 146003 47 175 213 409 74 516 77 642 43 63 73 750 92 865 94 902 25 73 147177 96 201 373 84 468 507 68 631 741 89 14038 44 88 252 66 276 96 306 402 05 88 674 830 996 149099 165 74 92 201 19 52 57 371 92 443 63 94 558 648 737 980 88

150016 21 132 261 315 41 429 506 43 643 742 43 865 151036 57 76 102 03 333 34 48 402 540 71 75 667 721 49 86 862 920 152040 136 83 219 35 74 80 358 83 477 93 703 31 42 52 828 900 65 153096 240 313 49 50 400 03 29 558 717 61 81 83 14 951 154002 13 19 30 55 104 81 223 307 415 71 608 80 715 819 38 86 155073 308 458 59 75 679 87 723 60 843 57 58 156007 103 56 68 206 34 359 433 48 50 539 663 85 92 722 899 994 157018 86 116 29 85 21 28 74 89 354 456 92 600 842 158063 152 212 47 69 75 334 76 487 737 814 58 933 159039 44 48 81 142 452 636 41 83 741 91 953

מאָטאָרען
עלעקטרישע נייע און געברויכטע
ביליגסטע בעצוגס־קוועלע!
רעפּעראַטור־ווערקשטעל
קאָלעקטאָרען און אַנלאַסערבוי [illegible]
אַלער אַרט עלעקטרישע אינסטאַלאַציעס
NEON ליכטרוירען־רעקלאַמע
Inż. J. REICHER & Co., Południowa 28, tel. 21-000

רעקארד פון פלייסיגקייט

אונזער פארלאמענטאריזם איז אויף א מורא'דיגען אופן מעכאניזירט געווארען. ער שטעלט מיט זיך שוין נישט פאר קיין לעבעדיגען ארגאניזם, נאר א טויטען מעכאניזם, וועלכער ווארפט ארויס אין א געוויסער צאהל שוואונגען א געוויסע צאהל גרייטע שטיקלעך.

ווי לאנג איז דער סיים געווען טעטיג אין דער לעצטער סעסיע? ווען מען נעהמט אראפ די פערשידענע הפסקות און יום־טובים, דאן בלייבט נישט מעהר ווי דריי חדשים און דאס אויך נישט קיין פולע. אבער דאך, וואסער שפע פון אפגעארבייטע שטיקלעך!

געהערשט האט דער זייגער. ער איז געווען דער איינציגער האר און רעגולאטאר פון די סיים־ארבייטען. מ'האט זיך געזאגט פון פאראויס. אזוי פיל און אזוי פיל דארף געדויערן דאס און דאס געזעץ, קיין איין מינוט נישט מעהר. און אזוי איז עס טאקע געשעהען. צו דער מינוט איז פער־ענדיגט געווארען אלצדינג, אזוי ווי עס איז געווען בעשטימט. צי בעדייט דאס נישט קיין מעכאניזירונג פון פאליטישען לעבען?

און דערביי האט מען אפגעארבייט מעכאניש אזעלכע וויכטיגע און טיף אין לעבען אריינדרינ־גענדיגע פראגען, ווי דאס געזעץ וועגען שול־וועזען און אנדערע אויסערגעוועהנליך וויכטיגע גע־זעצען.

וואו איז פאראן אויף דער וועלט א פאר־לאמענט, וועלכער זאל אזא גראנדיעזע זאך, ווי דאס פעסטשטעלען די פארמען פון ערציהען אויף א גאנצער רייהע דורות, אפארבייטען אין א קנאפע און דערצו ונאך פון פריהער אויסגערעכענטער פאר שעה? אפילו דער בודזשעט, וואס די דעבאטען אי־בער איהם זענען אין דער גאנצער וועלט פערבונ־דען מיט דער געשטאלטונג פון דער מלוכה־פאליטיק, מיט איהרע צילען, מעטאדען און וועגען, אויך דעם בודזשעט האט מען אפגעפערטיגט אזוי שנעל, אז די וויכטיגסטע בעמערקונגען און די סאמע פרוכט־בארע און בעגרינדעטע קריטיק איז נישט ארויס געזאגט געווארען, און די פראגע איז: פאר וועמעס טובה וועגען? ווער וועט געווינען פון אזא צוזאנגזאמער פערשווייגונג? קיין טובה וועט דע'פון נישט האבען, נישט די איצטיגע רעגירונג און נאך ווייניגער די מלוכה אלס גאנצע, איהר וואוילשטאנד איהר מאיעסטעט אין לאנד און אין אויסלאנד. איהר מאכט. קיין זאך בעהאלט נישט אין זיך אזוי פיל געפאהרען ווי דאס צוואנגזאמע נישט דערזאר־גען אין עפענטליכען לעבען. די געשיכטע האט פעסט געשטעלט און שטעלט אויך ווייטער פעסט, אז קיין שום זאך האט אזוי נישט פערהיטען קיין מלוכה פון רעוואלוציאנערע אויפטרייסלונגען, ווי דער נארמאל פונקציאנירענדער פארלאמענט. די פאר־לאמענטארישע טריבונע איז נישט נאר א זיכער־הייטס־ווענטילאטאר, דורך וועלכען עס געהט א־וועק אלצדינג, וואס קאן אין געהיים ווערען גע־פעהרליך. אבער דארט, וואו דאס אויג מוז הא־לטען אין איין קוקען אויפ'ן זייגער, דארט הערט נישט דאס אויער און דער מארך פאסט נישט אויף דאס, וואס עס רעדט דער געגנער. אמת איז, אז אין די פארלאמענטען איבערצייגען זעלטען יעדן רעדעס, אבער א מעגליכקייט דערצו מוז געגעבען ווערען.

לאמיר זאגען דעם אמת: די לעצטע סעסיע איז גיכער פאריבער ווי א מיליטערישע איבונג, איידער ווי א פרייע פארלאמענטארישע ארבייט.

און די פראגע איז אליין די זעלבע: צוליב וואס איז דאס אזוי געשעהען? פארוואס זאל דער פארלאמענט נישט זיין טעטיג אהן אויפהער, פונקט ווי די פארלאמענטען אין פראנקרייך, אין ענגלאנד אין אמעריקע? ווען און פארוואס וואלט דאס געבראכט א שאדען? ווען אפילו עס זאלען געהאל־טען ווערען איבגאנצען איבעריגע רעדעס, איז וועי־מען וואלט דאס געבראכט שאדען, א חוץ דעם רעד־נער אליין, וועלכער וואלט זיך קאמפראמיטירט? וואסער אינטערעס פון דער מלוכה פאדערט עס, אז אונזער פארלאמענט זאל זיין צומייסטענס געשלא־סען אויף אלע שלעסער? אזוי טייער איז ווידער נישט אונזער צייט, אז בעצאהלטע דעפוטאטען זא־לען נישט קאנען ווידמענען זייער גאנצע צייט דעם פארלאמענט.

מען דארף דאס זאגען מיט דער גאנצער ריכטיגקייט: אט דאס בעהאנדלען דעם סיים אלס שלעכטס, וואס מען קאן נישט אויסמיידען, וועלכען מען לאזט אבער נישט אפאטמען, סיידען לויט דער דרינגענדסטער נויטווענדיגקייט, דאס דעמאראליזירט אונזער עפענטליך לעבען. דאס פאלק וואלט וועלען זעהן, — לאמיר זאגען אפילו וואלט געמוזט זעהן, — אין זיינע רעפרעזענטאנ־טען מוסטערען פון בירגערליכע טוגענדען, ווירק־ליכע אויסדערוועהלטע אין יעדען זין פון ווארט, און דערווייל זעהט ער ווי מען ווארט נאר אויפ'ן מאמענט, אבי פון דעם אויסדערוועהלטען פטור צו ווערען.

א שאד, א גרויסער שאד, וואס די מאסגע־בענדע ספערען ארבייטען נישט ביי אונז איבער דער פערפולקאמונג פון פארלאמענט, נאר איבערן א־רונטערייסען איהם ביז צו פולער פערניכטונג.

צי וואלט מען נישט געדארפט ביי דער גע־לעגענהייט זיך אננעהמען די עוולה פון אונזערע ליבע ענדעקעס? עס האט דאך פאסירט עפעס אומ־ערהערטעס: זייער נומערוס קלויזוס איז פערפרוי־רען געווארען אין דער קאמיסיע. און זיי שווייגען? פארוואס האבען זיי נישט געפאדערט פון מארשא־לעק ער זאל דעם פונקט נעהמען אויף דער טאג־ארדנונג פון סיים־פלענום? צי איז ווידער נישט געשעהען עפעס הינטער די קוליסען, ווי ביים ערשטען מאל? דעמאלט האט אבער ה' פואנקארע ערלויבט צו פערעפענטליכען זיין מאהנונגס־בריף אויפ'ן אדרעס פון פוילען. איצט האט מען גארנישט געהערט. און די זאך איז דאך פארט ארונטערגע־פאלען אונטערן טיש און נישט געטון אפילו קיין שום שארך. פונקט אזוי ווי צום ערשטען מאל. די ברידער ענדעקעס זענען געבוירען געווארען אונטער אן'אומגליקליכען שטערן, ווייל דאס, וואס שטעלט מיט זיך פאר זייער טיפסטע נשמה, זייער מארך, דהיינו, זייער גיפטיגער האס צו יודען און דער גזלנ'ישער ווילען זיי צו דערנידריגען, בע־זונדערס אויפ'ן געביט פון קולטור און פון סאציא־לען דערהויבען זיך, גראד דאס, וואס איז פאר זיי צו טייערסטען און צום הייליגסטען איז פער־אורטיילט אונטערצוגעהן אין דער פינסטערניש און נישט צו זעהן די ליכט פון טאג. אפילו קיין לוויה האט מען נישט געקאנט איינארדנען פאר דעם פוי־לענדען טויטען קערפער פארמעל איז דאס נא־טירליך נישט אין ארדנונג, ווייל דאס, וואס איז איינמאל איבערגעגעבען געווארען דעם מארשא־לעק אויפ'ן סיים־פלענום און וואס איז אריבער אין דער קאמיסיע, דאס מוז פאר'ן סיים פערענדיגט ווערען. אזוי איז עס פארמעל. זאכליך אבער האט מען אפשר אויסגעמיטען א קאמפראמיטאציע פאר איראפע דערמיט, וואס מען האט דעם פארשלאג אוועקגעווארפען דאָרט, וואו מען האט געדארפט ד. ה. אויפ'ן מיסקאסטען. זאל איראפע בעסער פער־געסען וועגען גאנצען אינצידענט, ביז דיזעלבע חבריא וועט דעם אינצידענט ווידער אמאל נישט דערוועקען.

אלזא דער סיים איז געשלאסען. איצט וועט־לען געוויסע סטאטיסטיקער צייהלען די צאהל אפ־געארבייטע שטיקלעך און זיי וועלען דערגרייכען גרויסע ציפערען. און ליבהאבער פון לויב־געזאנגען וועלען זאגען: דאס איז א פלייסיגער סיים, ווייל ער האט געארבייט נישט נאר ביי טאג, נאר אפילו ביינאכט.

אנדערע ווידער וועלען זאגען: גאר אומזיסט האט ער געארבייט ביינאכט. מ'האט איהם געקאנט גאנץ רוהיג געבען די נויטיגע צאהל פון בלויז טעג...

(ג. דזן.)

דר. י. טהאן.

דער פאליטישער מאמענט

דער פלאן פון א ווירטשאפטליכער פעדעראציע פון די דונאי־מלוכות

אין די פאליטישע צענטראלעס פון איראפע ווערט צוגעגרייט א גרויסע עקאנאמישע און פאָ־ליטישע געשעהעניש: עס האלט ביים געבילדעט ווערען א מין נייע מיטעל־איראפע, וואס דארף ארומנעהמען געוועזענע מלוכות פון דער האבס־בורגער אימפעריע און איינציגע אנדערע ראנד־לענדער: די לענדער, וועלכע ליגען ביים דונאי, טשעכאסלאוואקיען, עסטרייך, אונגארן, יוגא־סלא־וויען און רומעניען. וועגען דאזיגען פראיעקט ווע־רען געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען די הער־מאהנטע מלוכות און די גרויסמאכטען. דער פראנ־צויזישער מעמאריאל וועגען דער דונאי־פעדעראַ־ציע ווערט לעבהאפטיג בעהאנדעלט אין רוים, מען פערנעהמט זיך מיט דער פראגע אין לאנדאן און בעת דער לעצטער בעגעגניש אין פאריז צווישען טארדיע און דעם ענגלישען אויסערן־מיניסטער סער דזשאן סיימאן איז די פראגע געווען איינע פון די טעמעס פון זייער הויכען פאליטישען שמועס. נאטירליך פערפאלגט מען אין בערלין מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט די ענטוויקלונג פון דער אידעע. דאס זעלבע אין פוילען, פאר וועל־כער די פערווירקליכונג פון דער אידעע האט זעהר אגרויסע בעדייטונג.

וואס איז דער אויסגאנגס־פונקט פון דאזיגען פראיעקט, וועלכער שטאמט פון פראנקרייך? לויט דער אפיציעלער אויפקלערונג, וועלכע טארדיע האט געגעבען אין דער קאמיסיע פון פראנצויזישען פאר־לאמענט, איז דער ציל פון דער פעראייניגונג א ריין עקאנאמישער. די קאטאסטראפאלע לאגע פון עסטרייך און די בעמיהונגען, וועלכע ווערען גע־מאכט אין איראפע, כדי דאס לאנד צו ראטעווען, שטויסען זיך צונויף מיט דער אומנארמאלער לאגע אין מיטעל־איראפע בכלל, ווען לענדער, וואס זע־נען געווען צום ענגסטען אופן פערבונדען ווירט־שאפטליך, זענען איצט אפגעריסען איינס פון אנ־דערען דורך הויכע ווענד פון צאלען. עסטרייך און די אנדערע לענדער פון מיטעל־איראפע פיהלען שוין פון לאנג א בעדערפעניש צו שאפען אזא לא־גע, ביי וועלכער דאס ווירטשאפטליכע לעבען אין די דאזיגע מלוכות זאל זיך קאנען פרייער און געמיינזאם ענטוויקלען.

נאך איידער די פראנצויזישע רעגירונג האט די פראגע אפיציעל אוועקגעשטעלט, האט דער עסטרייכישער קאנצלער בורעש זיך געווענדעט אין וויען צו די געזאנדטע פון פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען און דייטשלאנד און האט זיי פארמעל ערקלערט, אז די עסטרייכישע רעגירונג האלט פאר נויטיג, כדי צו ראטעווען דאס לאנד פון א זיכערען אונטערגאנג, וואס וועט זיך זיכער אפרופען אויך אויף די אנדערע לענדער. אנהויבען אונטערהאנדלונגען וועגען פערבעטערען די עקאנאמישע טעטיג־קייט פון עסטרייך דורך פעראייניגען זי ווירט־שאפטליך מיט די שכנים.

פראנקרייך האנדעלט דערביי נישט אזוי ווייט לטובת די קינפטיגע שותפים פון דעם פערבאנד; זי ווייזט אויך ארויס א גרויסע אקטיוויטעט ביי די אונטערהאנדלונגען מיט ענגלאנד און מיט איטאל־יען. לויט די ידיעות פון דער אפיציעזער פראנ־צויזישער פרעסע בעציהט זיך סיי ענגלאנד, סיי איטאליען מיט מיטגעפיהל צום פראיעקט, לויט דער פראנצויזישער ווערסיע איז אין דעם פלאן נישטא קיין שום הינטערגעדאנק. דער פלאן איז נישט עפעס אנדערש ווי די ערשטע פראבע צו שאפען יענע גרופען פעראייניגונגען פון מלוכות, וואס זענען פערבונדען מיט דער אידעע פון פאן איראפע.

לויט דער מיינונג פון דער דייטשער פרעסע איז דער פראיעקט נישט מעהר ווי א בליק־אפליטער געגען דער אידעע פון „אנשלוס“, וועלכע האט בשעתו געמאכט אזא רושם. ווען דייטשלאנד האט געהאלטען ביי שליסען א צאל־אוניע מיט עסטרייך, און דער פלאן איז נישט געלונגען בלויז צוליב דער ענערגישער אינטערווענץ מצד פראנקרייך, כדי צו פאראליזירען אין דער צוקונפט אלע פרובען פון א פעראייניגונג צווישען עסטרייך און דייטשלאנד שטרעבט פראנקרייך אריינצוציהען אין קרייז פון איהרע איינפלוסען א רייהע לענדער פון מיטעל־איי־ראפע. אויב עסטרייך וועט שליסען דעם נייעם ע־קאנאמישען בונד, וועט דערמיט אלע האפענונגען אויף צו פעראייניגען דייטשלאנד מיט עסטרייך אויף אייביג בעגראבען צו ווערען.

דער צווייטער בעהאלטענער ציל פון דונאי־פראיעקט שטאמט אויך לויט דער מיינונג, פון דייטשלאנד פון פראנקרייך'ס פאליטישע כוונות: אויב אין מיטען איראפע ווערט געשאפען א נייע מעכט־גע פעראייניגונג, וועלכע בענעמט אריין אויך די באל־קאנישע לענדער, וועט דערמיט איינגאנצען אפגע־שטעלט די שטרעבונג פון דייטשלאנד אריינצו־דרינגען ווירטשאפטליך אין דרום־מזרח־לענדער, די דייטשע אינדוסטריע און דער דייטשער האנדעל וועט לען אפגעריסען ווערען פון די באלקאנישע און מזרח מערק און אויף אזא אופן וועט פראנקרייך זיך דערשלאגען צ'ו אן'עקאנאמישער און פאליטישער אפשוואכונג פון דייטשלאנד.

אויב מען זאל צום פראיעקט פון דער דונאי־פעראייניגונג צוגעהן אביעקטיוו, אהן זיינע בעהאלטענע כוונות, מוז מען אנערקענען אז אין גרונד גענומען האט ער אהן ספק א געזונטען קערן. שוין פאר דער פראנצויזישער איניציאטיוו האבען סיי עסטרייך, סיי טשעכאסלאוואקיען סיי די אנ־דערע לענדער זיך בעמיהט צו לינדערען זייער עקאנאמישע לאגע, וועלכע איז באמת קאטאסטרא־פאל, דורך א צוזאמענארבייט. זיי האבען געשטרעבט ווידער אנצוקניפען די ווירטשאפטליכע פעדים, וועל־כע זענען איבערגעריסען געווארען א דאנק דעם קריג, איצט, ווען דער קריזיס האט בולט בעוויזען די נויטווענדיגקייט צו מאכען א סוף צו דער קינסטליכער עקאנאמישער צובראקלונג פון איראפע, ווערט דער פראיעקט פון א זאכליכער פעראייניגונג פון די לענדער, וועלכע זענען אמאל געווען איין פאליטישער קערפער, דיקטירט דורך דער גאנצער שווערער סיטואציע, דאס שאפען פון אזא נייעם גרוי־סען עקאנאמישען ארגאניזם, וועט זיין גינסטיג נישט בלויז פאר דער קראנקער עסטרייך, נאר אויך פאר איהרע שכנים, אפילו ווען זיי געפינען זיך אין א בעסערער לאגע.

איז דער דונאי־פעדעראציע, וועלכע האלט ביים ארגאניזירט ווערדען אונטער'ן פראטעקטאראט און מיטווירקונג פון פראנקרייך. איז פוילען אויסער־געוועהנליך פעראינטערעסירט. דאס הייסט נישט, אז פוילען וואלט וועלען געהערען צו דער פעדעראציע. די לאגע אין פוילען איז נישט אזעלכע און די אינדוסטריע אין פוילען איז צו־שטארק ענטוויקעלט, אז פוילען זאל וועלען פערלירען איהר ווירטשאפט־ליכע בעציהונגען אין די לענדער, וועלכע דארפען אריינגעהען אין דער פעדעראציע. עס איז געגוג אנצווייזען, אז פאר דעם גרויסען וועלט־קריזיס האט דער אימפארט פון די דערמאנטע לענדער קיין פוילען בעטראגען העכער פופצהן פראצענט און דער עקספארט פון פוילען אין די דערמאנטע לענדער האט אויסגעמאכט קנאפע פינפאונצוואנציג פראצענט פון גאנצען פוילישען עקספארט. עס איז דעריבער פערשטענדליך אין וואסער גרויסער מאס פוילען איז פעראינטערעסירט ווירטשאפטליך אין דער קינפ־טיגער פעדעראציע.

לויט דעם גאנג פון די ביזאיצטיגע אונטער־האנדלונגען קאן מען פערדעכטיגען א טענדענץ צו איגנארירען פוילען ביי דער שאפונג פון דער פע־דעראציע, דערויף איז שוין אנגעוויזען געווארען אין דער פוילישער פרעסע און מיט א גרויסען פערדרוס ספעציעל דערפאר, ווייל די איניציאטיוו צו דער פעדעראציע שטאמט פון פוילענס פערבינדע־טען, פון פראנקרייך. די אויפגאבע פון די מאסגע־בענדע פוילישע רעגירונגס־אינסטאנצען וועט דיין צו שטעהן אויף דער וואך, אז ביים שליסען דעם אפמאך וועגען דער פעדעראציע זאלען די אינטער־רעסען פון פוילען נישט איגנארירט ווערען און אז די פוילישע ווירטשאפט זאל פון דער נייער ווירט־שאפטליכער קערפערשאפט האבען די נוצען, וועלכע עס קומט איהר לויט איהרע עקאנאמישע אינ־טערעסען.

פ. ב.

אריסטיד בריאן

מ. אלדאנאוו.

צי האט בריאן מיט זיין קאלאסאלער ע'פאה־רונג געגלויבט אין פעלקער־בונד, אין דער לעבע־דיגקייט פון לאקארנא־גייסט, אין דער בעדייטונג פון קעלאג־פאקט? איך גלויב, אז ער האט געגלויבט אבער דאך נישט איבגאנצען אזוי, ווי א שטייגער לארד ראבערט סעסיל, עס איז נישטא אזא אידעא־לאגישע פארמולע, צו וועלכער בריאן זאל נישט הא־בען געמאכט א צעהנדליג פראקטישע אויסבעסערונ־גען. ער האט נאר די אויסבעסערונגען אפט בע־האלטען פאר זיך. צו וואס באלד דערצעהלען אלץ דעם פובליקום? מעהר פאר אלץ האט ער, ווייזט אויס געגלויבט אין כוח פון דער צייט, אויך צו דער פאציפיקאציע פון די פעלקער איז בריאן געגאנגען שטופענווייז: דריי יאהר פאר לאקארנא האט ער פון דער פארלאמענט טריבונע געדראהט „צו נעה־מען דייטשלאנד פאר'ן קארג“.

איבריגענס, איז ער אויך דעמאלט געגאנגען אויפ'ן וועג פון לאקארנע אדער ער איז פארזיכטיג ארויף אויפ'ן דאזיגען וועג. אז מענשען וועלען אמאל אויפהערען מלחמה צו האלטען, אין דעם האט בריאן געגלויבט פעסט. מעגליך, אז דאס וועט פאסירען אין הונדערט יאהר ארום אדער אין צוויי הונדערט יאהר ארום. די אלגעמיינע ליניע פון פראצעס איז דאך אנגעצייכענט. אפשר וועט די גרונד־ליניע א־וועקגעהען ערגיץ אין א זייט, דאס אומגליק דער־פון איז נישט אזוי גרויס, בריאן איז זיכער נישט געווען איבערצייגט, אז אין דער פאליטיק איז די „גלייכע ליניע די קורצסטע שטרעקע צווישען צוויי פונקטען“. ער איז אין אלגעמיין געווען אנ'אפטי־מיסט. אבער מיט אפטימיזם האט ער נישט מיס־ברויכט.

בריאן האט פיל געלערנט פון לעבען. צי האט ער ריכטיג אויפגעפאסט איהרע לעקציעס איז א צווייטע און זעהר קאמפליצירטע פראגע, ער איז, ווייזט אויס, געקומען צום געדאנק, אז אין דער פאליטיק איז אנצינדען דעם ים אונמעגליך, אבער נוצען ברענגען די מענשען קאן מען דווקא נישט ווייניג: מען קאן דאס טוהן, זייענדיג אין דער אפאזיציע און מען קאן דאס טון, שטעהענדיג ביי דער מאכט, אין לעצטען פאל איז עס פיל לייכטער, ווי אין ערשטען.

טאלעראן האט מיט פולען רעכט געקאנט זא־גען: „אלע פאליטישע רעזשימען וועלכע איך האב געדינט האבען פון מיר בעקומען פיל מעהר, איידער זיי האבען מיר געגעבען, בריאן האט געדינט בלויז דעם רעפובליקאנישען רעזשים, אבער אין פערשידע־נע געזעלשאפטליכע גרופען, און יעדער פון די דאזיגע גרופען, האט ער, נאטירליך געגעבען מעהר, וויפיל ער האט בעקומען, זיינע פערדינסטען פאר פראנקרייך. זענען אהן צווייפעל זעהר גרויס.

די נעגאטיווע זייט פון זיין טעטיגקייט בע־שטעהט מעגליך דעריך, וואס ווי פיל איראפעאישע מלוכה־מענער איז ער אין א געוויסער היגזיכט געווארען א ספארטסמען. מען דארף האבען פיל פערשטאנד, קונסט און ענערגיע אויף אומצושטירצען צעהן קאבינעטען. מען דארף פערמאגען נאך גרע־סערע איינענשאפטען כדי צעהן מיניסטעריומס צו־גויפצושטעלען. אבער דאס פערבייטען איין מיני־סטעריום אויף אנ'אנדערען, מיט אומגעפעהר דעם־זעלבען פראגראם, איז אנ'עכט ספארטיווע טאט, אמת, א זעהר אינטערעסאנטע: פון אלע מיניס ספארט איז דאס מסתם דער אינטערעסאנטסטע. דער פערשטארבענער דזשאליטי איז אין דער פא־ליטיק געווען הויפטזעכליך א ספארטסמען. גלאד־סטאן, זשארעס, פואנקארע (איך רוף אן מענשען פון פערשידענע פארטייען) זענען בייגעשטאנען דעם דא־זיגען נסיון און סוף כל סוף, פון היסטארישער פערספעקטיוו, האבען זיי געוואונען, אין בריאנען גיסט זיך דער אויסגעצייכענטער ספארטסמען ענ־גער צונויף מיט דעם אידעאלישען פאליטיקער, ווי אין וועמען עס איז אנדערען גרויסען פאליטיקער, דער הויפט־געדאנק פון זיין מלוכה־טעטיגקייט איז בע־שטאנען אין פערפעסטיגען דעם שלום. אבער מעג־ליך אז בלויז די דאזיגע אידעע איז ווייניג.

דערפאר, אין זיין פראפעסיאנעלער היגזיכט איז שווער געווען אין אונזער צייט אנצווייזען א מעהר בעגאבטען מענשען אידער עס איז געווען בריאן. אין זיין פערזאן האט די געשיכטע געגעבען א פול־קאמענעם מוסטער פון א פאליטישער סירענע. ווע־גען זיין שכל, טאקט און דיפלאמאטישער קונסט איז אלץ שוין געזאגט געווארען. אלס רעדנער האט ער אין אונזער צייט נישט געהאט צו זיך קיין גלייכען. ווער עס האט נישט געהערט בריאנען, דער קאן דאס גארנישט פערשטעהן: און לייענען פער־לירען זיינע רעדעס פונקט אזוי פיל, וויפיל עס גע־ווינען די רעדעס פון פואנקארע'ן. די רייכקייט פון ארגומענטען, די גלענצענדע פארם, דער סטיל אין בריאנען נישט נויטיג גע'ווען, ער האט געקאנט פער־טראגען די ערשטע בעסטע אלגעמיין בעקאנטע זאך, אבער דערביי איבערראשען די צוהערער ווי דורך אנ'אפענבארונג, זיין שטים און דיקציע וואלטען גע מעגט מקנא זיין די בעסטע איראפעאישע אקטיא־רען. מערקווירדיגער פאר אלץ איז, דאס, וואס רעדנער האט ער נישט ליב געהאט. א גרויסע [illegible] צווישען אמתע רעדנער. יעדענפאלס ב [illegible] פריינד האבען איהם שטענדיג פארגעשטעלט אלס א [illegible]

(ווייטער זעה 11־טע זייט).

דער רבי, דער שוסטער, דער וואלף און דער הובנ׳ז

(פון דער סעריע: „מעשיות פון א גאנץ יאהר“)

פון יוסף זעלקאוויטש

באכמיטאג זענען ביידע, דער קרימאלאווער און הארש אריינגעקומען אין בית־המדרש אריין. הארש האט זיך באלד אוועקגעשארט אין א ווינקעל אריין, צווישען אויווען און דער ספרים־שאנק, אוועקגעזעצט זיך דארטפער׳אבל׳ט אויף א באנק און דער קרימאלאווער האט צוגעהינקען ביז צום עמוד. דארט איז ער געבליבען שטיין, אנגעלעהנט דעם קאפ אויף דער האנד.

אין בית־המדרש איז שטיל געווען. דער גאנצער בית־המדרש האט עפעס ווי די אויגען אראפגעלאזט און נישט געקענט זיי אויפהויבען פון חרפה. דאס שפיצעל איז צו ווייט דערגאנגען, דערגאנגען אזוי ווייט, אז מען קען עס שוין נישט צוריקרופען, דעריבער זענען די בחורים אלע געזעסען מיט חרטה־געפיהלען, געוואלט איבערבעטען דעם קרימאלאווער, בפרט ווען זיי האבען איהם געזעהן שטיין אזא נעבעכדיג־פערטראכטען, אזא אפהענטיקען, עס האט אבער קיינער נישט געקענט פועל׳ן ביי זיך, אז ער זאל עס זיין דער ערשטער צוצוגיין און איבערבעטען.

שווער צו זאגען, צי דער קרימאלאווער האט געווארט אויף אן׳איבערבעטען, צי נישט — אזוי ווי ער האט זיך געהאט אוועקגעשטעלט ביים אריינקומען, אזוי איז ער שטיין־געבליבען א לענגערע צייט, איבער׳ייסענדיג נאר פון צייט צו צייט די בית המדרש שטילקייט מיט שטילינקע זיפצעלעך, וועלכע האבען זיך, ווי די נאדלען אריינגעשטאכען אין די בחורישע הערצער, דארט געעגבערט און געמאהנט:

— וואס האט איהר געוואלט פון דעם יוד? וואס האט איהר געהאט צו זיין פערד? ער איז געקומען שאפען זיך א פאר גילדען און איהר האט איהם דאפעלט און דרייפאכיג אויסגע־בראנגט?...

מיטאמאל האט דער קרימאלאווער שווער ארויסגעהויבען דעם קאפ פון דער האנד, ברייט פונאנדער־געעפענט די אויגען און זיך געווענדעט צו די בחורים מיט א שמייכעל:

— איך בין אייך דאך א חוב שולדיג, איך האב איהם אייך נישט אפגעגעבען ביים אנקום, וועל איך איהם אייך געבען איצט — איך וועל אייך דערצעהלען א מעשה:

איז געווארען א בעוועגונג, זענען בחורים א פויר פון די בענק, געקראכען איבער טישען; האבען זיך געשטעלט ארומ׳ן קרימאלאווער.

דער קרימאלאווער, האט אויף א ווילע פער־טראכט זיך, געגעבען א פאר גלעטעלעך דעם קליי־נעם בערדעל און אנגעהויבען צו דערצעהלען:

— כ׳וועל אייך דערצעהלען א מעשה, א מעשה פון א רבי׳ן, נישט פון קרימאלאווער רבין, דער קרימאלאווער איז א קליין רבי׳לע, א ביליג רבי׳לע פאר האנדעלס נאר מיט ווייבער און מיט א פאר ווי־נעבערישע יודען און דער גרעסטער פדיון דיינער איז חמשה פעמים ח״י גדולים — די מעשה, וואס איך וויל אייך דערצעהלען איז פון א גרויסען רבין, פון א רבין, וועלכער האט אויף די אויגען קיין יודענע נישט געלאזען, האט זי אפילו געמעגט פלאצען פאר צער און געוויין, פון א רבין א טייע־רען, וועלכער איז נישט, ווי דער קרימאלאווער, פערשווארצט און פערפינסטערט געווארען, פאהר־ענדיג צו זיינע חסידים, נאר פערקעהרט; יענער רבי איז געזעסען אין זיין פאלאץ, געגאסען ברייט פון עולם־הזה ביים ארבייטען אויף עולם־הבא, און די חסידים זענען צו איהם געקומען, ווער אויף א קאטש, ווער מיט דער באהן און דעם קלענסטען פדיון, וואס ער האט גענומען איז גע־ווען ח״י פעמים ח״י קערבלעך, דערפון קענט איהר ממילא שוין פערשטעהן, וואסא׳ער גרויסער רבי דאס איז געווען, נישט אמת?

— איז, יא, ווי האלט איך? — ביי דעם רבין. איז צו דעם רבין געפאהרען איינער א יוד, וואס איז כל ימיו געווען א שוסטער. א שוסטער פון די געמיינסטע שוסטערס, דער געמיינסטער, אזא, וואס האט כל ימיו אפילו נישט געלייגט קיין לאטע אויף קיין לייטישען שיך — געלייגט לאטעס האט ער נאר אויף פויערישע יוכט־שטיוועל, אט אזעלכע שטיוועל, למשל, ווי עס טראגט מיין הארש, — א נו, הארש, וואס זיצטו דארט אזוי פער׳חאגה׳ט!? —בעווייז נאר דיינע שטיוועל!

אי, וועט איהר דאך בחורים פרעגען, ווי קומט אזא נידעריגער, אזא ביליגער לאטוטניק צו אזא גרויסען און אזא טייערען רבין? איז דער תירוץ: כל זמן דער שוסטער איז געזעסען אויף זיין דריי־פיסיג שוסטער־בענקעל, געצויגען די דראטווע און אויסגעהאמערט זיך הארטע קניען, איז ער טאקע נישט מעהר געווען ווי א שוסטער, איז אבער דער שוסטער, אומסגערעכט געקומען צו געלד, לאמיר זאגען, אז ער האט געוואונען אויף דער לאטעריע — איז ער געווארען א חסיד, ווייל אזוי איז דער דרך־העולם, קומט א חסידישער יוד צו געלד. ווערט ער א דייטש, גאלט זיך אפ די בארד, האקט זיך ארום דעם ראק און לאזט זיך. במחילה, אראפ די הויזען, איבער די שטיוועל אריבער. א פראסט־טאק ווידער, אז ער קומט צו געלד, ווערט ער א חסיד.

איז ער, דער שוסטער, הייסט עס, געווארען א חסיד און זיך אויסגעזוכט דעם סאמע גרעסטען רבי׳, און אזוי ווי פאר געלד בעקומט מען צוקער, האט ער אזוי לאנג גע׳פזר׳ט מיט׳ן געלד, ביז ער איז געווארען גאר א גרויסער מקורב אין דעם הויף, צום ערשט ביים שמש, דורך דעם שמש — מיט דעם גבאי דורכ׳ן גבאי — מיט׳ן רבינס קעכין, דורך דער קעכין — מיט דער רביצין און לסוף, הערט א מעשה, — משה׳ל שוסטער איז גאר א שטארקער מחותן מיט׳ן סאמעראדנעם רבין — א טיש־זיצער.

— און איז אונזער רב משה׳לע געקומען צום רבי׳ן (יא, „ר׳ משה׳לע“ אנדערש האט מען שוין נישט געוואוסט). איז געווען גוט־יום־טוב. האט זיך דער שמש בעוויזען אין א נייעם כאלאט, דער גבאי אין א נייער בעקעשע, די קעכין אין א ביי קליידעל, די רביצין אין א נייעם טע׳קישען שאל און דעם רבי׳ן אליין פלעגט ר׳ משה׳לע מיטברענגען אמאל א נייעם סאבאלנעם שטריימעל, אמאל דעם טייערסטען וואלענעם טלית מיט דער עכט גאלד־דענער עטרה.

— יא, יא, מיינע ליבע בחורי חמד דפה ק״ק. אונזער ר׳ משה׳לע האט דווקא געוואלט בעגראבען דעם פריהערדיגען לאטוטניק אין געמיינעם שוסטער הינטער דער קעכינס א קליידעל, צי גאר נאך טי־פער — הינטער דעם רבינס טלית.

— און דער רבי? — דער רבי, וועט איהר דאך פרעגען, צי האט ער נישט געוואוסט, צי נישט געזעהען ברוח קדשו, אז דער ר׳ משה׳לע איז נאר א שוסטער און דאס א געמיינער שוסטער, א לאטוטניק פון פויערישע שטיוואלעס? — איז דער תירוץ, געוואוסט האט ער אפשר יא, אלא וואס דען? — דער רבי האט געלערענט רביש מיט א פשט׳יל, נישט ווי א פראסטער יוד לערנט פשוט׳ן פשט.

— אונזערע חכמים האבען אונז געלערנט: „הבא לטהר מסייעין אותו“. מיר פראסטע יודען, וועלכע טראכטען נישט אויס קיין בלבולים אויף דער תורה, טייטשען פשוט: ווער עס קומט זיך רייני־גען, העלפט מען איהם צו, דאס הייסט, ער ווערט געהאלפען דורך דעם, וואס קען אים אלעמען העל־פען — דורכ׳ן רבונו של עולם. גראד ווי עס שטייט: „בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו“ — אין דעם וועג, וואס דער מענש וויל גיין, פיהרט מען איהם; מען פיהרט איהם פון הימעל: ח׳ילסטו גיין אין גלייכען, אין רעכטען וועג — הרי טוב. [illegible] מיר וועלען דיר צוהעלפען, צו ווייזען, גיין שלעכ־טען וועג? — מיט א פוס אונטערן אראפ! — מיר וועלען דיר קיין דעה נישט זאגען, דערויף ביזטו א מענש מיט אן אייגענער בחירה, און דערויף האט מען דיר געגעבען א מוח אין קאפ אריין, אז דו זאלסט וויסען, וואס פאר דיר גוט איז. אן עצה טובה, קענען מיר דיר נאר עצה׳ן: „גיי, זיי מוחל, אויף רעכטס — ובחרת בחיים“, ווייל יענער וועג איז א זיכערער.

— אט אזוי, רבותי, לערנט א יוד, א פראסטער יוד פון א גאנץ יאהר, וועלכער ווייסט ביי זיך קיין קונצען — קמץ אלף „אָ“ פתח אלף אַ. יענער רבי אבער האט געלערנט רביש: „הבא לטהר, ווער עס קומט זיך, צו זיין צדיק, מטהר זיין, מעג ער זיין אפילו דער ערגסטער לאטוטניק, א בור ועם האוריי־תא, — מסייעין אותו“, דארף מען איהם בפועל ממש צוהעלפען, אי, דאס איז א בפירוש׳ע סתירה צו דעם „ולא עם הארץ חסיד“ — דאס האט אונזער רבי נישט אויסגערעכענט, נאר ער האט טאקע דעם שוסטער בפועל ממש צוגעהאלפען; ער האט געזעהען, אז ר׳ משה׳לע וויל זיין שוסטער באהאלטען הינטער א רבי׳שען טלית — האט ער איהם אוועקגעגעבען זיין אלטען טלית, פערשטעהט זיך, נאכדעם, ווי ר׳ משה׳לע האט איהם געקויפט דעם טייערען וואלענעם טלית מיט דער עכט גאלדענער עטרה.

נאכדעם, ווי דער שוסטער האט בעקומען דעם רבי׳שען טלית האט ער איינגעזעצט און נאך זיין מאך געוואלט בעגראבען דעם לאטוטניק, ולא יזכר ולא יפקד, האט ער זיך איבערגעקליבען אין גאנצען אנדערער שטאט, וואו מען האט איהם ביז גאנץ קענט פון פריהער און גענומען זיך פראווען שוסטערישע שטיק; ער האט זיך געשטעלט אויף דער מזרח־וואנד, אריבערגעצויגען רבי־מעסיג דעם טלית ווייט איבערן קאפ אריבער, געהייסען אויף זיך ווארטען מיט׳ן דאווענען, טיילען זיך די פעטסטע עליות.

— א נגיד איז ער געווען, א טלית האט ער אויף זיך געטראגען א מתנה פון דעם גרעסטען רבין — האט קיינער זיך נישט דערוועגט א מויל צו עפענען.

— ויהי היום, האט מיך מיין פערדעל זאל זיין אפגעשיידט, פערפיהרט אין יענער שטאט אריין, וואו ר׳ משה׳לע האט געטשעפ׳ט ביד רמה. געווען איז עס אין א פריהמארגען. און ווי דער שטייגער איז פון א יוד, וועלכער קומט אין א פריהמארגען אין א שטעטעל אריין, בין איך געגאנגען אין שוהל אריין דאווענען. איך קום אין שוהל אריין, זעה איך דער עולם דרעהט זיך ארום אין די טליתים און תפילין, דער רב זיצט אויף זיין ארט איינגע־הילט אין טלית ותפילין און מען ווארט.

— אויף וועמען ווארט מען? פרעג איך זיך?

— וואס הייסט, אויף וועמען? — אויף רב משה׳לען!

— ווער איז דאס דער רב משה׳לע?

— סטייטש איהר ווייסט נישט, ווער ס׳איז רב משה׳לע? — דאס איז דאך רב משה׳לע! נו, רב משה׳לע!

— מילא, וואס האב איך געוואלט טון? — האב איך געווארט, ביז עס איז אנגעקומען רב משה׳לע, געשטעלט זיך אויף דער מזרח־וואנד, נעבען רב, איינגעהילט זיך אין רבי׳שען טלית און גענומען פראווען זיינע היבטישע שטיק, געמאכט פערשידענע סמאקעס, העוויות, געקרומט זיך, גע־שפרינגען, געווארפען זיך אין אלע זייטען, ווי א חולה־נופל, לא עלינו.

— הכלל, בקיצור, וואס זאל איך אייך זאגען יודישע קינדער? — איך בין טאקע נאר א קליין רבי׳לע, א ביליג רבי׳לע, וואס דער גרעסטער פדיון מיינער איז חמשה פעמים ח״י גדולים, אבער מיט׳ן קוק מיינעם, אזוי רייד איך זיך איין, קען איך זיך פערמעסטען מיט׳ן גרעסטען רבין. איך האב געקוקט אויף דעם יוד, וואס שטייט אויף דער מזרח־וואנד, איך האב געזעהען דאס אומגע־לומפערטע ווארפען זיך פון דעם יוד — ער האט מיר נישט געפאלען!

(סוף זונטאג)

אריסטיד בריאן

(ענדע פון 6־טער זייט.)

גער, דאס ערקלערט זיך נישט פון שטא[illegible] און פון פעראכטונג צו דער אודיטאריע, ווען מען האט געדארפט האבען האט ער געווארפען פערעל פאר יעדען איינציגען, אבער נאר דאן, ווען דאס איז נויטיג געווען.

פון מענשען האט בריאן פיל נישט פערלאנגט און ער איז געווען צו זיי זעהר מילד איך האב גע־האט געהערט (פאר דער פולער ריכטיגקייט גאראנ־טיר איך נישט), אז בריאן האט געראטען צו דער־שטיקען, זאמלענדיג די געהעריגע סומע, דעם סקאנ־דאל, וואס איז געווען פערבונדען מיט די מיסברוי־כען פון געוועזענעם מיניסטער קלאץ, געגען דעם זאל זיך האבען קאטעגאריש אנטקעגענגעשטעלט פואנקארע. אויב די מעשה איז אמת, איז דאס כאראק־טעריסטיש פאר ביידע מלוכה־מענער. אלעמען איז בעקאנט די זעלטענע עהרליכקייט פון פואנקארען. אבער אויך בריאן איז אין דער הינזיכט געווען אן אויסער־געוועהנליך ריינער מענש, עס האנדעלט זיך אויך נישט וועגען די בעציהונגען פון די ביידע צו קלאץ׳ן, די בעציהונגען זענען, ווייזט אויס, ביי ביי־דען געווען גוטע. עס האנדעלט זיך וועגען פערשי־דענע בעגריפען פון מלוכה־פרעסטיזש און אין דער פערשידענארטיגער אויפפאסונג פון מענשליכע שוואכקייטען. פאר פואנקארען האט אלצדינג פער־שטעלט קלאץ׳ס אונטערשריפט אונטער דעם פאלשען טשעק, בריאן האט געדענקט אז דיזעלבע אונטער־שריפט האט אויך פיגורירט אונטער דעם ווערסאי־לער טראקטאט...

ווער פון זיי איז געווען גערעכט — דאס נעהם איך זיך נישט צו אורטיילען, אבער דער גוט־מוטיגער בעוואוסטזיין: מיר זענען אלע מענשען מיט מענשליכע שוואכקייטען — דאס איז א שטריך וואס איז זעהר געווען כאראקטעריסטיש פאר בריא־נען, ער האט פיל געזעהען און איהם צו איבער־ראשען איז געווען שווער. צי איז טאקע אזוי ריכ־טיג, אז מענשען, וואס פערנעהמען זיך מיט פאלי־טיק, ווערען פערהארטעוועט? גרויסע לעבענס־ערפאהרונג פיהרט פערשידענע קלוגע מענשען צו פערשידענע אויספיהרען, צום אונטערשיד פון קלע־מאנסא איז בריאן געבליבען א וואוילגעצויגענער און סאלידער מענש, איהם זענען גלייך פרעמד געווען סיי מיזאנטראפיע, סיי איבערטריבענער שטאלץ.

יודיש: . פ. ק.

ר. איזראעל.

פערלע

130

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

מרים איז צוריקגעקומען צום בעוואוסטזיין, זי האט צוריקבעקומען איהר גייסטיגען גלייכגעוויכט. פון איהר גרויסער פראקטיק ביים אדוואקאט פּזשי־גורסקי האט זי גענוי געוואוסט וואס צו טון. דער פערשוין פון דער אונטערוועלט וואס איז מיט זיי ארויס, פון דעם הויז, אין וועלכען זיי האבען זיך געפונען, האט געזאגט צו פרידאן:

— יאך ציה מיך פון דאנען, יאך האב גארנישט געזעהען און גארנישט געהערט, און דו טו דיר וואס דו ווילסט. ביי די דאזיגע ווערטער האט ער אריבערגעקליגעוועט אין א שמאל זייטען־געסעל און איז בעלם געווארען, פרידא האט געקוקט אויף מירימען אזוי ווי זי וואלט פון איהר געוואלט וויסען וואס איז ווייטער צו טון. מרים האט זיך ארומגעקוקט אי־בער דער גאס, וועלכע איז איהר, אלס ווארשעווער־ין, געווען אינגאנצען אומבעקאנט, זי האט אפילו אין ערגעץ נישט געקענט געפינען קיין אויפשריפט ווי די גאס הייסט. און זי האט זיך דעריבער גע־ווענדעט צו פרידאן:

— וואו געפינען מיר זיך?

— איך ווייס אליין נישט. איך בין נישט קיין ווארשעווערין, זשאר׳זש האט מיך אהערגעבראכט פון לאדז און גלייך אוועקגעפיהרט דא אהער, איך האב די גאנצע צייט נישט געטארט ארויסגעהען פון הויז און בין שטענדיג געהיט געווארען.

די אפגעלעגענע גאס איז כמעט געווען ווי לייר־דיג, זעלטען האט מען בלויז געזעהען איינצעלנע דורכגעהער. צו וועלכע מ׳האט קיין גרויס צוטרוי נישט געקענט האבען. לאנג צו בלייבען דא האט מען אויך נישט געקענט, ווייל יעדען אויגענבליק האט געקענט אנקומען אימיצער, וועלכער וואלט גע־קענט אונמעגליך מאכען די צוויי פרויען צו ענט־קומען פון דאנען. מרים האט דעריבער פארגע־לעגט צו געהן פאראויס, כדי קודם־כל זיך צו דער־ווייטערען פון דעם הויז, אין וועלכען ס׳איז מעגליך עס ליגט א מענש, וועלכער איז דורך איהר אייגע־נער האנד דערהרגעט געווארען. מרים האט זיך נאר געמאכט א צייכען אין דעם הויז, כדי זי זאל דאס דארפען געפונען, אויב ס׳וועט נויטיג זיין.

אין דעם מאמענט איז פערבייגעפאהרען אן אויטא. מרים האט איהם פערהאלטען און צוזאמען מיט פרידאן אין איהם איינגעשטיגען, בעפעהלענ־דיג דעם שאפער זי אוועקצופיהרען אויף גאווי־שטיאט צום הויז, וואו ס׳געפינט זיך די קאנצעלאר־ריע פון פּזשיגורסקין. זי האט געהאט אויסגערע־כענט אז אין דער איצטיגער פארנאכט־שעה איז דער אדוואקאט זיכער אין זיין קאנצעלאריע און דארט וועט זי בעקומען די בעסטע עצה וואס ווייטער צו טון.

מרימס אויסרעכענונג איז טאקע געווען א זעהר פינקטליכע. זי איז אהן שום אנפראגע ביי דער שרעקליכער איבערראשונג פון אלע בעאמטען אריין אין צימער, פון אדוואקאט, וואס זי פלעגט קיינמאל אהן אנמעלדונג זיך נישט ערלויבען צו טון.

אדוואקאט פּזשיגורסקי האט זי דערזעהען און איז אויפגעשפרונגען פון ארט:

— מרים, וואס איז דאס, זעהט נאר ווי איהר זעהט אויס: ווי אזוי האט איהר זיך ארויסגעראַ־טעוועט?

ערשט איצט האבען מרימען די כוחות פערלא־זען, ביז איצט האט זי זיך געהאלטען אויף די פיס, און ביי איהר ענערגיע צוליב דער גרויסער געפאהר וואס האט זי געדראהט, ערשט איצט, פיהר־לענדיג זיך זיכער איז געקומען דער איבערברוך אין איהר צושטאנד, און זי האט שווער געחלשט. ס׳איז ארויסגערופען געווארען א דאקטאר, וועלכער האט ערקלערט, אז קיין שום געפאהר זעהט ער נישט, עס איז נאר א קליינע ערשיטערונג צוליב א גרויסער שרעק, און ס׳וועט באלד פאראיבער.

ביי דער גאנצער פאסירונג מיט מרימען איז פרידא כמעט ווי נישט בעמערקט געווארען, זי איז געשטאנען אן א זייט און מעהר געטראכט וועגען דער לאגע אין וועלכער זי געפינט זיך איצט, ווי וועגען דעם, וואס קומט פאר [illegible] אין צימער. דאס ערשטע אבער, וואס מרים האט בעוואגט, ווען זי איז געקומען צו זיך און געעפענט די אויגען, איז געווען:

— וואו איז פרידא?

פרידא איז צו איהר צוגעגאנגען, דאן האט זי בעגעטען, אז אלע וואס זענען זיך צונויפגעלאפען זאלען פערלאזען דאס צימער, ווייל זי האט עפעס וויכטיגעס מיטצוטיילען דעם אדוואקאט. אין קורצע ווערטער האט מרים איבערגעגעבען פּזשיגורסקין אלץ וואס מיט איהר האט פאסירט פון דעם טאג ווען זי האט מיט צוויי טעג צוריק פערלאזט די קאנצעלאריע ביז צום איצטיגען מאמענט.

— איז דער פערשוין בלויז פערוואונדעט, אד־ער לעבט ער אפשר נישט.

— איך ווייס נישט, האט מרים זיך פערשטעלט די אויגען. איך האב אלץ געזעהען ווי דורך א נעפעל, איך דערמאהן זיך בלויז אז פון איהם האט פשוט געטראפט דאס בלוט און ער איז געלעגען אהן בעוואוסטזיין, ער האט זיך נישט גערוהרט, איך האב נאך קיינמאל אויף מיין לעבען נישט געזעהן קיין טויטען און איך ווייס נישט צי ער איז דארט טויט.

— מען מוז דאס אלץ תיכף מיטטיילען דער פאליציי, האט פּזשיגורסקי ענטשלאסען געזאגט און נישט־ווארטענדיג אויף קיין ענטפער האט ער אנגע־קלונגען אין זיין פאליציי־בעצירק און בקיצור מיט־געטיילט דעם קאמיסאר וועגען וואס עס האנדעלט זיך. אין עטליכע מינוט ארום זענען שוין ביי פּזשי־גורסקי׳ן אין דער קאנצעלאריע געווען עטליכע פא־ליציי־בעאמטע, וועלכע האבען אויסגעפארשט מרימ׳ען און פרידאן.

(פארזעצונג קומט).

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ניי׳ער פאלקסבלאט

פרייטאג 25 מערץ
יז אדר ב׳ תרצ״ב

זון-אויפגאנג 5.28
זון-אונטערגאנג 5.57

ליכט-צינדען: 5.42

פון האנדעלס געריכט

חיים אקסענבערג רעגולירט אויף 20 פראצ. — אויפגעהויבען דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „לימאן און טשערשקאווסקי״

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „ע. ווייס און הובע״ (פיעטריק. 148) איז אויף דער לעצטער זיצונג געוועהלט געווארען א דוו. צייטווייליגער קוראטאר, נאך יום־טוב וועט באמינירט ווערען דער סינדיק.

* * *

אין אקטזאכע פ.י. איז דער פירמע חיים און ראנע אקסענבערג" קאנפעקציע־געשעפט (פל. וואלנאשטשי 8) פארעפענטליכט געווארען א נ׳אופאדלאשטש.

אויף דער לעצטער זיצונג פון די קרעדיטארען האט די געפאלענע פירמע פארגעלעגט צו רעגולירען די חובות אויף 20 פראצענט. אויסצוצאהלען אין 4 זעקס חדשימדיגע ראטעס, אויף וואס די קרעדיטארען האבען מסכים געווען. דער ריכטער־קאמיסאר האט דעם אפמאך צוגעשיקט דעם געריכט צו בעשטעטיגען.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג, איז אויפגעהויבען געווארען דער אופאדלאשטש פון דער פירמע „ה. לימאן און י. מ. טשערשקאווסקי״ (אגראדאווע 9). צוליב דעם וואס די קרעדיטארען האבען נישט אריינגעטראגען זייערע פרעטענציעס צו דער אופאדלאשטש־מאסע, האט דאס געריכט דעם אופאדלאשטש אויפגעהויבען.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון שמואל בוכווייץ, פערפום־געשעפט פיעטריק. 22) האט דאס געריכט בעשטימט א נייעם צוזאמענטרעף פון א חודש. די פראגע וועגען ערלויבען צו פארקויפען די סחורה אונטער די מארק־פרייזען אדער אויף א ליציטאציע איז איבערגעלאזט געווארען צו דעצידירען פאר דער פערוואלטונג פון דער מאסע.

די שרעק פאר׳ן קאמארניק

ברענגט דעם אריינטליכען פויער צו דער תליה

(2) א בולטער ביישפיל, ווי דער קאמארניק האט געוויקט ווי דער מלאך המות האט נעכטען געבראכט דאס דארף גאזשעכאווא, פעטריקאווער קרייז.

אז צום דארטיגען פויער אנטאני מיכאלאק איז אנגעקומען דער קאמארניק מיט די טראדיציאנעלע בשמה־כאפערס, האט זיך דער פויער אזוי דערשראקען פאר זייער אנבליק, אליין, אז ער איז אריינגעלאפען אין שטאל און זיך אויפגעהאנגען אויפ׳ן פאסעק פון זיינע הויזען.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס מ׳האט איהם קורץ דערנאך אראפגענומען פון דער תליה, איז ער שוין געווען טויט.

דער דאזיגער טראגישער פאל האט געמאכט אין דארף א מוראדיגען איינדרוק, ובפרט נאך דער פאר, ווייל מיכאלאק איז בעקאנט געווען אלס א העכסט־געוויסענהאפטער מענש.

—:)(:—

וועגען דער סאנירונג פון דער לאדזשער האנדעלס-באנק

ווי מיר דערוויסען זיך פון מאסגעבענדע קוועלען, זענען די צוגרייטונגס־ארבייטען צו סאנירען די לאדזשער האנדעלס־באנק וואס ווערען שוין געפיהרט זייט א לענגערע צייט — געקרוינט געווארען מיט ערפאלג. מיר מוזען מודה זיין, אז די שנעלע דורכפיהרונג פון די פארבערייטונגס־ארבייטען איז געקומען צוליב דעם גינסטיגען פראיעקט פון סאנירונגס־פלאן.

לויט דעם אויסגלייכס־אפמאך וועלען די קרעדיטארען ביז 3000 זלאטעס בעקומען זייער גאנץ געלד אין מזומן.

איבער 3000 זלאטעס וועלען בעקומען 50 פראצענט אין מזומן און 50 פראצענט אין אקציעס פון דער פירטער באנק־עמיסיע. דעם דאזיגען אויסגלייכס־אפמאך האבען אונטערגעשריבען איבער א העלפט פון די קרעדיטארען, צו דעם דארף מען נאך צוגעבען, אז מיט די ענגלישע קרעדיטארען איז געשלאסען געווארען א בעזונדערע אפמאך וועלכער איז איינגעזעצען לטובת דער באנק.

צוליב דעם דארף מען מיט דער גרעסטער צופרידענהייט האפען, אז די לאדזשער האנדעלס־באנק וועט ווידער בקרוב אנהויבען איהר טעטיגקייט, מען דארף זיך אויך רעכענען דערמיט אז צוליב דעם וואס די באנק רעגולירט אויף פולע הונדערט פראצענט, וועט די באנק צוריק געווינען דעם פולשטענדיגען פערטרויען פון דער עפענטליכקייט.

ווי מיר ווערען ווייטער אינפארמירט קענען אלע קרעדיטארען וועלכע האבען נאך נישט אונטערגעשריבען דעם דערמאנטען אפמאך בעקומען וועגען דעם אלע אינפארמאציעס אין לאקאל פון דער באנק אל. קאשטשושקי 15 אין די אמטליכע שעה׳ן פון 10 ביז 3 נאכמיטאג דארט קען אויך דער דאזיגער אפמאך דורך די קרעדיטארען אונטערגעשריבען ווערען.

נישט אנדערהאלבען נאר 1 פראצ.

ז׳אורף דער מאגיסטראט נעמען שטייער־שטראף

(2) די לאדזשער וואיעוואדזטווע האט איבערגעשיקט דעם שטייער־אמט ביים לאדזשער מאגיסטראט אנ׳אינסטרוקציע אין וועלכער זי ווייזט אן, אז אין בעצוג צו שטייער־צאהלער, ביי וועלכע עס זענען בעשטימט געווארען עקזעקוציעס, נורי איינצומאהנען פארלעגענע שטייערען, דארף אין פאלען, ווען עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען, דאס די עקזעקוציע קאן מאטעריעל רואינירען דעם צאהלער – אפגעלעגט ווערען די עקזעקוציע ביז דער מאטעריעלער מצב פונם שטייער־צאהלער וועט זיך פערבעסערען.

צו דעם מיניסטעריום איז דערגאנגען, אז געוויסע קאמונאלע פערבאנדען רעכענען צו, נישט־ענטשפרעכענד און אומבערעכטיגט, ביים אפלייגען אזעלכע עקזעקוציעס, שטראפען אנדערהאלבען פראצענט חודש׳ליך.

אין דער צוגעשיקטער אינסטרוקציע קלערט דער וואיעוואדע־אמט אויף, אז דאס איינהאלטען די עקזעקוציעס אין אזעלכע פאלען זענען בעגליכען צום פראלאנגירען דעם צאהלונגס טערמין און דעריבער קאן גערעכענט ווערען פאר׳ן אפלייגען דעם טערמין בלויז 1 פראצענט חודש׳ליך.

30 קריסטען, 6 יודען...

„געמאכט חגא״ אין די גנביש׳ע מלינה׳ס

(2) אזוי ווי ס׳איז ערב חגא, האט פאליציי נעכטען „געמאכט חגא״ אין א גאנצער רייה פערדעכטיגע לאקאלען און מלינה׳ס.

דער רעזולטאט פון דער פאליציאישער אבלאווע איז געווען, אז ס׳זענען פערהאלטען געווארען בסך הכל 78 פערזאן, וואס 42 פון זיי, האט מען נאכ׳ן אויסלעגיטימירען זיך פריי־געלאזט, און 36 האט מען „איינגעמארינירט״ אויף יום־טוב אין דער קאזע...״

די נייע קאפערניקא־זיצער, וואס זייער צאהל איז 36 טיילען זיך אזוי ארום: 30 קריסטען און 6 יודען.

20 פון זיי זענען שטוב־גנבים, 5 גאשען־ציהער, 4 איינברעכער, 1 שווינדלער, 1 וועקסעל־פעלשער, 2 מעסער־שטעכער, און 3 דעזערטירען.

מיט איין ווארט: סאם סאס! בלויז שליאכטשיצעס...

אומגליקליכער שפרונג אויפ׳ן צוג

אומגעבראכט א יונגען באהן-ארבייטער

(2) דער 32־יאהריגער באהן־ארבייטער יאן אשינסקי האט נעכטען אויף דער סטאציע קאמינסק געוואלט ארויפשפרינגען אויפ׳ן צוג, וואס איז געגאנגען פון ראדאמסק קיין פיעטריקאוו.

ער האט עס אבער געמאכט אזוי אומגליקליך, אז ער איז ארונטער־געפאלען אונטער די רעדער, וועלכע האבען איהם אפגעשניטען ביידע פיס.

אויפ׳ן וועג צום שפיטאל איז ער געשטארבען.

ער האט איבערגעלאזט א פרוי מיט צוויי קליינע קינדער.

אזא מין צייטונגס-לעזער

וואס וויל דווקא האבען א ביליג בלאט

(2) דער 36־יאהריגער סטעפאן שטשעפאניאק (פיאלקאווסקיעגא 26) האט זיך נעכטען לכבוד ערב חגא גוט אונטערגעלעהנט דאס האר׳ץ מיט א שנעפסעל, און אז ס׳איז איהם געווארען „וואזשנע פריילעך״ האט ער דערפיהלט א קולטורעלע נויטווענדיגקייט אריינצוקוקען אין א בלאט און זעהען, א שטייגער, וואס עס מאכט פאנקארע, ווי גייט עס זאלעסקי׳ן, וואס הערט זיך אין מאנדזשוריע (קיין א״יידיעות אינטערעסירען איהם אוודאי נישט...) וכדומה.

איז ער אויף פיעטריקאווער 290 צוגעגאנגען צום צייטונגס־פערקויפער יוזעף באראנסקי און געבעטען ביי איהם א צייטונג.

אזוי־ווי באראנסקי האט פאר דער צייטונג געפאדערט 15 גראשען און שטשעפאניאק האט געוואלט געבען בלויז 5 גראשען איז ענטשטאנען צווישען די ביידע א „פאליטיש־עקאנאמישע״ דיסקוסיע, פון וועלכער דער צייטונגס־פערקויפער איז ארויס מיט א געלעכערטען קאפ (3 שטעך מיט א מעסער) און דער קונה איז אריין אין ארעסט.

דרינגענדע שטיצע פאר ארבייטסלאזע

דער מאגיסטראט איז מודיע, אז מיטוואך דעם 23 מערץ האט מען אנגעהויבען אויסצאלען די דרינגענדע שטיצע פאר׳ן חודש מערץ, פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע האלטען אויס א פאמיליע.

נישט פערהייראטע האבען נישט קיין רעכט אויף דער שטיצע. די אויסצאהלונגען קומען פאר אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטסלאזע, זשעראמסקי 74 פון 9 פריה ביז 2 ביי טאג, לויט פאלגענדען סדר:

פרייטאג, 25 מערץ:

PRSTUWZŹ

ס׳איז יום-טוב — מא היט זיך פאר גנבים!

(2) איז שייכות דערמיט וואס אלע יודישע געשעפטען וועלען זיין צוגעמאכט פון היינט ביז דינסטאג, און די קריסטליכע — פון שבת נאכמיטאג ביז דינסטאג איינשליסליך, אזוי אז פאר גנבים מאכט זיך דער אמת׳ער סעזאן, מאכט די לאדזשער פאליצייקאמענדע אויפמערקזאם אז אלע פעראינטערעסירטע זאלען זיך ווי ווייט מעגליך פערזיכערען, דאס דער דאזיגער „גנבים־סעזאן״ זאל נישט איבערשטייגען די לעצטע סעזאנען פון דעם לאדזשער האנדעל...

פון איהר זייט האט פאליציי אויך אנגענומען אלע מיטלען, אז דאס האב און גוטס פון דער לאדזשער בעפעלקערונג זאל זיין געהעריג אפגעהיט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאספערקעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקעוויטש (סאפערניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פעטריקאווער 25). סאקאלעוויטש און שאט (פשעיאזד 19). מ. ליפיעץ (פעטריקאווער 193), ריכטער און לאבאדא (ליסטאפאד 86).

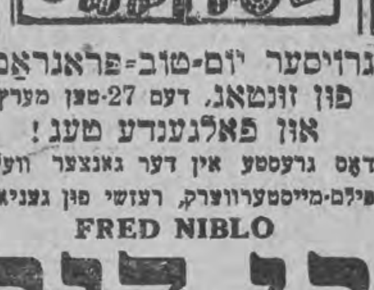

גרויסער יום-טוב-פראגראם!
פון זונטאג, דעם 27-טען מערץ
און פאלגענדע טעג!
דאס גרעסטע אין דער גאנצער וועלט פילם-מייסטערווערק, רעזשי פון געניאלן
FRED NIBLO
בן=חור
בעארבייט אלס קלאנג-פילם א דאנק אונגעהויערע קאסטן און אנשטרענגונגען
גרויסע, מעכטיגע היסטארישע עפּאכע
די הויפטראלן קרעאירען:
RAMON NOVARRO
Carmel Mayers, Mac Avoy
דער זאל איז בעהייצט און ווענטילירט!
אנהייב זונטאג און מאנטאג 12.30 בייט. אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמיטאג.

לאדזשער יודישער קאמעראל=טעאטער
אלטע 1-טער מאי 2. דיר.: דוד צעלמייסטער און א. בעזמאן.
גאסטשפילן פון לאדזשער קאמעראל און קליינקונסט=טעאטער „אררט״
קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן.
היינט, פרייטאג-נאר 1 פארשטעלונג 10 אווענד הנחה=בילעטען גילטיג!
מארגן, שבת 3 פארשטעלונגען 4 נ״מ א גרויסע הנחה=פארשטעלונג
פאר ארבייטער און ארבייטער=אינטעליגענץ פון 50 גר. ביז 1 זל. 1-טע רייה
שבת 8 און 10 אווענד
אספעציעלער גראנדיעזער פראגראם
2 טיילען, 12 שלאגער=נומערן
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 6 אווענד, און שבת – א גאנצען טאג.

לאמפען
אין א גרויסען אויסוואהל מאדערנסטע סטיל - ארטען צו רעדוצירטע פרייזען
עמפפעהלט די בעקאנטע
לאמפען-פאבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon 164-39
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אנגעגעבענע צייכנונגען.

יאהאן וואלפגאנג געטהע

צום הונדערטסטען יאהרצייט פון געניאלען דיכטער

פון לאזאר פוקס

אין טאג, ווען עס זענען פאריבער פופציג יאהר, זייט געטהע האט זיך געהאט בעזעצט אין ווימאר, האט דער ווימארער גרויסהערצאג קארל אויגוסט געשריבען: „דאס, וואס מיר איז געלונגען איהם צו געווינען אויף שטענדיג, האלט איך פאר דער גרעסטער דערגרייכונג פון מיין רעגירונג“.

דער הערצאג קארל אויגוסט, וועלכער האט געהען אראפגעבראכט קיין ווימאר, און האט איהם בעוואויגען זיך דארט צו בעזעצען, וועלכער האט איהם אנפערטרויט די העכסטע מלוכה־אמטען, און דערהויבען צום אדעליגען שטאנד, דער הערצאג האט ניט געהערט צו די געניאלסטע פירשטען און הערשער אין דער געשיכטע. ער איז געווען א פרעהליכער פירשט, און די ערשטע צייט, ווען ער איז איבאיינעם מיט געטהען אראפגעקומען קיין ווימאר, איז געווען א צייט פון אונאויפהערליכע פערוויילונגען פון פרייליכקייט און תענוגים, פון לוסטיגע אורגיעס, וואס האבען ארויסגערופען א גרויל ביים רוהיגען דייטשען בירגערטום: מיט דעם יונגען פירשט און זיינע פערוויילונגס־חברים און א[illegible]רונגען א ווירקליכער שטורם און דראנג אין דער שטילקייט פון ווימארער פירשטענטום. אבער דער דאזיגער פירשט האט געהאט א חוש פאר צוקונפט: ער האט געפיהלט, אז דערנעהנטערענדיג צו זיך געטהען, דערנעהנטערט ער זיך אליין צו דער אייביגקייט, אז דאס שאפט איהם א שאנס נישט דערטרינקען צו ווערען אין תהום פון פערגעסענהייט און איבאיינעם מיט געטהען, אריינצוגעהען אין פאנטעאן פון די אונשטערבליכע. פונקט אזוי האט פערשטאנען דער ווינער רוסישער מאגנאט, דער קונסט־קענער און קונסט־זאמלער ראזומאווסקי, וועלכער האט זיך געקאנט ערלויבען איינצואורדנען א מאלצייט פאר אלע קעניגען און פירשטען, וואס זענען זיך צונויפגעקומען אויפ׳ן ווינער קאנגרעס אין יאהר 1815, אז אלס לייטער צום שטערן פון דער אייביגקייט וועט איהם דינען נישט די פאמיליערע בעקאנטשאפט מיט די בענילדעטע מאיעסטעטען פון איראפע, נאר דער אומשטאנד, וואס איהם האט געווידמעט איינע פון זיינע סימפאניעס, דער אונגליקליכער, אויסגעלאכטער, ארימער און טויבער לודוויג וואן בעטהאווען.

און אזוי ארום וועט אויסקומען, אז איצט, ווען די מענשהייט פייערט דעם הונדערטסטען יאהרצייט פון איינעם פון איהרע גרעסטע גאונים, פון יאהאן וואלפגאנג פאן געטהע, וועט דערמאהנט ווערען אויך דער נאמען פון ווימארער פירשט. ווייל ער איז אין משך פון פיל יאהרען געווען דעם דיכטערס א פריינד. און פאסירען קאן, אז אין דער פייערליכער פערזאמלונג, וועלכע עס וועט איינארדנען לכבוד דעם דייטשען דיכטער די איצטיגע וויסענשאפטליכע אקאדעמיע אין לענינגראד, וועט עמיצער פון די רעדנער, דער חבר בוכארין, מענזפיד אדער ראזאנאוו דערמאהנען צום גוטען אדער אהן בעזונדערע חוזק־ווערטער דעם נאמען פון ווימארער פירשט.

ווייל אויך אין איצטיגען, אין סאוויעטישען רוסלאנד וועט געפייערט ווערען דער אנדענק פון גרויסען דיכטער. די קאמוניסטישע אקאדעמיע אין מאסקווע וועט איניינעם מיט די פראפעסיאנעלע און פארטייאישע ארגאניזאציעס איינארדנען א פייערליכע פערזאמלונג, דער מלוכה־פערלאג לאזט ארויס אין טאג פון יאהרצייט די ערשטע צוויי בענדער פון דער דרייצעהנבענדיגער אויסגאבע פון געטהעס ווערק אונטער דער רעדאקציע פון לונאטשארסקי, קאמעניעוו און ראזאנאוו, עס וועט ארויסגעגעבען ווערען א ספעציעל זאמעל־בוך געווידמעט דעם דיכטער מיט נייע מאטעריאלען, וואס זענען ענטדעקט געווארען אין די מאסקווער און לענינגראדער ארכיוען, מיט בילדער, צייכנונגען, פארטרעטען, אויטאגראפען פון נישט פערעפענטליכטע לידער אז״וו.

אין דייטשלאנד איז דאס יאהר 1932 פראקלאמירט געווארען אלס געטהע־יאהר. די פייערליכקייטען האבען זיך שוין אנגעהויבען און וועלען דויערען חדשים לאנג. פיל ביכער זענען ארויסגעגעבען געווארען ספעציעל לכבוד דעם דיכטער. אהן א שיער רעדעס וועלען פאר זיין כבוד וועגען געהאלטען ווערען, די גרויסע פייערליכקייטען אין ווימאר וועלען געהערען צו די גרעסטע און ערהאבענסטע, וואס זענען ווען עס איז איינגעארדענט געווארען דורך א פאלק פאר איינעם פון זיינע געניאלסטע קינדער, דער אינטערעס צו געטהען, דאס שטודיום פון געטהען, וואס איז אויך ביז איצט געפיהרט געווארען אין די קלענסטע פרטים און די מינדעסטע איינצעלהייטען, די געטהע־וויסענשאפט, וואס בלויז אין דייטשלאנד זייט א יאהרהונדערט וועט איצט געפיהרט ווערען מיט א נייעם אייפער.

אבער נישט בלויז פאר דייטשלאנד איז געטהע דער אייביג לייכטענדיגער גרויסער דיכטער און דער געניאלער גייסט, נישטא קיין פאלק אין דער וועלט, נישטא קיין ווינקעלע פון קולטור, וואו עס זאל נישט דערמאהנט ווערען מיט כבוד און אכטונג דער נאמען פון דיכטער פון „פאוסט“. און ווען איינס פון די בערלינער גרויסע בלעטער האט נישט לאנג איינגעארדענט אן׳אנקעטע צווישען די פארשטעהער פון די פרעמדע מלוכות מיט דער פראגע, וואס עס בעדייט געטהע פאר יעדען בעזונדערען לאנד, האבען זיך געמאלדען אלע אמבאסאדארען און געזאנדטע כדי אפצוגעבען אין נאמען פון זייערע לענדער און פעלקער כבוד און [illegible] דעם דייטשען דיכטער. אין שעהנע, ערהאבענע, טיילמאל ריהרענדע און טיילמאל סימפאטיש־נאיווע ווערטער האבען די פערטרעטער פון די מלוכות אויסגעדריקט זייער בעוואונדערונג פאר דעם גרויסען דיכטער, האבען פערזיכערט, אז זייער פאלק עהרט געטהען און איז שטאלץ דערויף, וואס דער דיכטער האט אויף דעם [illegible] אדער לויזערען, געהאט א שייכות צום געגעבענעם לאנד. אין די דאזיגע געפיהלען זענען געווען איניג די פארשטעהער פון פראנקרייך און פון בעלגיען, פון פוילען און פון דער טשעכאסלאוואקיי, פון אונגארן און פון רומעניען, פון פארטוגאל און פון די סאוויעטען. יא, אויך דער פארשטעהער פון דעם לאנד, וואו אלע ווערטען זענען געשטעלט געווארען אויפ׳ן קאפ, וואו עס ווערט געבויט א נייע קולטור, אויף אנדערע פרינציפען פאר דער בענעהמונג פון מענש און זיין ווערט, אויך דער פארשטעהער פון סאוויעטען־פערבאנד האט געמוזט ערקלערען, אז זיין לאנד נעהמט אריין אין דער ביי־געבויטער קולטור אלץ, וואס בעסטע, וואס איז געבליבען פון דער אלטער אויפ׳ן געביט פון גייסטיגען מענשליכען שאפען און די שאפונגען פון דעם ווימארער געהיימראט געהערען עס צו די בעסטע, וואס די מענשהייט האט ארויסגעגעבען.

* * *

„געווען איז פאר איהם אפען דאס בוך פון די שטערענס און גערעדט האט מיט איהם די כוואליע פון ים“ — מיט די ווערטער האט אנ׳אנדער גרויסער דיכטער כאראקטעריזירט דעם גרענעצלאזען פערנעהם פון געטהעס שאפען. געטהעס לעבען און שאפען געהערען צו די וועניגע, פאר וועלכע דער מענשליכער גייסט, וואס וויל זיי בענעהמען און דערגרונטעווען, שטעלט זיך אוועק מיט דעם טיפסטען עהרפורכט און בעוואונדערונג: די קראפט און די פילזייטיגקייט פון איינהאלט זענען מערקווירדיג און אונגעהויער. געטהע האט נישט אויסגעמיטען קיין שום זאך, וואס קאן נאר צוציהען און דערנעהערען דעם מענשליכען געדאנק און געפיהל: אלץ איז דורך געטהען אריינגעזאפט געווארען, אלץ האט געפונען אנ׳אויסדרוק אין דעם וואונדער־אוצר פון זיין שאפען: „פאעזיע און וויסענשאפט, פראקטישע פאליטיק און וועלט־פראבלעמען, פאלקסטימליכקייט און קאסמאפאליטיזם, געהיימנישען פון דער קונסט און סודות פון דער נאטור, פסיכאלאגיע פון דער פערזענליכקייט און הומאניטארע אלמענשליכע אידעאלען. עס איז נישטא קיין איין געביט פון דער ליטעראטור, וואו געטהע זאל נישט האבען איבערגעלאזט נאך זיך א טיפע שפור. דעם פסיכאלאגישען ראמאן פון נייצעהנטען יאהרהונדערט, האט ער צוגעגרייט מיט זיין „ווערטער“, דעם שטייגער־ראמאן מיט זיין „ווילהעלם מייסטער“. אלס ליריקער האט געטהע געגעבען דעם אנהויב פאר דער פרייער און אויפריכטיגער דיכטונג פון די שפעטעריגע דיכטערישע דורות. מיט זיין „פאוסט“ האט ער די דראמע אויפגעהויבען צו אנ׳אונדערגרייכבארער הויך און בעדייטונג; ער האט פון דער דראמע־קונסט געמאכט אנ׳אויסדרוק פון די שטרעמונגען ספקות און וואקלענישען נישט בלויז פון איין עפאכע, נאר פון דער גאנצע מענשהייט“ (ג. צ.) ער האט דערוועקט און געפלעגט דעם אינטערעס צו דער אנטיקער קלאסישער קונסט און ער האט געוועקט די סימפאטיעס צו דעם פאלקסשאפען.

דאס בוך פון דער נאטור איז פאר איהם געווען אפען און ער האט פריי געלייענט אין דעם בוך: זיינע ארבייטען אויפ׳ן געביט פון דער נאטור־וויסענשאפט האבען נישט פערלוירען זייער בעדייטונג, אויך אין די ווייטערדיגע צייטען, ווען די נאטור־וויסענשאפט איז אריין אין פעריאד פון איהר מעכטיגסטער ענטוויקלונג און אויפבליהונג. זיין ערודיציע איז געווען אונגעהויער און אונגעהויער רייך זענען געווען די געביטען פון דער וויסענשאפט, קונסט, דיכטונג, פילאזאפיע, קריטיק, איבער וועלכע ער האט געארבייט. ווימאר, וואו געטהע האט פערבראכט דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען, איז געווארען אין זיין צייט דער צענטער פון דער איראפעישער קולטור. אהין פלעגען קומען וואו אין א הייליגער וואנדערשטאט געלעהרטע, שריפטשטעלער, נאטוראליסטען, דיכטער, דענקער פון דער גאנצער וועלט. ווייל דא איז געזעסען דער מענש, וועלכער האט אלצדינג אריינגענומען אין קרייז פון זיין געניאלען אויג, פון זיין געניאלען חוש און פערשטאנד. נישט געווען קיין איין אנגעזעהענער פארשטעהער פון מענשליכען גייסט אויף די פערשידענארטיגסטע געביטען, מיט וועלכען געטהע זאל נישט האבען געשטאנען אין פריינדליכער קארעספאנדענץ.

געטהע האט אין זיינע ווערק געשטעלט מיט דער גרעסטער דריסטקייט פאר זיין צייט די ערנסטע סאציאלע פראבלעמען (ווילהעלם מייסטערס וואנדער־יאהרען). ער גיט דעם אנהויב פאר די פרוכטבארע געזעלשאפטליכע טעאריעס, וועלכע זענען שפעטער ענטוויקעלט געווארען אין דער פראנצויזישער, דייטשער און רוסישער ליטעראטור. וואס עלטער ער ווערט, אלץ פרעמדער ווערט איהם דער קאסטען־גייסט, אין וועלכען ער איז אויסגעוואקסען, עס ווערען איהם פיינדליך די כוחות, וואס האלטען געצוואונגען די סאציאלע און פאליטישע ענטוויקלונג פון פאלק, ער רופט צו אנ׳אנדער אידעאלער ארדנונג, ביי וועלכער די כוחות, וואס דרעמלען אין די ברייטע פאלקס־מאסען, זאלען קאנען זיך פריי ארויסווייזען און ענטוויקלען. ער סקיצירט א געזעלשאפטליכע סטרוקטור, וואס דערמאהנט אין פיל הינזיכטען די סאציאליסטישע.

דעם גאנצען פאטאס פון זיין לעבען און שאפען, פון מענשליכען געדאנק און געפיהל, פון מענשליכע שטרעבונגען, אידעאלען און דערגרייכונגען לעגט געטהע אריין אין זיין אונשטערבליכען „פאוסט“. אלץ, וואס דער דיכטער האט אליין איבערגעלעבט און איבערגעפיהלט, די טיטאנישע אויפברויזען פון יוגענד, די דרייסטקייט פון געדאנק, וואס האט געפרובט דערגרייכען די סודות פון יצירה, די אונצופרידענהייט מיט דער וויסענשאפט און מיט׳ן לעבען, די שטרעבונג פון מענשען צו רוהם און רייכקייט אלס צו די פאקטארען, וואס דארפען ברענגען גליק, די ליבע צו דער פרוי, און דער צויבער און שקר פון פרויען־ליבע — דאס אלץ איז אריין אין דער מעכטיגער און געדאנקען־ און געפיהלען־רייכסטער פאעמע פון דער וועלט־ליטעראטור אין „פאוסט“.

דעם אפאטעאז פון זיינע געדאנקען וועגען זין פון מענשליכען לעבען, וועגען אידעאל פון די מענשליכע שטרעבונגען און זיין ארט אין דער געזעלשאפט האט געטהע געגעבען אין דעם צווייטען טייל פון „פאוסט“. דער ציל פון דער מענשליכער עקזיסטענץ איז די אומאויפהערליכע און אונדערמידליכע ארבייט לטובת דעם גאנצען, לטובת דער מענשליכער געזעלשאפט. דער פערביטערטער און אין אלעמען ענטוישטער פאוסט קומט אין לעצטען רעזולטאט פון זיינע איבערלעבונגען צום דאזיגען אויספיהר: אט דאס איז דער ציל פון לעבען. פאוסט האט אלץ דורכגעמאכט און אין אלעם זיך געזעטיגט, א מידער, אויסגעשעפטער, בלינד געווארענער, געפינט ער אין לעצטער פועל יוצא א בעפרידיגונג אין בעוואוסטזיין, אז א דאנק איהם ווערט אויפגעלעבט א גאנץ לאנד און טויזענטער פרייע וועזענס געפינען וואוילשטאנד אין פרייער ארבייט. אין דער דאזיגער ארבייט פאר׳ן וואויל פון כלל געפינט ער זיין דערלעזונג, דא קאן שוין מעפיסטאפעל מעהר קיין שליטה איבער איהם נישט האבען און דאס „אייביג ווייבליכע“ אין דער פערקערפערונג פון גרעטכען בעט פאר דעם, וועלכער האט ענדליך געפונען דעם ווירקליכען וועג און דעם אמת׳ען זין פון לעבען און ליידען.

אין אנהויב איז געווען די טאט. די טאט אלס ערשטע און וויכטיגסטע אויפגאבע פון מענשען, די טאט אלס איבערגעגעבענהייט צום מענש, אלס פאקטאר פון אויסבעסערען, פון פערפיינערען דאס מענשליכע לעבען — דאס איז די ענטגילטיגע פילאזאפישע אויפפאסונג, צו וועלכער עס קומט אין רעזולטאט פון זיין לאנגען און רייכען לעבען דער געניאלער דיכטער. דאס ווערט זיין לעצטער געבאט פאר די קומענדיגע דורות. דער דיכטער, וועלכער האט אנגעהויבען מיט עפעקטפולער אבער עגאאיסטישער איינגעלעבטקייט אין זייך און אייגענער געניאליטעט, ענדיגט מיט דעם אפאטעאז פון ליבע און איבערגעגעבענהייט צו דער גאנצער מענשהייט, מיט דעם רוף צו דינען דעם מענש.

דאס איז באמת איינס פון די שעהנסטע לעבענס, וואס זענען אונז בעקאנט אין דער געשיכטע פון מענשען! אין געטהען האט די נאטור דערגרייכט איהר גרעסטע הארמאניע, שעהנקייט און גלייכגעוויכט. ער האט לויט דעם אויסדרוק פון דיכטער „אין די ראהמען פון ערדישען דערגרייכט אלץ, וואס איז דערגרייכבאר פאר׳ן מענשען“. פאר זיין גייסט זענען נישט געווען קיין גרעניצען, קיין אפהאלטען, קיין מחיצות. און נאך א לאנגען לעבען, רייך אין די סאמע פערשידענסטע פארמען פון מענשליכען שאפען איז ער רוהיג און מאיעסטעטיש אוועק פון דער וועלט אין ערשטען פריהלינגס־טאג, דעם 22־טען מערץ 1832, איבערלאזענדיג פאר די קומענדיגע דורות אנ׳אוצר פון געדאנקען און געפיהלען, וואס זענען איינגעשמידט אין וואונדערליכע פארמען פון דיכטערישען און פילאזאפישען ווארט.

* * *

ווען מען האט אין דייטשלאנד זיך אנגעהויבען גרייטען צו די הונדערט־יאהריגע געטהע־פייערליכקייטען, איז אין די קרייזען פון דער דייטשער אינטעליגענץ, פון דער אינטעלעקטועלער עליטע אויפגעהויבען געווארען די פראגע: צי דארף מען בכלל איצט פייערען געטהעס אנדענק? צי שטעהט נישט די גאנצע דייטשע ווירקליכקייט אין אזא שרייענדיגען ווידערשפרוך צו זיין הויכען גייסט, אז יעדע מאסען־פייערונג וועט ביים הייטיגען טאג זיין נישט עפעס אנדערש ווי א לעכערליכע און צבוע׳שע קאמעדיע? וואס פאר געמיינזאמעס האט דער טעמפער מענשען־האס, וואס שפרייט זיך ווי א פינסטערער וואלקען איבער דעם דייטשען לאנד, מיט דעם ערהאבענעם גייסט פון געטהען? ווי קומט דער קאסמאפאליטישער אלמענשליכער אידעאל פון געטהען צו דער ענגקייט און בעשרענקטקייט, וואס הערשט אין די מאסען פון קליינבירגערטום און אפילו ביי גרויסע שיכטען פון דער דייטשער אינטעליגענץ?

וואס האט צו טון דער אלימפישער ריז געטהע, וועלכער האט מיט דעם גרעסטען אינטערעס פערפאלגט און געבענשט די דערגרייכונגען פון דער אלוועלטליכער דיכטערישער יוגענד פון זיין צייט, ווי מיצקעוויטש, בייראן, מאנצאני, פושקין, מיט דער מענטאליטעט וואס פאדערט אויסצוראטען אזעלכע קרוינען פון דייטשען און מענשליכען שאפען, ווי יאקאב וואסערמאן, ארנאלד און סטעפאן צווייג, מאקס בראד און עמיל לודוויג, דערפאר, וואס זיי קומען ארויס פון יודען?

געטהען איז דער איצטיגער גייסט געווען אינגאנצען פרעמד. דעם מענש, וועלכער האט אלצדינג בעגרייפט און אלצדינג פערשטאנען, זענען געווען פרעמד די ענגע גרעניצען פון לאנד־שאוויניזם. איהם איז געווען פרעמד דער איצט מיט אזא הארטנעקיגקייט פראפאגירטער האס צו אנדערע פעלקער און ראסען, וואס דאס איז געווארען דאס גייסטיגע ברויט פון זיינע נישטיגע עפיגאנען. אט דער האס, פון וועלכען היינע האט בייסיג חוזק געמאכט, שרייבענדיג אין יאהר 1835: „זייט אויף דער וואך, פראנצויזען.... איך ווינש אייך גוטס און דעריבער זאג איך אייך דעם ביטערען אמת: אייך האט מען אין דייטשלאנד נישט ליב. איך ווייס נישט גענוי, וואס מען ווארפט אייך פאר. אין גע־

(ווייטער זעה 14־טע זייט)

ווי מען האט געלערנט אין די ישיבות פון אמאליגע בבל

(ענדע פון דער 8-טער ז״יט))

חורבן פון בית - המקדש. די מעשה איז פאָל־גענדע:

אַ געזעל ביי אַ בעל מלאכה האָט זיך פער־ליבט אין בעל מלאכה'ס ווייב. איינמאָל האָט דער בעל מלאכה נויטיג געהאַט געלד. זאָגט צו איהם דער געזעל: שיק אַריין צו מיר דיין ווייב, וועל איך דיר דאָס געלט אַנטלייען. האָט ער אַהינגעשיקט זיין ווייב, צום געזעלן, האָט דער געזעלן זי פער־האַלטען ביי זיך גאַנצע דריי טעג. אויפ'ן פערטען טאָג איז דער בעל־מלאכה געקומען צום געזעלען זיינעם און געפרעגט: מיין ווייב, וואָס איך האָב צו דיר געשיקט, וואו איז זי?

— איך האָב זי באַלד אָפּגעפּערטיגט — האָט דער געזעלען געענטפערט — נאָר איך האָב גע־הערט, אַז יונגעלייט האָבען זיך איבער איהר לוסטיג געמאַכט אונטערוועגנס.

— וואָס־זשע זאָל איך טון מיט איהר? — פרעגט דער בעל מלאכה.

— גט זי! — זאָגט דער געזעלען.

— זי האָט אָבער אַ גרויסע כתובה — זאָגט דער בעל־מלאכה — און איך האָב נישט קיין געלד.

— איך וועל דיר לייען דאָס נויטיגע געלד. באַהל איהר אָפּ איהר כתובה און גט זי — ענט־פערט דער געזעלען. און אַזוי איז געווען.

אָבער קוים האָט דער בעל־מלאכה איהר גע־געבען גט, האָט דער געזעלען מיט איהר חתונה געהאַט. געקומען די צייט, וואָס דער בעל־מלאכה האָט געדאַרפט סלוק'ן זיין חוב און האָט נישט גע־האַט קיין געלד האָט דער געזעל איהם גענומען צו זיך, ער זאָל איהם אָפּאַרבייטען דעם חוב. פלעגט דער געזעל מיט זיין ווייב זיצען און עסען און טרינקען און דער בעל־מלאכה פלעגט זיי בעדינען. זענען איהם זיינע טרעהרען געפאַלען פון די אויגען אין זייערע וויין־גלעזער אַריין. אט אין דער בייזער שעה איז ירושלים'ס גורל אונטערגעשריבען גע־וואָרען חרוב צו ווערען...

דאָס רחמנות־געפיהל און דאָס גערעכטיגקייטס־געפיהל האָבען איהם אויך דיקטירט זיין בעציהונג צום אַרבייטער.

ער האָט עס געזעצליך פעסטגעשטעלט אַז דער אַרבייטער מעג חרטה האָבען און אוועקוואַרפען די אַרבייט אַפילו אינמיטען העלען טאָג, ווייל דער אַרבייטער איז נישט קיין קנעכט; זיין פרייע פער־זענליכקייט בלייבט פריי, אַפילו ווען ער האָט עס אונטערגענומען צו טאָן אַרבייט פאַר וועמען עס איז אינטערעסאַנט איז אין דעם פרט פאָלגענ־דער פאַקט:

רב'ס אַ פריינט, דער בעוואוסטער רבה בר־בר חנא, האָט געדונגען אַרבייטער זיי זאָלען איהם אַריבערטראָגען אַ פאַס וויין פון איין אָרט אין אַנ־דערען, זענען זיי הפּנים געווען גרויסע בריות, האָ־בען זיי אַראָפּגעוואָרפען די פאַס אויף דער ערד און אויסגעגאָסען דעם וויין. האָט רבה בר־בר חנה אַראָפּגעצויגען פון זיי זייערע הילעס פאַר'ן שאָדען. האָט רב צו איהם געזאָגט, פערהאַן אַ פסוק וואָס זאָגט: „שטענדיג זאָלסטו געהען אין וועג פון די גוטע", האָט רבה אָפּגעגעבען די אַרבייטער זייערע הילעס. דאַן האָבען די אַרבייטער געזאָגט צו רב'ן: „מיר זענען אָרימעלייט", מיר האָבען נישט מיט וואָס אַהיים צו געהען, האָט רב געזאָגט צו רבה'ן: „בעצאָהל זיי וויפיל זיי קומט". האָט רבה געפרעגט: „איז טאקע דער דין אַזוי?" „דער דין" — האָט רב געענטפערט — „איז טאקע נישט אַזוי; דער פסוק זאָגט אָבער: דעם שטייגער פון צדיקים זאָלסטו שטענדיג אָפּהיטען". און רבה האָט בעצאָהלט די אַרבייטער זייער לוין אויך...

און ער האָט האַרב געשטראָפט די קהל'שע גבאים, אויב זיי זענען נישט עהרליך געווען; און די פרנסים, וואָס האָבען זיך גרויס געהאַלטען, האָט ער געוואָרענט פאַר אַ שלעכטען סוף: און ראשי ישיבות האָט ער נישט געשוינט, און די וואָס ציהען אַרויף אויף זיך אַמאַסקע פון אַ תלמיד־חכם, הגם זיי זענען עס נישט, פערזיכערט ער, אַז אין גאָט'ס מחיצה וועלען זיי נישט שטעהן... און פיל צבוי־עקעס האָבען מחמת רב'ס רייד זייערע מאַסקעס אַראָפּגעצויגען.

און ווייל ער האָט געפאָדערט גאַנצקייט און אויפריכטיגקייט, אמת און גערעכטיגקייט פון אַנ־דערע, האָט ער דאָסזעלבע פון זיך אויך געפאָ־דערט. און וואו ער האָט הושד געווען זיך אַליין, אַז ער איז אומגערעכט, האָט ער זיך נישט געשעמט און געזוכט דאָס צו פעררריכטען.

אַז איז געווען, בעת ער איז דאָס צווייטע מאָל געווען אין ארץ־ישראל, האָט ער זיך פערהאַלטען בריגגשעציג צו רבי חנינא בר חמא, רבי חנינא איז ברוגז געוואָרען. איז דרייצעהן ערב יום־כפור'ן נאָכאַנאַנד רב צו איהם געגאַנגען איהם איבערבע־טען און יענער זאָל איהם מוחל זיין — הגם רבי חנינא האָט פון איהם הערען נישט געוואָלט, ווי עס איז שוין אין אַ פריהערדיגען אַרטיקעל דער־מאָהנט געווען.

און נישט בלויז צום גרויסען תלמיד־חכם רבי חנינא האָט ער זיך אַזוי פערהאַלטען. מיט אַ פשוט'ן קצב האָט ער אַמאָל געהאַט אַ סכסוך, וואו רב איז איינענטליך גערעכט געווען, און האָט דערצו גע־רעכענט, אַז יענער וועט קומען איהם איבערבעטען. נאָר, אַז יענער איז נישט געקומען, איז רב געגאַנ־גען ערב־יום־כפור דעם קצב איבערבעטען און איהם זאָגען, אַז ער איז איהם מוחל — די בעלידיגונג:

הגם מען האָט איהם געוואָרענט, אַז יענער איז אַ גראָבער־יונג און קאָן איהם נאָך בעלידיגען, וואָס איז אויך געשעהען.

3.

ווייל רב'ן איז וויכטיג געווען דער כבוד פון מענשען און די זעלבסטשטענדיגקייט פון מענשען, און ווייל ער האָט גרויס מיטלייד געהאַט מיט'ן אונ־טערגעוואָרפענעם און בעהערשטען, דערפאַר האָט ער אַלעמאָל געזוכט צו שטיצען דעם שוואַכען, דעם אָרימען און דעם וואָס איז אָנגעוויזען אויפ'ן אַנ־דערען. דערפאַר זיין פערהאַלטען־זיך צום אַרביי־טער. דערפאַר זיין פערהאַלטען־זיך צו אָפּגאַרער און געמאַסקירטע, און דערפאַר אויך זיין פערהאַל־טען־זיך צו דער פרוי און זיין שוץ פאַר איהר געגען פאָטער, ווי געגען מאַן.

דערפאַר, קודם כל, זיין אָנזאָג: „קיינמאָל זאָל אַ מענש נישט אָנוואַרפען קיין איבעריגע אימה ביי זיך אין שטוב"; און „קיינמאָל זאָל דער מאַן נישט מצער זיין ווייב אַפילו מיט ווערטער בלויז — ווייל אַ פרוי גיסט גרינג טרעהרען און איהר צער איז זעהר גרויס". און „ווער עס פערהאַלט זיך צו זיין ווייב נישט אָנשטענדיג, נישט צניעות'דיג און נישט ווי ביי לייטען — דאַרף ער בעצאָהלען די כתובה און זיך גט'ן; ווייל ער נישט געבען איהר קיין עסען, דאַרף ער געבען גט מיט כתובה". און הגם רב אַליין האָט געהאַט אַ ווייב אַ גרויסע צו'להכעיס ניצע, פלעגט ער דאָך רעדען מיט איהר געלאַסען און ליבהאַרציג, אַזוי אַז אַ תלמיד זיינער האָט אַמאָל געזאָגט, אַז דאָס רעדען זיינס מיט זיין פרוי פלעגט נאָך אַפילו אויף דער עלטער מאַכען דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט גערעדט מיט איהר דאָס ערשטע מאָל....

און דערצו — האָט דאָס ווייב אַ רעכט צו זאָגען: איך בין דיר מוחל דאָס עסען, און וויל נישט טון קיין אַרבייט אין שטוב, און וואָס די פרוי טוט אויף מעהר ווי די שטוב־אַרבייט פאָר־דערט, געהערט צו איהר, און דאָס געצאָהלט, וואָס זי בעקומט ווי שאָדען־ערזאַץ דערפאַר, וואָס זי איז גע'ביזוק'ט געוואָרען, געהערט נישט דעם מאַן, נאָר דער פרוי — און עהנליכע אַנדערע תקנות און די־נים האָט רב פעסטגעשטעלט לטובת דער פרוי און זי צו בעפרייען פון איבעריגען עול מצד דעם מאַן.

און נישט נאָר דאָס.

בנוגע דעם פאַמיליען־לעבען איז בבל דאַן געווען זעהר צולאָזען, האָט זיך אַ בחור בעגעגענט מיט אַ מיידעל צום ערשטען מאָל, איז רעכט גע־ווען, אַז איך אַ ווילע אַרום זאָלען זיי שוין זיין חתונה־געהאַטע. און אָפט איז דער גאַנצער ענין קידושין פאָרגעקומען ווי אַ קינדער־שפּיל, און על־טערן פלעגען אָפט פערקויפען זייערע מינדער־יעהריגע טעכטער פאַר ווייבער, צו וועמען די על־טערן איז געווען געפעלען, אָפט האָט דער חתן נישט געזעהען די כלה ביז נאָך דער חופה, און אויב זיי זענען זיך נאָכדעם נישט געפעלען געוואָ־רען, האָט זיי שוין קיין צרות און קיין צער נישט געפעהלט.

רב האָט געמאַכט אַ סוף צו דעם שטייגער לעבען.

די עלטערן איז פערבאָטען געוואָרען חתונה צו מאַכען זייערע קליינע טעכטער, ביז וואַנען זיי וואַקסען־אויס און זאָגען בפירוש: דער און דער געפעלט מיר; און מלקות האָט ער געלאָזט געבען, דעם, וואָס האָט זיך ערלויבט מקדש צו זיין אַ פרוי ביי דער ערשטער בעגעגעניש, נישט קענענ־דיג זי און נישט וויסענדיג, וואָס פאַר אַ מין מענש זי איז. און מלקות האָט ער געלאָזט געבען דעם, וואָס נאָכדעם ווי ער האָט אָפּגעג'גט זיין ווייב האָט ער געזוכט דעם גט מבטל צו זיין, כדי זי זאָל בלייבען אַנ'איביגע עגונה און מעהר נישט קאָנען חתונה האָבען.... און רב'ן געהערט די תקנה, אַז אַ טאָכטער ירש'ענט גלייך מיט'ן זוהן פון די גיטער, וואָס די מוטער האָט איבערגעלאָזט.

און קליינע קינדער האָט ער שטאַרק ליב גע־האַט. ער פלעגט זאָגען, אַז דאָס וואָס עס שטעהט אין תהלים: „ריהר נישט אָן מיינע געזאַלבטע" — איז דאָס געמיינט, אַז די „חדר־קינדער" זאָל מען נישט אָנריהרען. „יונגער פון זעקס יאָהר, זאָל מען אַ קינד נישט נעהמען צום לערנען; בעשטראָפען אַ קינד זאָל מען העכסטענס מיט אַ גרינגער רצועה פון קאַלבס־פעל: אַפילו אַ קינד, וואָס האָט אַ שווע־רען קאָפּ, טאָר מען נישט דערווייטערען פון שול, און שטענדיג זאָל אַ מענש אָנווענדען ביים לערנען מיט אַ תלמיד די קירצסטע מעטאָדע"...

אַזוי האָט רב, אין די 24 יאָהר, וואָס ער איז געווען אין בבל (זעה דור דור ודורשיו פון א. ה. וויס, באַנד 3, ז. 161) אַרומגענומען און גע־פורעמט דאָס גאַנצע יודישע לעבען. געשאַפען אָר־דענונג, געמאַכט תקנות און גרויס־דערצויגען טוי־זענדער תלמידים. וואָס האָבען אָנגעהאַלטען דאָס תורה־לערנען אין בבל, וואָס האָט געגאָלטען פאַר דער גאַנצער יודישער וועלט, אַנ'ערך פון 7—8 הונדערט יאָהר. און דער תלמוד־בבלי, וואָס איז דאָרט געשאַפען געוואָרען, גילט דאָך ווי דער באַדען פון טיף־געוואָרצעלטען יודענטום ביז'ן היינטיגען טאָג. און דאָס אַלץ האָט מען צו פערדאַנקען דעם גרויסען פרוב, וואָס רב האָט אונטערגענומען, און מיט גליק אונטערגענומען, צו בעפרייען דאָס בבלי־שע יודענטום פון דער ארץ־ישראל'דיגער, רעלי־גיעזער אָדער גייסטיגער איבערהערשאַפט.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

איך בין א פאסטוכער

איך בין אַ פאַסטוכעל,
אַנ'אַלטישקער פאַסטוכעל.
איך האָב אַ שעפּעלע,
איין שעפּעלע נאָר;
האָט עס אַ בלאָנד קעפּעלע
געגרויזטע האָר;
האָט עס ליכטיגע אויגעלעך
ווי זון פייגעלעך
אַ פּאָר,
און אַלט איז עס
דריי יאָהר,

בין איך אַ פאַסטוכעל,
אַנ'אַלטישקער פאַסטוכעל,
פייפער און ציטער
איבער מיין שעפּעלע
מיין איינציגעס נאָר:
עס זאָל נישט בלאָנקען
אין געסעלע הונגעריג,
עס זאָל נישט בלאָנדזשען
אין שטעטעל עלענד
מיט צעפּאַטעלטע האָר.

פייף איך אַ פייפעל
ווי אַ פרעהליכער טייפעל,
זינג פאַר מיין שעפּעלע
מיין איינציגעס נאָר:
עס זאָל נישט אוועק
פון מיין אָרים הויפעלע
עס זאָל זיין ב'ימיר
אויף לאַנגע יאָהר.

א. שסאלניסאוו.

דער שפיגעל און די מאלפע

אין שפּיגעל זעהט אַ מאַלפּעלע איהר צורה'קע
דערלאַנגט זי בערלען מיט'ן פוס אַ טורקע.
„אי, בערלע, גיי זעה נאָר פאָרט
אַ מאָדנעם פּרצוף דאָרט!
סאַ מיאוסע מינעס און העוויות!
גלויב מיר, אַז איך
וואָלט אָנגעטון אַ מעשה זיך,
ווען איך וואָלט זיין פון דעם מין חיות,
כאָטש... ס'איז דאָך נישט פאַר דיר קיין בייעס,
איך האָב אויך חברטאָרינס שיינע,
פערקרימענישען עטליכע אַזוינע,
איך קען זיי פלעמען ווי איינע."
אַנשטאָט בעלייטיגען אַ חברטאָרין,
זאָגט דאָס צווייטע:
זוך אפשר אין זיך גופא אַ חסרון,
זאָגט בערל איהר, ווי אַ ידיה,
נאָר בערלס עצה פאָלגט די מאַלפּע נישט.

קרילאָוו.

פלוידער-מעשה

— פון —

א. קראַקאָווסקי

אין אַ ליכטיגער פינסטערער נאַכט, שבת צווי־אַ זייגער ביינאַכט זיץ איך אַזוי נאָך דער הבדלה און טראַכט: אַז עס וואָלט היינט געווען פורים, וואָלט איך געגאַנגען צו מיין באָבען נאָך חנוכה־געלד, און זי וואָלט מיר זיכער גע'עבען — די לעפעל מיט די גאָפּעל צו כשר'ן אויף פסח.

געהענדיג אַזוי מיט'ן טאַטען נאָך וויין, זאָגט מען מיר אָן, אַז מיין כלה איז געבאָרען געוואָרען. קום איך אויפ'ן ברית, שטעלט מען מיר אוועק האַקען הערינג, אַנטלויפען די הערינג פון מולטער אין גלייך דורכ'ן קוימען, כאַפּ איך זויער־מילך, פלעכט שטריק און ציה זיך נאָך די הערינג, פליהען זיי אַרויף אויפ'ן הימעל, איך — נאָך זיי, פאַל איך אַראָפּ מיט אַ שטיק הימעל.

כאַפּ איך אַ בלעטעל לאָקשען, פערלאַטע די הויזען און קריך ווייטער. זעה איך — ווי טויטע לעבעדיגע מתים גליטשען זיך אויף אַ סאַלדאַטסקען לונג־און־לעבער, גליטש איך זיך אויך. פאַל איך אַרויף אויף אַ בוים. הער איך — אין בוים פישטשען 12 געבראָטענע קאַטשקעלעך. דורשטיג בין איך זעהר. דערזעה איך אַ לעבעלע אין בוים, רוק איך אַ פינגער — ס'געהט נישט, אַ האַנט — ס'געהט נישט, בין איך דער גאַנצער אריינגעקראָכען.

אָנגעגעסען זיך, כ'וויל אַרויס — ס'געהט נישט. דערמאָהן איך זיך, אַז ביי מיין זיידען איז פערהאַן אַ העקעל, צוהאַקט דעם בוים און אַרויסגעקראָכען. דערזעה איך — ביי מיר איז צעריסען אַנ'אַרבעל. כאַפּ איך אַ נאָדעל מיט אַ באַוועל און וויל פער־ריכטען, פערטשעפּעט זיך דער באַוועל אָן דעם קוימען פון אַ פינפשטאָקיגען הויז. קריך איך אַרויף אויפ'ן קוימען און וויל אָפּטשעפּען דעם באַוועל, פאַל איך אַריין אין קוימען און גלייך אונטען אין אויווען, וואו ס'האָט זיך געקאָכט ביי מיין עלטערער טאָכטער אַ טעפּעל באָרשט.

ליג איך דערווייל און קאַראַפּשקע זיך. אז איך וועל אַרויס אַ לעבעדיגער, וועל איך אייך ווייטער דערציילען.

דודל און דאס פליגעלע

— פון —

י. קיפּניס

געגאַנגען איז דודל אין קלייט קויפען אַ מעקער. איז נאָך געווען פריה. זעהט ער — אַ היני־דעלע געהט. לויפט ער עס כאַפּען. לויפענדיג איז איהם אַרויס אַ טראָפּען שווייס אויפ'ן שטערן.

פליהען צווי פליגעלעך קליינע, איינע איז אַלט אַ טאָג און איינע — צווי טעג.

רופט זיך אָן דאָס ערשטע:

— די זעהסט? ביי דעם מענשען אויפ'ן שטערן — אַ באַרג.

— איך קאָן אַריבערפליגען אָהן האַלטע־ניש און טוט אַ פליה צו דודל'ן אויפ'ן שטערן פערטשעפּעט אַ פיסעלע און קען נישט אַרויס. האָט דודל אין דער גיך אוועקגעלאָזען די הון און געכאַפּט דאָס פליגעלע אין האַנד און וויל עס נישט אַרויסלאָזען.

האָט זיך ביי איהם גענומען דאָס פליגעלע בעטען:

— מענש, מענש, לאָז מיך אָפּ! מיין שוועס־טערל וואַרט אויף מיר! איהר איז איין טאָג און מיר צוויי.

— וועסטו מעהר נישט קריכען צו מיר אויפ'ן שטערן?

— מעהר נישט.

— טאָ, שווער זיך!

— איך ווייס נישט ווי אַזוי.

זאָג: אָרענע, באָרענע, ווייצענע קאָרענע...

האָט אויפגעעפענט דודל די האַנד, איז דאָס פליגעלע אַוועק זוכען איהר שוועסטערל און דודל איז אוועק קויפען אַ מעקער.

עקוואדאר

(לענדער און פעלקער)

די רעפּובליק עקוואדאָר רופט זיך אַזוי, ווייל די פאַר וואָס זי געפינט זיך אויף דער ליניע פון דער ערד, וואָס רופט זיך די עקוואַטאָר־ליניע, די סאַמע מיטעלע ליניע פון דער ערד, וואָס געפינט זיך אַם־שטאַרקסטען אויסגעשטעלט דער ווירקונג פון דער זון, אין דרום זייט גרעניצט זיך די רעפּובליק מיט פערו, אין צפון מיט קאָלאָמביא, אין מערב זייט מיט דער אמאזאנען־געגענט פון בראזיל, און אין מזרח זייט האָט זיך דאָס לאַנד דעם פאַציפישען אָקעאַן. דער שטח פון דעם לאַנד איז נאָך נישט בעשטימט, מחמת עס פיהרט אַנ'אַלטען סכסוך מיט פערו פון איין זייט און מיט קאָלאָמביא פון דער אַנדערער זייט איבער גרויסע שטרעקעס לאַנד פון דער אַמאַזאָנען־געגענט. אָט די שטרעקעס, וואָס בילדען איהר גרעניץ מיט בראזיל, געפינען זיך איצט ביי פערו און קאָלאָמביא.

דער קלימאַט אין דעם לאַנד, וואָלט געווען נישט אויסצוהאַלטען ווען עס וואָלט נישט גע־שטאַנען אויף אַ הויכען אָרט איבער'ן ים. פערהאַן אין עקוואדאר הויכע בערג, אויף וועלכע עס ליגט איביגער שניי. עס זענען אָבער פערהאַן טאָלען אויף וועלכע עס איז שווער צו וואוינען איבער דער היץ, די בעפעלקערונג, העכער דריטהאַלבען מיליאָן, וואוינט מעהרסטענס אויף די הויכע ערטער.

איידער די שפּאַניער האָבען פערנומען דאָס לאַנד, צוריק מיט 400 יאָהר, אין יאָהר 1531, איז עס געווען אונטער דער הערשאַפט פון די אינ־קאַס, דערזעלבער אינדיאַנער שבט, וואָס האָט גע־הערשט איבער פערו; דאָס לאַנד איז אָבער נישט געווען אַזוי רייך ענטוויקעלט ווי פערו. בעפרייט האָט זיך דאָס לאַנד פון די שפּאַניער אין יאָהר 1822.

די הויפּט־בעשעפטיגונג אין דעם לאַנד איז אַגריקולטור און פיה־צוכט. מען קולטיווירט דאָרט אויך קאַווע, גוטען קאַקאַא און צוקער־רער און מען ליהרט אַרויס קאַוטשוק, פּיטערוואַרג און גאָלד.

די הויפּט־שטאָט פון עקוואדאר איז קיטאָ און איהר הויפּט־האַפען איז גוואַיאַקיל.

ענדעקישע סטודענטען ווארפען חלשות־באמבעס אין דער האלע אויף נאוואמיעסקא 19

יודישע סוחרים פאלען אין חלשות.—קונים נוצן אויס די פאניק און אנטלויפן מיט די פעקלעך סחורה

איין סטודענט ארעסטירט און בעפרייט

ווי בעוואוסט האבען די האלע־סוחרים א גאנץ יאהר געווארט אויף דעם „גאלדענעם דאנערשטאג״ ווען דער ארבייטער קומט אין דער לעצטער מינוט צופעס איינקויפען אויף יום־טוב.

בעכטען פארנאכט, ווען די האלע אויף נאוואמיעסקא 19 איז געווען איבערפולט מיט קונים, האט זיך פלוצליג דערפיהלט א שרעקליכער ריח פון גאז. דער ריח האט זיך וואס אמאל פערשטארקט, אזוי אז א סך מענשען זענען געפאלען אין חלשות. איינער האט דעם צווייטען געראטעוועט מיט וואסער.

אין די האלע איז געווארען א געוואלדיגע פאניק, דאס האבען אויסגענוצט די קונים, וועלכע זענען אנטלאפען מיט די פעקלעך פאר וועלכע זיי האבען נישט בעצאהלט.

אין פלוג האט מען געמיינט, אז דאס איז א שפיצעל פון גנבים, אבער ארויסגעשטעלט האט זיך עפעס אנדערש: — דאס שטיקעל ארבייט איז אויסגעפיהרט געווארען פון ענדעקישע סטודענטען. צו א בויד זענען צוגעקומען צוויי סטודענטען, און זיך געמאכט קויפען, און אויף דעם זעלבען ארט, האט מען געפינען אויף דר'ערד אן אויסגעשיטען פראשעק, פון וועלכען ס'האט זיך געפיהלט א שרעקליכער, שטיקענדיגער ריח. די זעלבע סטודענטען, ווען ס'האט זיך געמאכט די מהומה, זענען זיי ארויס פון די האלע, האבען אויסגעטון די סטודענטען־היטלעך, און אנגעטון מאטשעיאווקעס.

דער פרעזעס פון קליינהענדלער־פעראיין ה׳ לייבוש ראזענבערג האט אינטערווענירט אין פאליצי־קאמיסאריאט.

א פאליציאנט האט ארעסטירט איינעם פון די סטודענטען איהם אויסלעגיטימירט און בעפרייט.

די דאזיגע געשיכטע האט אויף די האלע־סוחרים געמאכט א פייגליכען איינדרוק.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע״
דירעקציע: ד: צעלמייסטער און א. בעזמאן.

לעצטע 5 פארשטעלונגען פון דושעק רעכטצייט

אײלט צו זעהן די לעצטע פאר־שטעלונגען פון דעם שענסטען אמעריקאנער בוף־קאמיקער
דושעק
רעכטצייט

פרייטאג, ד. 25. ד. ח. 9 אוו.
די גרויסע היסטארישע ביבלישע פארשטעלונג
קעניג
אחשורוש
אין 5 אקטען, 15 בילדער. מיט דער בעליבטער ארטיסטין און לירישע זינגערין
יוכבד זילבערג
צום 1-טען מאל אין לאדז אלס אסתר המלכה.

שבת, ד. 26-טען 9 אווענד
גאלדפאדען׳ס טראדיציאנעלע היסטאריע
שולמית
אין 4 אקטען, 5 בילדער מיט
יוכבד זילבערג
אין דער טיטעל־ראל.

אכטונג! א גרויסע סענסאציע פאר דעם לאדזער פובליקום.
פרייטאג, שבת ביי טאג און שבת אווענט
נאך די פארשטעלונגען וועט אונזער ליבער גאסט דושעק רעכטצייט
אויספיהרען די העכסט מוזיקאלישע, שפאנענדע סצענע, וואס איז נעשפילט געווארען פאר דעם אמעריקאנער פרעזידענט
„ברענגט מיר מיין מאמע פון יענער זייט״
מוזיק פון דושעק רעכטצייט.

זונטאג, ד. 27 ד. ח. און מאנטאג, ד. 28 די לעצטע 2 מאל
די גרויסע סוק־סעס־אפערעטע
פריילעכער ציגיינער
אין 3 אקטען פון ס. וואלף. מוזיק רעזשי דושעק רעכטצייט
מיט אנטייל די בעליבטע ארטיסטין־זינגערין יוכבד זילבערג

מאסע: מוזיק געזאנג טענץ

שבת ביי טאג 4 נאכמיטאג
צום 2-טען און לעצטען מאל
קעניג אחשורוש

זונטאג ביי טאג 4 נאכמ. צו יעדען בילעט א קינד בחנם — צום לעצטען מאל
איציקל גנב
אין 3 אקטן מיט דושעק רעכטצייט אין טיטעלראל

ס׳נעהמען אנטייל ס ר ו י ע ן: אמועל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן, יאקובאוויטש, רובינא
מ ע נ ע ר: אייזענבערג, אמועל, באלבירסקי, האניגבוים, הערשקאוויטש, האמבורגער, טופמאן
דיריגענט: ז ע ל מ א ן. טעכנישע לייטונג: ג ו ט מ א ן. סופלאר: א י י ז ע נ ב ע ר ג.

בילעטען ביי טאג־פרייזען	אווענד־פרייזען
פון 60 גר. ביז 1.60	פון 90 גר. ביז 2.60

בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע.

דאס עקספארט־פראבלעם

בעהאנדעלט אויף א קאנפערענץ פון דער האנדווערקער־קאמער

(2) אין דער לאדזער האנדווערקער־קאמער איז פארגעקומען א קאנפערענץ געווידמעט די אויסגאבען פון עקספארט פון האנדווערקער־אויס־ארבייטונגען.

רעפערירט דעם ענין האט דער לייטער פון דער עקספארט־אפטיילונג ביי דעם ראט פון די האנדווערקער־קאמערן אין ווארשא איגזש. סטעפאן ארטווינסקי. צ.א. איז בעשלאסען געווארען ספעציעל אויפ׳ן געביט פון מלבושים־קאנפעקציע צו ארגאניזירען קאאפעראטיווען, בכדי אין דעם מאמענט, ווען עס וועלען דערגרייכט ווערען איבער־ים־מערק פאר מלבושים־קאנפעקציע האבען א צוגעגרייטען אויספיהר־אפאראט פאר דירעקטער פראדוקציע אויסמיידענדיג אזוי ארום די קאסטבארע פערמיטלונג.

170 שטיק אומלעגאלע

חוטא־בייגעלניקעס און באניקערן־באנקירען

(2) כידוע גיט ארויס די אינדוסטריע־אפטיילונג ביים לאדזער מאגיסטראט בחנם דערלויבענישען אויפ׳ן פיהרען דעם גאסען־האנדעל.

אזעלכע דערלויבענישען זענען ארויסגעגעבען געווארען 750.

עס איז אבער פעסטגעשטעלט געווארען, אז אין לאדז זענען פערהאן מעהר ווי 920 גאסען־הענדלער, און בזה־האופן האנדלען 170 פערזאן אומלעגאל. בעמיהענדיג זיך אויסצומיידען די רעגיסטראציע.

די אינדוסטריע־אפטיילונג ביים מאגיסטראט האט זיך דעריבער געווענדט צו דער פאליציי, אז זי זאל כאפען די דאזיגע אומלעגאלע "גאסען־אינדוסטריעלער" וואס די פאליציי פיהרט אויך אויס בשלימות און שטעלט צו טעגליך אזעלכע חוטא־בייגעלניקעס און באניקערן־באנקירן צו דער אינדוסטריע־אפטיילונג.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אווענד.
בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

היינט

היינט, פרייטאג איז דער וואיעוואדען־אמט טעטיג ביז 1 א זייגער און מארגען, שבת — ביז 12 א זייגער.

דאס נארמאלע אמטירען וועט זיך אין וואיעוואדען־אמט אנהויבען ערשט דינסטאג, דעם 29. ד. ח.

• • •

(אג) היינט וועלען די ביורא׳ס פון דער עלעקטראווניע זיין אפען פאר אינטערעסאנטען בלויז ביז 12 בייטאג, מארגען וועלען שוין די ביורא׳ס זיין געשלאסען.

די תבואה־בערזע אין לאדז

בקרוב ווערט דער ענין א ווירקליכקייט

(אג) נעכטען איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון דער ארגאניזיר־קאמיסיע פון דער תבואה־ און סחורות־בערזע אין לאדז.

דורכ׳ן פלענום פון דער קאמיסיע איז ענדגילטיג אנגענומען געווארען דער סטאטוט פון דער בערזע, וואס איז שוין ארויבגעקוקט געווארען דורכ׳ן מיניסטעריום פאר האנדעל־ און אינדוסטריע.

א לענגערע דיסקוסיע האט ארויסגערופען די פראגע פון דעם בעשטאנד פון בערזע־ראט, וואס דארף בעשטיין פון 18 מיטגלידער און 8 פערטרעטער.

איצט וועט דער סטאטוט איבערגעשיקט ווערען אין מיניסטעריום צום ענדגילטיגען בעשטעטיגען.

אויספלוגען

די קולטור און טוריסטיק־סעקציע ביי דער ארבייטער ספארט־געזעלשאפט „מארגענשטערן״ ארדענט איין מארגען שבת אן אויספלוג אויף דער קאלעקטיווער קונסט־אויסשטעלונג מאניושקי 2. זאמעל פונקט אין לאקאל פון מארגענשטערן בזשעזשינער 23 פונקט האלב 11 פארמיטאג.

• • •

מארגען שבת 9 א זייגער פריה קומט פאר אן אויספלוג אין שטאטישען מוזעאום (פרייהייטס־פלאץ 2) פון דער ארבייטער טוריסטיק און לאנדקענטשאפט סעקציע ביי דער געזעלשאפט „אווענט־קורסען״ פאר ארבייטער.

פאר די עקסקורסאנטען וועלען געגעבען ווערען ספעציעלע ערקלערונגען.

דער זאמעל־פונקט און אינפארמאציעס — אין דער באראכאוו־ביבליאטעק זאכאדניע 63.

דאס געווינס פון 25 טויזענט זלאטעס אין דער קאלעקטור פון קורט וויטושיץ

אין 11־טען ציהונגס־טאג פון דער 5־טער קלאס איז דאס הויפטגעווינס פון דעמזעלבען טאג 25 טויזענט זלאטעס אויף נומער 57859 געפאלען אין אונזער שטאט דער גליקליכער לאס איז געווארען פערקויפט דורך דער קאלעקטור פון קורט וויטשיץ, פיעטריקאווער 141 דאס געווינס האבען געוויגען 3 ארבייטער פון אונזער שטאט.

אויפרוף פון דער סלאבאדקער ישיבה

די קריטישע לאגע פון אונזער גרויסער ישיבה כנסת בית־יצחק אין קאמעניץ (געגרינדעט אין סלאבאדקע) האט שוין דערגרייכט דעם העכסטען פונקט. עס פעהלט איינפאך אויס א שטיקעל ברויט צו דערנעהרען די הונדערטער תלמידי חכמים פון דער ישיבה, צווישען וועלכע עס געפינט זיך א גרויסער טייל פון רוסלאנד און אוקראינע.

איך דאנק דערום להרב הגאון המצוין ר׳ נחום יוסף גארעליק שליט״א (לאדז, קיליגסקי 117), וועלכער האט זיך מתנדב געווען צו זיין דער פערטרעטער פון אונזער הייליגער ישיבה, אין לאדז און איך בעט אלע פריינד פון אונזער ישיבה, זוי אויך איהרע געוועזענע תלמידים, איהם צו ערטיילען זייער הילף און ווארימע אונטערשטיצונג, בכדי ער זאל קאנען מיט ערפאלג דינען דער הייליגער זאך און ברענגען הילף פאר אונזער הייליגער ישיבה אין איהרע שווערסטע נויטען.

ברוך דוב לייבאוויץ,
ר״מ בישיבה הק׳ בית יצחק בקאמעניץ דליטא.

צו דעם ג׳ פובליקום!
מיר עמפפעהלען דעם קאנקורענצלאזען רעפערטואר פון קלאנג־קינא
CAPITOL
סעריע פון די מאדערנסטע פילם־מייסטערווערק
1) „אמעריקאנער טראגעדיע״
לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Teodor Dreiser רעזשי Sternberg'
אין די הויפט־ראלען:
Silvia Sidney, Philips Holmes
2) „א נאכט אין גן־עדן״
מיט Anna Andra
3) דעם גענעראל׳ס געליבטע
גרויסע עראטישע דראמע
און אנד. פילמען.

אז מ׳גיט נישט אכטונג

און מען מיידט נישט אויס די גליטשען

(2) לעם ליפאווא 72 האט זיך אויסגעגליטשט דער 62־יאהריגער לייזער בעריש (קאמיענגא 22) און זיך צובראכען דעם לינקען פוס.

פאגאטאווע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

אונט ערגעשאסען א באהן־גנב

(2) אין דעם משאות־צוג וואס איז געגאנגען אויף דער באהן־ליניע מאשטשעניצא־באבי האט זיך געוואלט איינקריגען דער 29־יעהריגער באהן־גנב יאן גארדזשאלעק, האט איהם דער טארמאזיסט פיאטר בארטאשיאק געווארענט ער זאל נישט קריכען. אז די ווארנונג האט נישט געהאלפען, האט בארטאשיאק אויסגעשאסען אין גארדזשאלעק׳ן און איהם פערוואונדעט. (די בעאמטע פון משאות־צוגען זענען איצט אלע בעוואפענט מיט רעוואלווערן אלס שוץ געגען גנבים און אנפאלער).

אומזיסטע רייזעס קיין א״י

ווי בעקאנט, איז די ציהונג פון דער פרעמיען לאטעריע פון צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויף א אומזיסטע רייזע קיין ארץ ישראל אבגעלייגט געווארען לויט א בעשלוס פון דער הויפט־דירעקציע פון דער מלוכה׳שער לאטעריע — אויף דעם 3־טען אפריל, די איבערגעבליבענע בילעטען ווערען אינצווישען ווייטער פערשפרייט. די צעטלען זענען נאך צו בעקומען אין ציוניסטישען און אין די אנדערע פערקויפס־שטעלען.

קלוב־אווענדען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

שטרעבענדיג צו שאפען א שטענדיגען ציוניסטישען קלוב אין אונזער שטאט, האט דער ציוניסטישער קאמיטעט בעשלאסען פארלויפיג איינצוארדנען סיסטעמאטישע חברים־שמועסען, כדי צו שאפען א קאנטאקט צווישען די מיטגלידער פון דער ארגאניזאציע און בעטראכטען צוזאמען פערשידענע אקטועלע פראבלעמען.

דער ערשטער א. ג. קלוב־אווענד קומט פאר מארגען שבת אווענד מיט א רעפעראט פון רעד. אור־גער אויף ד. ט.: „ציוניזם און פראקציוניזם״. נאכ׳ן רעפעראט — פרייע דיסקוסיעס. דער איינגאנג איז נאר פאר איינגעלאדענע.

די ניי־ערעפענטע ביבליאטעק „פאלאטין״

די ניי — ערעפענטע, מאדערנע ביבליאטעק „פאלאטין״ וועלכע איז געעפענט געווארען אויף פעטריק. 89, האט אין משך פון דער קורצער צייט פון איהר עקזיסטענץ בעוויזען, ווי נויטיג ס׳איז געווען אזא ביבליאטעק אין אונזער שטאט, מחמת מיט יעדען טאג וואקסט די צאהל לעזער.

די ביבליאטעק „פאלאטין״ איז איינגעריכט לויט׳ן מוסטער פון די אייראפעאישע ביבליאטעקען און איז פערזעהען מיט די נייעסטע אויסגאבען. כדי צו געבען דער ברייטען לעזער־עולם די מעגליכקייט זיך צו בענוצען מיט די ביבליאטעק, האבען די איינענטימער געמאכט א צוגענגליכען פרייז, און דערביי נאך א הנחה: — די לעזער בעקומען די ביכער צוגעשיקט אהיים.

ס׳איז צו דערווארטען, אז די דאזיגע נייע ביבליאטעק וועט געלונגען צוצוציהען א גרויסען לעזער־קרייז.

Dr. SADOKIERSKI
צאהן־כירורג 1883
איז צוריקגעקעהרט
און עמפאנגט שוין ווידער פון 3–7
Piotrkowska 164, tel. 114-20.

יודישער ארטיסטען-פעראיין אין פוילען.

אין קורצען: דער אין קורצען:

„ארטיסטען-טאג"

אין ביידע לאדזער יודישע טעאטערן

פרטים אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

יאהאן וואלפגאנג געטהע

(ענדע פון 9-טע זייט).

טיגגען האט מיר אמאל א יונגער סטודענט ע קלערט, אז מען דארף נקמה נעהמען פאר'ן בלוט פון קאנראד פאן האהענשטאופען, וועלכען די פ־אנ צויזען האבען דער'הרג'עט אין נעאפאל אין יאהר 1268. איהר האט מסתם וועגען דעם פערגעסען; אבער מיר פערגעסען נישט קיין שום זאך... יעדענ־פאלס ראט איך אייך צו זיין אויף דער וואך".

די כוואליע פון מענשען־האס, וואס האט זיך איצט צוגאסען איבער דייטשלאנד (און נישט נאר איבער דייטשלאנד) קאן איהר גרונד אין גרעסטען טייל געפינען באמת בלויז אין דער ערמארדונג פון האהענשטאופען אין 13 יאהרהונדערט. אבער דער האס איז א פאקט. און די מאדערנע הונען, וועלכע מען קאן זיך אנדערש נישט פארשטעלען, ווי מיט א פערבלוטיגט מעסער צווישען די צייהן, האבען אנשטאט דער „וואהרהייט און דיכטונג" פון געטהען. געשאפען זייערע אייגענע וואהרהייט פון עקסטעזען אויפ'ן קערפער־סטענדאם און זייער אייגענע בארבארישע דיכטונג, ווי דאס בעריהמטע ליד: „ווען יודען־בלוט פאם מעסער שפריצט, דאן געהטס נאכאמאל זא גוט"! אדער אנ'אנדער שדעוור, ווי:

> די יודען אונד מארקסיסטען —
> די ברינגען אונז הייל,
> דען סטווערינג אונד געגנאסען
> ערשלאגען וויר מיט דעם ביל...
> בלוט מוס פליסען
> קניפעלהייגעלדיק
> וויר פייפען אויף די פרייהייט
> דער יודען־רעפובליק...

אין דעם אונגעהויערען רייכטום, וואס געטהע האט פאר אלע מענשען און צייטען איבערגעלאזט, קאנען אויך די בלוט־גיריגע האקענקרייצלער ארויס־געפינען, ארויסרייסען א פראזע, וואס זאל בערעכט־גען זייער גרוילענדע עקזיסטענץ און פאעזיע. אבער געטהע און זיין גייסט האט מיט די דאזיגע קאש־מארענהאפטיגע ערשיינונגען פון דער היינטיגער דייטשער און נישט דייטשער ווירקליכקייט קיין געמיינזאמקייט נישט. געטהע האט געהאט אנדערע גע דאנקען און אנדערע אידעאלען וועגען די בעציהונגען צווישען מענשען און צווישען פעלקער. מענשען זענען צעריסען, זענען פיינד אייבער דעם אנדערען, זענען גרייט זיך צו ווארפען איינער אויפ'ן אנדערען ווי די ווילדע חיות, אבער

> ווערען זי צו איהרעס פארטייל קלוג,
> זא ווירדען זי אלס פרוינדע זיך פערבינדען.

און דער דיכטער האט געטרוימט:

אויב עס איז נישט מעגליך דאס צוזאמענגיסען זיך, די פולשטענדיגע פערשטענדיגונג צווישען די פעלקער, אויב עס איז נישט מעגליך, אז די פעל־קער זאלען זיך געגענזייטיג בעגרייפען און ליבען, דאן זאלען די זיך איינע די אנדערע כאטש דולדען....

את דעם געבאט האט פאר די מענשען און פעל־קער איבערגעלאזט דער, וועלכער האט ווירקליך אלצדינג פערשטאנען און אלצדינג בעגריפען. זו געטהע, דער געניאלער דיכטער און דענקער האט ווייט איבערגעשריטען נישט נאר די בעגריפען און גרענניצען פון זיין צייט, נאר אויך פון אונזער צייט, וואס איז אפגערוקט פון איהם מיט א גאנצען יאהר הונדערט. און קוקענדיג ביים היינטיגען טאג אין דער פערגאנגענהייט, פון וועלכער עס לייכט צו אונז דער גייסט פון געטהען, בעקומען מיר פון איהם טיפע געבאטען פאר דער צוקונפט, וועלכע ווערט פאר אונז פערטונקעלט דורך ווילדען מענשען־האס און עגאָ־איזם.

„SANATO"

בירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מע רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען,

200 זל.

אופזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פלאאכוו

כירורגישע אפטיילונגען ד"ר מעד. ם. קאנטאר.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארם.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. STUPEL

Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego

האט בעניטט די אויפנאהמען און רענטגענ־לאגיע

אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 12—6 נאכם.

זונטאג פון 12 — 2 מיטאג.

אין ווענערישע קראנקהייטען אין דער היים אויף מיעלטשא־סקיעגא 12 (שקאדנא) טעל. 118-28

פון 7—9 אווענד, זונטאג פון 4—6 נאכם

צו איז רעוומאטיזם און פאדאגרע היילבאר?

ווי עס איז יעדען בעוואוסט בילדעט זיך רעוו־מאטיזם, פאדאגרע און ענהליכע ליידען דורך דעם אנזאמלען זיך פון הארנזויער איב'ם ארגאניזם. אפטמאל ווערען די הענט און פיס שטייף, ד' קני געשוואלען אזוי, אז דער קראנקער קען פשוט נישט אויפהויבען זיך פונ'ם ארט. געווענהליך בעמיהט זיך דער קראנקער צו בעפרייען פון די דאזיגע ליידען דורך פערשידענע מיטלען ווי למשל איינרייבונגען, ווארעמע בעדער, קאמפרעסען א. אז. וו. אבער די הילף קומט מייסטענס נאר לפי שעה. יעדער קראנקער דארפט זיין דערפאר פעראינטער־רעסירט צו בענוצען אזא מיטעל. וואס זאל פולקומען בעזייטיגען דאס ליידען, און דערפאר טאקע דארף מען בענוצען טאגאל־טאבלעטקעס וועלכע דער־לאזען נישט צו דאס אנזאמלען זיך פון הארנזויער אין ארגאניזם און בעקעמפען אויף דעם אופן די קראנקהייטען. טאגאל לינדערט די שרעקליכע שמער־צען און שעדיגט נישט דאס הארץ, מאגען און אנ־דערע ארגאנען. פרובט און איבערצייגט אייך אליין. אבער פערלאנגט אין אייער אייגענעם אינטערעס נאר די אריגינאלע טאגאל־טאבלעטקעס.

בילדער - אויסשטעלונג פון די לאדזער מאלער, מאניושקי 2

די אויסשטעלונג פון די היגע קונסטמאלער ווערט נא דאפען זיין געציילטע טעג, בכדי צו דער־מעגליכען די ברייטע מאסען פון דער יודישער בע־פעלקערונג צו בעזוכען די בילדער־אויסשטעלונג, איז אויף היינט פרייטאג, און מארגען שבת נאר 20 גראשען פאר אריינגאנג־בילעט, גלייכצייטיג, ווי מיר האבען שוין געמאלדען, קאן יעדער בעזוכער זוכה בגורל זיין און געווינען די 10 בילדער, וועלכע ווערען בקרוב אויסגעפלעט. די אויסשטעלונג איז אפען טעגלי' פון 11 פריה ביז 9.30 אווענט.

פארלעזונג

היינט פרייטאג אווענד קומט פאר אין דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט (וואול־טשאנסקע 35) א פארלעזונג פון פרוי פערעלמאן א. ד. ט.: „איינדרוקען פון נאכוועגען".

דזשעק רעכטצייט

פרייטאג און שבת אין פילהארמאניע

היינט פרייטאג אווענט, מארגען שבת בייטאג ווערט געגעבען גאלדפאדענס היסטארישע אפערעטע „קעניג אחשורוש" מיט דער בעליבטער ארטיסטין און לירישער זינגערין יוכבד זילבערג אלס אסתר המלכה.

מארגען, שבת די טראדיציאנעלע אפערעטע פון גאלדפאדען „שולמית", שבת בייטאג ספעציעלע קינדער פארשטעלונג צום לעצטען מאל „אחשורוש"

נאך די פארשטעלונגען פון פרייטאג, שבת בייטאג און שבת אווענט ווערט דזשעק רעכטצייט אויס־פיהרען צום ערשטען מאל אין לאדז די דורך איהם פערפאסטע העכסט־שפאנענדע סצענע, וואס שפילט זיך אפ אין א ווינקעל אין פארט, „ברענגט מיר מיין מאמע פון יענער זייט".

„ארט" שפילט היינט און מארגען

א ספעציעלען פרעכטיגען פראגראם

היינט פרייטאג 10 אווענד און מארגען שבת 4 נאכמיטאג גרויסע הנחה־פארשטעלונג (פון 50 גר. ביז 1 זלאטע).

מארגען שבת 8 און 10 אווענד ווערט אויסגע־פיהרט א ספעציעלער גראנדיעזער פראגראם פון בלויז שלאגערען, 2 טיילען אין וועלכע עס בעטיי־ליגען זיך דער גאנצער אויסגעצייכענטער „ארט"־אנסאמבל.

וואס בראנפען קאן מאכען

פון א מענש — א צושעטעקוועטע שטיק פלייש

(2) דער פויער פראנצישעק קאסטעוסקי פון דארף סקשענטאוו, בזשעזשינער קרייז איז אוועק אויפ'ן מארק אין שטעטעל באבי איינקויפען זיך פערשידענע גוטע זאכען אויף חגא.

ביני לביני האט ער זיך גוט אנגעטרונקען, אין שענק. און זיך א שכורער געלאזט גיין צוריק אהיים.

בעת ער איז געגאנגען מיט די באהן־שינעס איז אנגעפאהרען דער עקספרעס־צוג קראקע—ווארשא און צוריסען איהם אויף שטיקער.

ערשט אין קאלושעק האט די באהן־דינערשאפט בעמערקט אז אויף די רעדער פון דעם לאקאמאָ־טיוו קלעבען פערבלוטיגטע שטיקער פון א מענש־ליכען גוף.

שפעטער האט א באהן־וועכטער אויך געפו־נען אויפ'ן וועג א צושעטעקוועטען קערפער.

אין דעם מאס פון דער מארינערקע האט ער 'געפונען דאקומענטען אויף דעם נאמען פון טערעז' און אזוי ארום איז פעסטגעשטעלט געווארען, מיט וועמען דאס אומגליק איז געשעהן.

מאגען און דארם-שטערונגען

אנפאלען פון לעבערטראן, פערשטאפונגען אויפגעטריבענקייט, נערוועזיטעט, שווינדעל-געפיהל, אלגעמיין אונוואוילזיין: הערען געלינדערט דורכ'ן געברויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

מעלדונגען

אכטונג, שניידער - ארבייטער!

זונטאג, דעם 27 מערץ, 7 אווענד, קומט פאר אין טעקסטיל־פעראיין אגראדאווע 9 א גרויסע פער־זאמלונג פון אלע שנייער, מיטגלידער און נישט־מיטגלידער. טאג־ארדנונג: 1) 8־שעהדיגער אר־בייטס־טאג. 2) ארבייט־פערמיטלונג און 3) אנדערע וויכטיגע פאך־פראגען.

די שנייער פאך־קאמיסיע ביים טעק־סטיל־פעראיין אפטיילונג 7 „נייע".

יעהרליכער באל פון דער יודישער געזעל־שאפט פאר לאנד־קענטשאפט.

קומט פאר זונטאג דעם 27 ד.ח. אין די הערליך דעקארירטע זאלען פון דער שולע קאצענעלסאן־נאר־כומאוו (פאמארסקא 20)) אנהויב 10 אווענד, די הכנסה פון באל איז בעשטימט אויף ארגאניזירען א קאלאניע ביים באלטישען ים.

יוד. סאצ. ארב. פארטיי „פועלי ציון" (פאר מיט צ. ס. פ.) לאדז פיעטריקאווער 83.

היינט פרייטאג, ד. 25. ד. מ. פינקטליך 8 אווענד קומט פאר א גרויסע פאליטישע דיסקוסיע א. ד. ט. וועלט קריזיס יודען נויט און ציוניזם איינלייטונגס ווארט ח' לייזער לעווין.

שבת ד. 26. ד. מ. פינקטליך 4 נ. מ. ווייטער־דיגע רעפעראטען פון ח' קרוי, וועגען יודישע און אלגעמיינע ליטעראטור.

שבת ד. 26. ד .מ. פינקטליך 8 אווענט קומט פאר א רעפעראט פון ח' ראבינאוויטש א. ד. ט. ליטעראטור אין לעבען.

אלגעמיינער פראפ. לאנדעס פעראיין פון בעקליידונג ארבייטער אין פוילען, אפטיילונג 2 אין לאדז בזשעזשינער 5.

אכטונג מענער־מאגאזין און פארל־ארבייטער!

שבת דעם 26־טען מערץ 11 פריה קומט פאר אין פעראיינס־לאקאל בזשעזשינער 5 א אלגעמיינע פאך פערזאמלונג פון אלע מענער־מאגאזין־ארבייטער ט. א. 1) דער אנגריף פון די מייסטער, 2) אונזערע אויפגאבען צוליב דער וויכטיגקייט פון דער טאג־ארדנונג מוזען אלע ארבייטער אומבעדינגט קומען.

די פאך־קאמיסיע פון מענער־מאגאזין־ארבייטער.

שילדען א/ער ארט

שעהן, שנעל

„ריטערא"

און שפאט ביליג פערטיגט אויס שילדענמאלעריי „5 שוו יאכובא 5

צופאהר מיט'ן טראמוואי 14 ביז פראנצישקאנער 17 אויף פערלאנג קומט צו אייך א מענש און נעהמט אן די ארבייט אויפ'ן ארט ביי אייך. פארהאן אויך פערטיגע צו קויפען רעקלאמע-פלאקאטן אויף בריס־טאל-טאוועל מיט פערשידענע אריגינעלע טעקסטען און אויפשריפטען פאר יעדער בראנזשע. 899

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 25 מערץ 1932

11.45 פרעסע איבערזיכט, 11,58 צייטסיג־נאל, 12,10 גראמאפאן, 3,25 פארלעזונג, 4,20 פאסט, 4,40 גראמאפאן, 4,55 לעקציע ענגליש, 5,10 פארלעזונג, 5,35 רעליגיעזער קאנצערט, 6,05 קאנצערט, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמו־ניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,35 גראמא־פאן, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8 00 פעליעטאן, 8,15 קאנצערט פון פוילישע רעליגיעזע מוזיק, 10,00 קאמוניקאטען.

שבת דעם 26 מערץ

11,45 פרעסע איבערזיכט, 11,58 צייטסיג־נאל, 12,10 גראמאפאן, 3,50 גראמאפאן, 4,05 פראגראם פאר קינדער, 4,30 גראמאפאן, 5,10 פארלעזונג, 5.35 גראמאפאן, 5,45 פארלעזונג. 6,00 טראנסמיסיע פון קראקא, 6,50 פארלעזונג, 8,00 פעליעטאן, 8,15 אווענד־קאנצערט, 9,55 ליטעראריש פערטעל שעה. 10,10 שאפען־קאנ־צערט, 10,40 קאמוניקאטען.

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער־שוואכע־בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענד

זונטאג און יום-טובים פון 9 - 1 בייטאג.

רעטשניצע

פון דאקטוירים - ספעציאליסטען

11 בזשעזשינער 11

טעלעפאן 137-63

ס'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען

וואלינסקי, זאלצוואסער, לוביטש סלאבאדסקי, קערשנער, שיפמאן, שמירגעלד, שמערלאווסקי

ווי אויך וויזיטען אין שטאט.

עלעקטריזאציע, אנאליזען, דענטיסטישער קאבינעט

צאהן-ארצט לאזשינסקא-סטאראפאלסקא

א בעראטונג ביים אויגען-דאקטאר נאר 3 זל.

רעוואלוציע אין דער קאסמעטיק!

אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אלע פרייזען

אין דער איינציגער קאנקורענץ-פערפומעריע

— פון דער פירמע —

י. דרוקער, זאוואדזקא 5

טעל. 175-92

וואס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואהל

פון די נייעסטע פאריזער

פערפומען, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט־זייפען א.ז.וו.

מיט אכטונג

Perfumerja J. DRUKIER

Zawadzka 5, telefon 175-92.

בעמערקונג:

ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלען ראבאט.

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער
קאנפעקציאנערען און גאלאנטערי-סוחרים!
ביליגסטע קוועלע
פון שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע

וויקטאריא, בעק
ערמעל-סאטין
קלאט און קארמען
קראזע און זשאנעט
פערשידענע ליינווענט
וואלאשאנקע און מושלין
אטלאס און ראדאמע
קאמגארן-סאטין, וואטאלין.

D.M.C. און C. B., זאטשאסקעס
גומי-בענדער, ריפס און טאפט באנד
פערשידענע קעהם, שטאפ-ביינוועל
ניי- און מאשין-נאדלעך, אלערארט גארן
גאלאנעז, ספינקעס, אגראפקעס
פערלמוטער-קנעפ, זיידענע מאשמא
מאשין- און האנד-זייד, פארפינקעס,
שנוראוואדלעס א. אז. וו.

„Bazar Krawiecki"

אייגענטימער: מאראקא און קיניג
לאדז, נאוואמיעסקא 8, פראנט-געוועלב
פאר שניידער און סוחרים — ספעציעלער ראבאט!

נור № 6 — נור № 6

מעבעל
פון דער פיינסטער אויספיהרונג לוים'ן נייעסטען סטיל
צו שרמעסיגסטע פרייזען עמפפעהלט די פירמע
Markowicz i Nasielski
6 Piotrkowska 6, tel. 149-71.
בעמערקונג: די וועניגער מאדערן מעבעל פערקויף איז מיט 75% ביליגער.

נור № 6 — נור № 6

1825

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט, 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטא, דייטש, ביכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק וו. 30. שיף

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Samochody
i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis
zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

3 צימער און קיך
מיט בעקוועמליכקייט אין בעסטען צענטער שטאט זאפארט אפצוגעבן ביליג. — אויך אנ'ענצעלע צימער. — צו ערפאהרען
פיעטריקאווער 60
גאלדבערג, טעל. 123-32

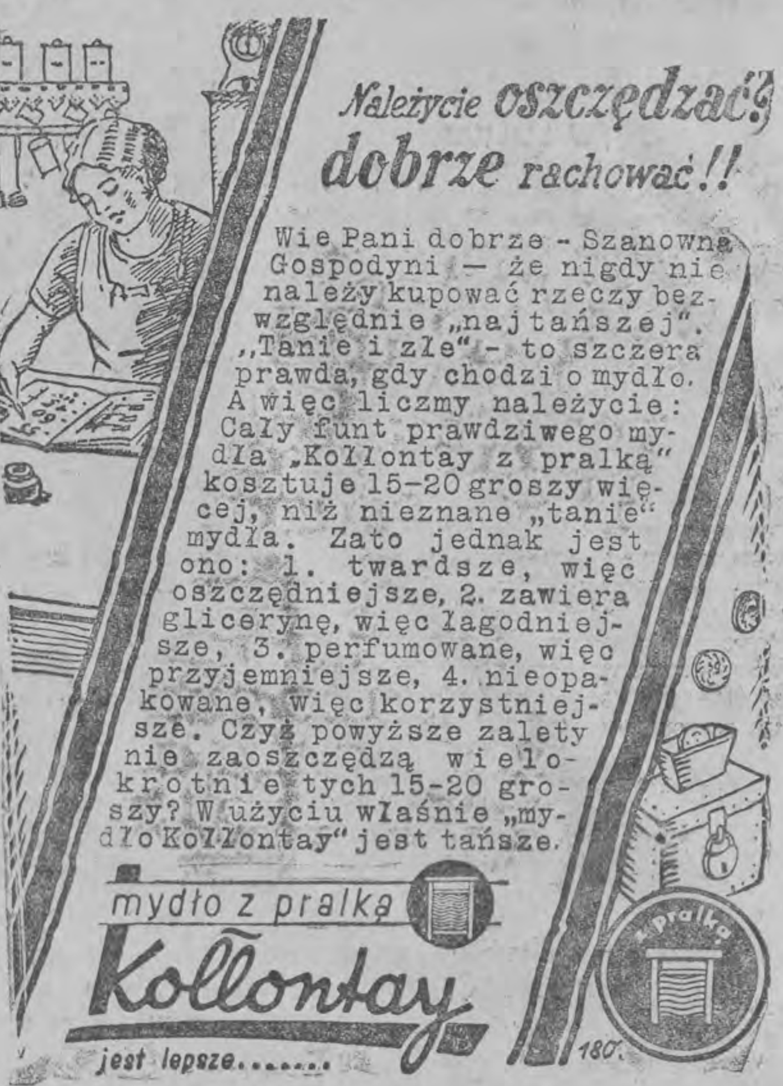

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86

Mydło 3
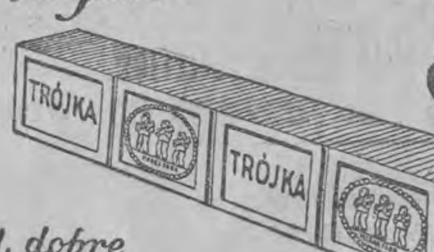

1. dobre
2. oszczędne
3. pachnące

TRÓJKA

ויכערע הילף און א רפואה
אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף הילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייער נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאפ און עס פאלט אראפ אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבט. ספעציעל גומענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארן מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דיזע פראפעסאר

דאקטאר בראכורעטונג בעוואוסטע זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטע ברוך. אויך פאר הויקערס לעמונגען מיט הייל-גארטען און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאטפוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גלידער, גומענע זאקען, גומענע גארטלען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. ספעציעלע פון 9 ביז 1 מיטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערפאהרונג פון די קראנקע און אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אווי אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט, דעם ספעציאליסט פון דער הייל-ארטאפעדיע, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, דריק איך אוים מיין הארציגסטען דאנק פאר זיין פערלעגען מיר זיין ספעציעלע ארטאפעדישען באנדאזש און פאר חירקואם אויסקורירט מיך פון א צווייטאר אהן ערפאלג אפערירטען ברוך אין היינט און אין לעמבערג. דאס בעשטעטיג איך איין ענהענדיג

Doktór medycyny
(—) Dr. Maksymiljan Minzer

לאמפען
אלערארט לויט די נייעסטע מאדעלען אין א גרויסען אויסוואהל אויף די בעסטע בעדינגונגען
עמפפעהלט דאס רענאמירטע
לאמפען-געשעפט
A. J. EISNER S^{CY}
פאלודניאווא 25, טעל. 178-74
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויסגעוועהלטע צייכנונגען, ווי אויך אלע מעגליכע רעפעראטורען
:: קאנקורענץ-פרייזען. ::
1730

גארדינען-פאבריק
פירמע **ק. צוקערמאן**
לאדז, פאלודניאווא 20,
טעל. 245-43
עמפפעהלט צום איצטיגען סעזאן די נייעסטע און מאדערנסטע גארדינען,
קאפען, סטארען
פון טול און עטאמין
צו קאנקורענץ-פרייזען!
רעעלע בעהאנדלונג!
בעזוכט מיין געשעפט און איהר וועט זיך איבערצייגען.
1776

אכטונג!
ה"ה שניידער-מייסטער, גאלאנטעריע-סוחרים און קאנפעקציאנערען!
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז איך האב ערעפנט א נייע געשעפט פון זעמטליכע
שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע
אויף נאוואמיעסקא 16 פראנט
און עמפפעהל:

וויקטאריא, בעק, ערמעל-סאטין, קלאט און קארמען, קראזע און זשאנעט, פערש. לייוונט, וואלאשאנקע, מושלין, אטלאס און ראדאמע, קאמגארן-סאטין,

וואטאלין, גומי-בענדער, שטאפ-ביינוועל, אלערארט גארן, אלערליי קנעפ, זיידענע מאשמא, מאשין-און האנד-זייד, פארפינקעס א.ז.וו.

קאנקורענץ-פרייזען!
מיט אכטונג **ט. וויגאדבי**
לאדז, נאוואמיעסקא 16, פראנט

ספעציעלע אבטיילונג פאר קינדער-שיך

שיך פון 8.75 זל.
האלב-שיך פון 8.75

אכטונג!

דער באטשאן קומט
האט איהר שוין קינדער וועש
?

צו בעקומען ביי
J. Frimer, Piotrkowska 75
פיליעף: פיעטריקאווער 112.

די עלעגאנטסטע
דאמען-טאשן
וואליזען
אין פערשידענע סארטען

צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע
L. Herszfinger
לאדז, פילסודסקיעגא 44
געדענקט די אדרעס! — רעעלע בעהאנדלונג!

די ביליגסטע קוועלע
פון ניקעל- און אייזען-בעטען
קינדער-בעטלעך
קינדער-וועגעלעך
פעלד-בעטען
מאטראצען / קאזעטקעס / טאפטשאנעס / קינדער-שליטענס
אין דער ניי-ערעפענטע פירמע
Krajowa Centrala Łóżek
לאדז, פיעטריקאווער 66, אין הויף.
די בעסטע קוואליטעט! פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג!
בעמ.: דאס אנקוקען פערפליכטעט נישט צום קויפען.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
די ביליגסטע קוועלע פון
יודישע לאנגע מלבושים
איז נור אין לאדז, 1 אגראדאווא 1
ביי **מ. לאבערשטיין**
איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל אלערארט יובעצעס בעקעגע און זיידענע ווי אויך שלאפראק, כאלאטלעך, געהאקטע אנציגער פאר דערוואקסענע און קינדער. בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, אלץ צו די ביליגסטע פרייזען.
1387

POLSKA SPOŁKA OBUWIA W KRAKOWIE

Bata

ערעפענט שבת, ד. 26 ד. ח. א געשעפט אין לאדז, נאוואמיעסקא 1

מיר עמפפעהלען אונזערע מאדערנע, דויערהאפטיגע, עלעגאנטע און בעקוועמע שיך צו

איינהייטליכע פרייזען.

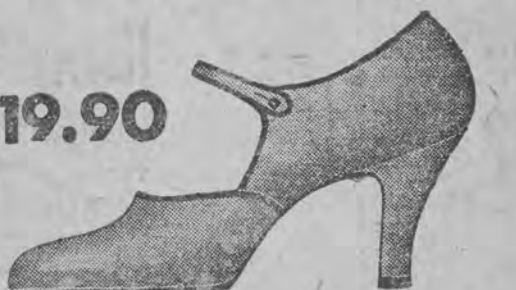

19.90

פאסאן 9875·01
לאקירטע האלב-שיך אויף א פאסעקל. שטענדיג מאדערן און עלעגאנט.

14.90

פאסאן 3925 03
שטארקע און בעקוועמע האלב-שיך פון שווארצען באקס אויף גומי-זויל און גומי-אבצאס.

10.90

פאסאן 1845 03
פאנטאפעל אויף א פאסעקל פון בעסטען שווארצען סאמעט, האלבהויכער אבצאס. עלעגאנט און פראקטיש.

19.90

פאסאן 9805-03
לאקירטער טשאלענקא אויף א הויכען בעשיקטען קלאץ. גאאייגנעט צום טאנץ און וויזיטען.

19.90

פאסאן 0767·00
געשנירטע מענער-שיך צו דער ארבייט. דער וויערשך איז פון דורכגעפעטעט לעדער. אונגעוועהנליך דויערהאפטיגע גומי-זויל.

22.90

פאסאן 9937·18
מענער האלב שיך פון שווארצען באקס אויף דויערהאפטיגע לעדערנע זויל. בעקוועם און אונגעוועהנליך דויערהאפטיגע.

16.90

פאסאן 3922·00
פאר קינדער ספארט-שיך פון ברוינעם באקס. בעקוועם און דויערהאפטיג. די געאייגנעטסטע אין שולע אריין.

8.90

פאסאן 2851-05
קינדער-פאנטאפעלקעס אויף א פאסעקל. לאקיער אדער ברוינער נעמו.

אונזערע געשעפטען: פיעטריקאווער 87, נאוואמיעסקא 1

מיר נעהמען אן צו רעפערירען זעמטליכע שיך וואס ביי אונז נישט געקויפטע.

קינא-טעאטער

„LIRA"

פימאנאווסקיעגא 37.
אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייט.

גרויסער שלאגער-פראגראם! עס ווערט דעמאנסטרירט דער גרויסער פילם, וואס אילוסטרירט דעם האנדעל מיט לעבעדיגער סחורה א. ג. גרויסער שלאגער-פראגראם!

ווייסע שקלאפינס

(פערבאטענער קווארטאל)

אין די הויפטראלעס: MARJA JACOBINI, KAMILLA HORN, A. SCHLETTOW

אכטונג! די פרייזען פון אלע פלעצער אויף אלע סעאנסען 50 גראשען און 70 גראשען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

אן ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט, עווענטועל פאר 2 פריילינס אין א שעהן מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען ביליג פון זאפארט אבצוגעבען ביי א בעסערער פאמיליע. צו ערפאהרען ביי ארבאך קילינסקיעגא 41 1952

א שטוב מיט א קוך מיט עלעקטרי, וואסער, איז צו פצרדינגען פאלודניאווע 21 פרידמאן, פארטער. 1961

צו פערדינגען 2 צימערן און א קוך פארטער פון זאפארט. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 46, וואהנונג 47. 1962

אנ'ארט צו שלאפען פאר איינעם אדער 2 יונגעלייט פאלודניאווא 20 2-טער הויף, לינקס איינגאנג וו. 72. 1954

צוליב אברייזע זאפארט ביליג אבצוגעבען א וואוינונג פון 2 צימער מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען. פאלודניאווא 28, רעכטע אפיצינע ביי לעווינסאן. 1917

א געוועלב געאייגנעט אויף אלע בראנזשע מיט שטוב און קוך ביליג אפצוגעבען, ערפאהרען ליכטענשטיין זאמענהאפא 17. 1951

א געוועלב צוזאמען מיט א שטוב און קוך אויף גייער'ס מארק שוין אבצוגעבען אויך א ענצעל שטיבעל צו ערפאהרען פיעטרק. 286 ביים ווירט. 1940

אין צענטרום שטאט איז א סקלאד פון פאשע מיט א וואוינונג, א פראנטאווע בודקע און א פלאץ, וואס קען דינען פאר געשעפטען איבערצוגעבען וואלטשאנסקא 126. 1944

א זיכערע פרנסה צוליב אברייזע פון מיין פרוי איז זאפארט איבערצוגעבען א פיש-געוועלב, וואס עקזיסטירט שוין 4 יאהר שרודמיעסקא 47 (פריהער נאווא צעגעל. 17). 1920

צוליב אברייזע איז איבערצוגעבען זאפארט א פוטער-געוועלב אויף זשעלא א 11. געאייגנעט אויף יעדע בראנזשע. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט. 1943

א שטאל אויף 3 קיה איז פון זאפארט אבצוגעבען, אויך א צימער פון 2 פענסטער פארטער, קילינסקיעגא 73, וויגאדני. 1915

איך זוך 1 אדער 2 פערזאן אלס סובלאקאטאר עווענטועל א בעזונדער צימער צו פערמיטען, גדאנסקא 20 וו. 20.

לאזשי קען בעקומען אנ'אנטליכער יונגערמאן ביי א יונג פארפאלק. צו ערפאהרען גדאנסקא 19 וו. 10. 1936

פרייזווירדיג איבערצוגעבען א האלב געוועלב מיט א גרויסע וויסטאווע אויף גלובנא גאס, צווישען שענקעוויטשא און קילינסקא. דירה-געלד ביליג. אויך צימער און קוך. צו ערפאהרען אין אדמיג. 1986

עס ווערט געזוכט א גרויס צימער אדער 2 קלענערע האלב מעבלירט בעזונדערער איינגאנג פאר דאמען-שניידעריי. אפערטע אונטער K. איי אד. 1987

לאזשי קענען בעקומען 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ביי א בעסערער פאמיליע אין א בעזינדער שעהן-איינגעארדענט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג געגען מעסיגען מאנאטליכען אפצאהל. צו ערפאהרען פאמארסקא 14, פראנט 2-טער שטאק, וו. 4–5. 1973

א שטוב מיט א קוך, 2 שטיבען מיט א קוך און א ענצעל שטוב מיט אלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען דירעקט ביים ווירט, פראנציסקאנער 30.

עס איז נויטיג

א קוואליפיצירטער היטעל מאכער זוכט ארבייט. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 35 וו. 35. 1916

א קוואליפיצירטער ארבייטער מענער-בעשטעלט וויל ארויסנעמען ארבייט פון ווארשטאט מעלדען אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג פאר שניידער. 1913

עס ווערט געזוכט א ערנסטליך יונגעל צו ערלערנען א גוט פאך אפערטע אונטער „ערנסטליך" אין אדמ. 1939

עס ווערט געזוכט א מעדעל אדער א פרוי צו שטיבעי-ארבייט זילבערבערג, פאלודניאווא 1 טאבאצ שנע געוועלב. 1941

קוואליפיצירטע האנדנייהערינס צו סוועטערס ווערן געברויכט ביי גרינבורג, זגערזשער 51 וו. 16. פראנט 2-טער שטאק. 1922

א שטרימפף-ארבייטער אויף 3 אידיאל מאשינען ווערט געזוכט וואכאדניא 31. 1955

א קוואליפיצירטע האנד-נייהערין צו סוועטערס קען זיך מעלדן קאמיענא 5, רעכטע אפיצינע 3-טער שטאק, וו. 29. 1984

עס ווערט געבריכט א שיק-יונגעל, ווי אויך א לערן-מיידעל צו סוועטערס. זאווארזקא 26, וו. 14.

א טאמבוריר-ארבייטער, א גוטער פאכמאן ווערט געברויכט. צו ווענדען זיך אין אדמיג. 1985

א מאלער-ארבייטער צו פאהרען אויף דער פראווינץ געגען גאזיכערטע ארבייט ווערט געזוכט, ער זאל אויך קענען מאשין-ארבייט. צו ערפאהרען וועסאלא 4 קאהן. 1975

פערשידענעס

טרוסקאוויעץ. ביליגער פריהלינגס-סעזאן. אפריל—מאי. בעשטעלען וואוינונגען. אינפארמאציעס צו פערלאנגען נור דורך דער פערוואלטונג פון קור-ארט טרוסקאוויעץ. 1637

א גרעסערע פארטיע ציגעל וויל איך קויפען. Stachewski, Kościelna Nr. 3 אייגענטימער מעקלערס געווינשען. 1881

געלעגענהייטליך צו פערקויפען פערשידענע מעבעל ווי אויך א קאסע וואכאדניא 49 וו. 28.

צו פערקויפען 6 ביר-פלומפען 4 גאז-פלאשען 2 קופערנע טאצען צו סאדע-וואסער, 1 ניקעל שווענקער און א 60-גער באלאן פאסט ניי, צו ערפאהרען ביי וויגאדני, קילינסקיעגא 73. 1916

א קוואליפיצירטער שטריקער מיט 10/80 מאשין נעהמט ארויס אויף לוין, אויך ריינע ארבייט. קלינער, זשעלאנא 41. 1964

סטארשי-פעלדשער נ. ניימאן (בענעדיקטא 6 שיערפניא 43 פארטער מאכט עלעקטריזאציעס — צו בעקומען פרישע פיאווקעס. 1958

איך זוך א שותף מיט קאפיטאל פון באלד צו א גוט איינגעפיהרט פראנט-מאנופאקטור געשעפט אין דער אומגעגענד פון נאוואמיעסקא גאס. די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמ. 1926

מ'האט מיר ארויסגענבעט א וועקסעל אויף 50 זל. צאהלבאר דעם 3 3 1932 אויסשטעלער וולאדיסלאוו יעלין שענקעוויטשא 52 אפצוגעבענגען צו קאץ, פאמארסקא 11. 1927

וויכטיג פאר מצה-בעקער! שעהנע וועלגעלהעלצער צו 15 און 20 גראשען איז צו בעקומען וואכאדניא 61 פראנט אין געוועלב ביים דרעקסלער. 1946

Pracownia sukien i palt wykonuje najnowsze modele punktualnie po cenach konkurencyjnych. solidnie wykonanie. — R. Przytyk, Żeromskiego 8. 1928

איך בעווין א פראנט געוועלב ביי דער פיעטריקאווער גאס אויך עפעס קאפיטאל איך זוך א שותף מיט א גאנגבאר ארטיקעל עס קען אויך זיין א עקספעדיציע אפערטען אין אדמ. אונטער Sz. M. 1965

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
פאר 5 מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 — א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען ביטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 22.